

Sovjetunionen, Komintern och Spanien våren 1937

Interna rapporter

Inledning.....	1
Motsättningarna på republikanska sidan skärps	4
Martjenko till utrikesminister Maxim Litvinov 22 februari 1937	4
André Marty rapporterar till Kominterns sekretariat 7 mars.....	12
Rapport från sovjetisk stridsvagnschef mars 1937.....	17
Rapport till Vorosjilov och Stalin 23 mars 1937.....	18
Barcelona – Inbördeskrig i inbördeskriget	26
Rapport till Dimitrov 28 mars 1937	27
Brev till Dimitrov och Manuils kij från Komintern-representant i Spanien 11 maj 1937	35
Rapport till Vorosjilov från Goratsy 19 maj	43
Regeringen Negrín och kriget mot POUM	46
Rapport från Valencia	46
Rapport från Ercoli (Alfredo) 30 augusti 1937	58
Brev från kamrat Ercoli från Valencia Spanien 15 september 1937	67
Avslutande kommentarer	71
Lästips	73
Bilaga: Kronologi 1936-37.....	75

Inledning

Det som återges nedan är interna rapporter från Spanien till Moskva från perioden februari-september 1937. De flesta har Kommunistiska internationals generalsekreterare Dimitrov som adressat.¹ Upphovsmän är Komintern-agenter, ryska militärer/säkerhetspersonal som tjänstgjorde i Spanien, samt spanska kommunister.

Vi har avstått från att gå in närmare på den spanska revolutionens historia, för det skulle alltför omfattande. Däremot försöker vi sätta dokumenten i sitt historiska sammanhang. Samtidigt går det inte att komma ifrån att det krävs en hel del historiska kunskaper för att den roll som Komintern spelade ska bli begriplig, i synnerhet eftersom rapporterna är partsinlagor där man inte tvekar att förvränga fakta för att den egna politiska linjen ska framstå i så bra dager som möjligt.

Dessa problem har vi försökt lösa på två sätt:

För det första ges här förslag på några texter som tecknar det spanska inbördeskriget i ganska stora drag. Den som inte redan har goda kunskaper om historien rekommenderas att ta del av åtminstone en av de två *artiklarna* innan hen går vidare.

Spanska inbördeskriget

Artiklar:

Anders Hagström: [Om spanska inbördeskriget](#)

Fernando Claudín: [Den olägliga revolutionen \(Spanien 1936-1939\)](#) (förf. är f d svensk kommunistledare).

Böcker (i ”storleksordning”):

Noam Chomsky: [Makt och motstånd](#) (i utdrag)

Pierre Broué: [Den spanska revolutionen \(1931-1939\)](#) (komplett)

Burnett Bolloten: [Spanska inbördeskriget: Revolution och kontrarevolution](#) (utdrag)

För det andra ges i anslutning till de flesta rapporterna inledande kommentarer som klargör sammanhanget och tipsar om vad som kan vara lämpligt att tänka på vid läsning av dokumentet. Detta kompletteras med noter med bl a ett stort antal biografiska uppgifter och referenser till historiska arbeten som syftar till att underlätta för den som vill tränga in djupare i olika aspekter. Och allra sist (före kronologibilagan) ges mer övergripande lästips.

* * *

Efter Francos militärrevolt i mitten av juli 1936 gick de arbetande massorna till motangrepp. De tog till vapen och lyckades slå ned upproret i stora delar av Spanien. I denna situation radikaliserades arbetarna och bönderna kraftigt, de grep makten och genomdrev radikala reformer, övertog många företag och upprättade lantbrukskollektiv.

Till en början förhöll sig Moskva avvaktande till det spanska inbördeskriget och stödde den non-interventionspakt som Frankrike och Storbritannien slöt i augusti 1936. När Moskva senare beslutade sig för att ingripa mer aktivt, bl a med vapenleveranser till republiken (förmodligen spelade det faktum att Nazityskland och det fascistiska Italien aktivt stödde de upproriska militärerna en viktig roll här), då blev Moskva också angeläget om att inlemma Spanien i sin utrikespolitik, som vid denna tid gick ut på att få till stånd en anti-fascistisk allians med de borgerliga demokratierna i Västeuropa (främst Frankrike och Storbritannien).

Här stod dock Stalin & Co inför ett dilemma: Västmakterna kunde inte förväntas stödja en social revolution i Spanien. Därför blev det viktigt att se till att kampen i Spanien hölls inom

¹ Georgi Dimitrov Michajlov (1882-1949), bulgarisk kommunist, generalsekreterare för Komintern 1935–1943. Blev Bulgariens premiärminister 1946.

ramarna för en ”anti-fascistisk kamp”, och rulla tillbaka de mer radikala åtgärder som de arbetande hade genomfört efter militärens revolt. Det inbegrep att upplösa kollektivjordbruk, återlämna kollektiviserade företag till de gamla ägarna (om de inte stött upproret), avskaffa arbetarkontroll, upplösa de försvarskommittéer, arbetarmiliser osv som massorna upprättat, och ersätta dessa med en armé och polis av traditionellt snitt m m. Denna inriktning slogs fast redan sommaren 1936 – om detta, se dokumentsamlingen [Stalin, Komintern och den spanska revolutionen](#), som slutar i december 1936.

Under första halvåret 1937, som denna dokumentsamling handlar om, fortsatte Moskva att verka för att försvaga och bekämpa de radikala politiska strömningarna. För att åstadkomma detta utnyttjade man alla tillgängliga kanaler: diplomatiska, politiska, ekonomiska, militära och polisiära. Komintern-agenter och de spanska kommunisterna spelade en viktig roll härvidlag, och man skickade också sovjetiska rådgivare och agenter som verkade inom militären, polisen och säkerhetstjänsten (som ”rådgivare”).

En viktig målsättning för den kommunistiska politiken var således att isolera och försvaga de politiska krafter som stod i vägen för de egna strävandena, vilket främst betydde de radikala delarna av arbetarrörelsen. Man använde sig av ”salamitekniken”, dvs attackerade inte alla motståndare på en gång, utan försökte ta itu med en i taget. Den organisation som först hamnade i skottgluggen var POUM (Arbetarpartiet för marxistisk enhet), ett revolutionärt antistalinistiskt parti, som förespråkade en radikalare politik och hade kritiserat Moskvarättegångarna och Sovjetunionen (vilket givetvis var oförlåtligt ur stalinisternas synvinkel). Men även anarkister och anarko-syndikalister, liksom vänstern inom socialistpartiet², i synnerhet Largo Caballero, ”den spanske Lenin”, och dennes anhängare bekämpades.³ I själva verket var det inte många inom den icke-stalinistiska arbetarrörelsen som kommunisterna gillade.

Ett viktigt delmål i kommunisternas politik var att stärka inflytandet i våldsapparaten, krigsmakten och polisen, vilket man också lyckades bra med. I en Komintern-rapport från mars 1937 får vi t ex veta att av de 38 viktigaste förbandscheferna i armén var 28 kommunister och ytterligare 3 kommunist sympatisörer. I en senare en rapport (11 september 1937), författad av den spanske politbyråmedlemmen Pedro Checa⁴, sägs det:

Partiet har därför nu fått hegemoni i armén, och denna hegemoni håller för varje dag på att utsträckas och bli alltmer befäst, både vid fronten och i förbanden bakom linjerna. (Radosh m fl., *Spain Betrayed*, s. 403-4).

De nedan återgivna dokumenten är *interna* rapporter från perioden februari till slutet av juli 1937. Under denna tid skärptes motsättningarna mellan kommunisterna och de radikala delarna av arbetarrörelsen. Och i början av maj kom en urladdning då det bröt ut väpnade strider i Katalonien.⁵ Dessa händelser använde kommunisterna sedan som förevändning för att främst slå till mot POUM, som utsågs till syndabock.

² Spanska socialistiska arbetarpartiet, *Partido Socialista Obrero Español*, förkortat PSOE. OBS har inget att göra med Kataloniens förenade socialistparti (PSUC), som grundades 23 juli 1936 genom sammanslagning av kommunistpartiet och flera andra partier (inklusive socialistpartiet), och som i praktiken kom att fungera som Kataloniens kommunistiska parti (kommunisterna tog kontroll över partiapparaten).

³ Francisco Largo Caballero (1869-1946), socialist. Regeringschef och krigsminister 1936 – maj 1937.

⁴ Pedro Fernández Checa (1910-1942). Efter inbördeskriget for han först till Sovjet, men skickades i juli till Frankrike, som han lämnade för Latinamerika i slutet av 1939, med Mexiko som slutstation.

⁵ Majhändelserna 1937 finns mycket väldokumenterade på marxistarkivet. Förutom historiska arbeten finns flera tidsdokument. Dit hör [Majstriderna i Barcelona](#), där de spanska anarkosyndikalisterna ger sin version. Där finns också en läsvärd artikelserie, [Spansk resa våren 1937](#), skriven av den svenska socialisten Ture Nerman, som befann sig på plats i Barcelona under dessa omskakande dagar. I detta sammanhang bör nämnas den brittiske författaren George Orwells klassiska och mycket läsvärda bok *Hyllning till Katalonien*. Orwell, som kämpade som frivillig med POUM-milisen, råkade befinna sig i Barcelona när striderna bröt ut. Se utdraget [Hyllning till Katalonien, utdrag om Majhändelserna](#) där Orwell visar hur osakligt och förvirrat (!) den kommunistiska pressen rapporterade Majhändelserna.

Källorna

De flesta dokumenten är hämtade från **Radosh, Habeck & Sevostianov, *Spain Betrayed*** (2001).

På spanska finns Antonio Elorza y Marta Bizcarrondo, *Queridos Camaradas, La Internacional Comunista y España 1919-1939*, som citerar och refererar en hel del Komintern-dokument från denna period, en del av dem samma som de som återges nedan. Vi har även använt oss av den boken, speciellt för kompletterande uppgifter.

Vissa dokument och kommentarer återfinns i Dimitrovs dagbok, liksom i en samling med brev som utväxlades mellan Dimitrov och Stalin. Båda dessa finns, något avkortade, i engelsk översättning: *The Diary of Georgi Dimitrov, 1933-1949*, resp. *Dimitrov and Stalin, 1934-1943. Letters from the Soviet Archives*. Eftersom de där återgivna dokumenten ibland utgått från andra original än de i *Spain Betrayed* och *Queridos Camaradas* (i Dimitrovs fall används ofta ryska översättningar av dokumenten), kan det ibland vara intressant att jämföra de olika versionerna – de skiljer sig en del i ordvalet, men sakinnehållet överensstämmer väl.

Observera att i början av de flesta rapporterna nämns minst två datum. Det tidigaste anger då när rapporten ursprungligen skrevs eller skickades iväg. De övriga när den vidarebefordrades (t ex från Dimitrov till någon annan).

Översättningarna i det följande är gjorda av Björn Erik Rosin, P-O Eklund och Martin Fahlgren. Kommentarer, noterna m m har gjorts av Martin F.

Motsättningarna på republikanska sidan skärps

Martjenko till utrikesminister Maxim Litvinov 22 februari 1937

Inledande kommentar

Vid läsning av denna rapport bör man lägga märke till att POUM och delar av socialistpartiet (i synnerhet Francisco Largo Caballero och hans anhängare) betraktas som huvudmotståndare på den republikanska sidan. Vad gäller POUM så är det inget nytt – man har hela tiden varit fientligt inställd till detta parti. Men när det gäller Caballero så hade man hittills haft någorlunda goda relationer till honom, även om det börjat gnissla en del redan i slutet av året innan.⁶ En anledning till detta var att Caballero allt tydligare börjat motarbeta det kommunistiska inflytandet.⁷ Det svåra militära nederlaget i Málaga i början av februari 1937 utnyttjades som slagträ mot Caballero.

I denna rapport verkar det som om relationerna mellan kommunisterna och anarko-syndikalisterna (i CNT) var goda. Det är uppenbart att det här delvis handlade om taktik, bl a närde man vid den aktuella tidpunkten förhoppningar om att kunna stärka de egna positionerna med hjälp av anarkosyndikalisterna (dvs att till sin egen fördel utnyttja motsättningarna mellan POUM, vänstersocialisterna och anarkisterna).

Att rapporten är så kritisk till högersocialisten Indalecio Prieto⁸ (som ogillade Caballero) kan verka lite förvånande, i synnerhet eftersom kommunisterna under våren 1937 försökte förbättra relationerna med de mer moderata socialisterna (bl a i syfte att motverka Caballero & Co). En viktig anledning till att man ogillade Prieto var att denne ansågs vara Sovjet-fientlig och hade sagt att partikollegan Álvarez del Vayo⁹ var ”ett språkrör för sovjetisk diplomati”. Till saken hör att del Vayo konsekvent stödde kommunisterna i alla viktiga frågor, och anses av alla seriösa historiker ha varit kommunist sympatisör, ett omdöme som delades av många av dåtidens socialister och anarkosyndikalister.¹⁰

Lägg också märke till att kommunisterna motsätter sig kollektivisering på landsbygden (denna inriktning slogs fast redan hösten 1936).

Intressant är avsnittet om POUM i slutet av rapporten, där man varnar för detta partis inflytande, inte minst bland den anarkosyndikalistiska ungdomen. Under våren fick POUM alltmer

⁶ Largo Caballeros popularitet, särskilt bland fackligt organiserade arbetare, gjorde det svårt för kommunisterna att få stort inflytande i en regering där han hade en stark ställning. Detta var en viktig anledning till att man ville begränsa hans inflytande. Den fientliga inställningen till Caballero tilltog under våren 1937, vilket framgår i stort sett alla följande dokument. Fast det kan vara på sin plats att påpeka att Moskva, med Stalin i spetsen, inte ansåg att det var förnuftigt att försöka bli av med Caballero. Se artikeln [Komintern och spanska inbördeskriget](#).

⁷ En utförlig redogörelse för Caballeros allt mer kritiska hållning till Moskva och kommunisterna, liksom kommunisternas försök att förbättra relationerna till de moderata socialisterna under våren 1937 ges av Burnett Bolloten i [Spanska inbördeskriget: Revolution och kontrarevolution](#), kap 34-36.

⁸ Indalecio Prieto Tuero (1883-1962). Ledande högersocialist (i PSOE). Var minister redan i den spanska regeringen 1931-33. I folkfrontsregeringen var han först minister för marinen och flyget (september 1936-maj 1937) och sedan krigsminister (till 5 april 1938).

⁹ Julio Álvarez del Vayo (1891-1975) – se även nästa not för mer detaljer om honom.

¹⁰ Se t ex A Beevor, a.a., s 174 och 242. Largo Caballero hade samma uppfattning om del Vayo: ”Han [del Vayo] kallade sig själv socialist, men var oförbehållsamt i kommunistpartiets tjänst och stödde alla deras intriger.” (Citerat i Burnett Bolloten, *The Spanish Civil War*, kap 13 s 138 – just detta kapitel finns ej i svensk översättning).

Del Vayos fortsatta öde: Han uteslöts 1945 ur socialistpartiet och grundade då Unión Socialista Española, som stod nära spanska kommunistpartiet. Men efter att kommunistpartiet 1963 övergivit den väpnade kampen grundade han FELN (Frente Español de Liberación Nacional, spanska befrielsefronten), som hade väpnad kamp på programmet. FELN var dock föga framgångsrikt. Och i januari 1971, efter del Vayo hade upplöst FELN, var han med att bilda den ”marxist-leninistiska” organisationen FRAP (Frente Revolucionario Antifascista y Patriota) som blev populär bland de svenska maoisterna (Kfml/SKP). Inte heller den organisationen hade dock några större framgångar.

rollen som taktisk huvudfiende.¹¹ Försöken att isolera POUM hade börjat redan hösten 1936: I november hade den ryske ambassadören lagt in sitt veto mot att POUM skulle få delta i Madrids nybildade försvarsjunta och i december framtvingade man att Andreu Nin avsattes från delstatsregeringen i Katalonien (*generalitat*), där han hade haft hand om rättsväsendet.¹² Dessutom förde man en envis kampanj för att avsätta POUM-medlemmar från förtroendeposter i den fackliga organisationen UGT.

RGVA[=Ryska statens militära arkiv], f. 33987, op. 3, d. 960,11. 303-315

Befullmäktigad ambassadör för Sovjetunionen i Spanien, 22 februari 1937, Valencia N° 8/s
Inkommande i sekretariatet för T-S i Narkom N° 668 2/3/37

Till folkkommissarien för utrikes ärenden, kamrat Litvinov, M M

Bäste Maxim Maximovitj

Jag översänder en kort sammanfattning ”Om det politiska läget i Spanien”.

Bifogat: 4 kopior

Martjenko

Om det politiska läget i Spanien

Två ytterst viktiga händelser på sistone – Málagas fall¹³ och införandet av internationellt embargo – har påskyndat den omgruppering av de krafter inom den spanska folkfronten som redan tidigare tog form. För en månad sedan (som jag tidigare skrev) skedde en kraftig försämring av relationerna mellan kommunisterna och anarkisterna å ena sidan och mellan kommunisterna och Caballero och UGT å den andra, samtidigt som UGT och CNT i Valencia bildade ett block som var direkt riktat mot kommunisterna när det gällde bildandet av provinssiella sovjeter. Inför detta skedde ett visst närmande mellan Partiet¹⁴ och Prietos grupp i syfte att slå samman de båda partierna och isolera Caballero. Den senaste månaden har läget förändrats fullständigt.

På senaste tiden har det ägt rum en avsevärd *förbättring av relationerna mellan CNT och Partiet* (jag syftar här framför allt på CNT:s nationella kommitté och de anarkistiska ministrarna). Detta tog sig särskilt uttryck i lösningen av de frågor som hade att göra med Málagas fall (utrensningen inom högsta militärledningen) och frågan om kontroll, då majoriteten av anarkisternas ministrar stödde de kommunistiska ministrarna. Den anarko-syndikalistiska pressen upphörde fullständigt att polemisera mot kommunisterna och antog en anständig ton. Möten ägde rum mellan partiledningen och CNT. Denna förbättring av relationerna med anarkisterna var ett resultat av utvecklingen bland anarkistledarna, som ledde till att Partiets attityd gentemot anarkisterna förändrades, och delvis ett resultat av de försämrade relationerna mellan UGT och CNT.

¹¹ Det svenska Socialistiska Partiet, som hade nära relationer till POUM, följde fortlöpande utvecklingen och den allt hätskare kommunistiska kampanjen mot POUM, och skrev om det i sin dagstidning *Folkets Dagblad*. Se samlingen [Socialistiska Partiet och POUM](#), som återger artiklar från *FD* under våren 1937.

¹² Hur detta gick till och anledningen till att CNT inte ställde upp till POUM:s försvar, behandlas av anarko-syndikalistén César M Lorenzo i [Syndikalismen vid makten](#) (s. 152-3).

¹³ Málaga-katastrofen nämns vid upprepade tillfällen i denna och flera av de följande rapporterna. Det hela är dock så rörigt och polemiskt att det är omöjligt ur dem vaska fram en mer nyanserad och begriplig bild av det faktiska skeendet. En utförlig redogörelse ges i kapitel 34 av Burnett Bollotens viktiga arbete [Spanska inbördeskriget: Revolution och kontrarevolution](#).

¹⁴ Med *Partiet* syftas på det spanska kommunistpartiet eller PSUC (Kataloniens förenade socialistparti), liktydigt med kommunistpartiet i Katalonien.

Anarkistledarna påverkades speciellt av Málagas fall, som oroade dem allvarligt och drev dem närmare kommunisterna. Förbättringen av relationerna mellan anarkisterna och Partiet kom inte bara till uttryck i tal av ministrar, utan också i likartade uttalanden i tidningarna om militära frågor och anarkosyndikalisternas vägran att genomföra tvångskollektivisering på landsbygden (det är bestickande att det nu inte är anarkisterna utan vänstersocialisterna i UGT, framför allt UGT:s nuvarande ledare Pascual Tomás, som förespråkar kollektivisering och motsätter sig den kommunistiska jordbruksministerns förslag om att dela ut konfiskerad mark), samt i att anarkisterna gett tillstånd till handel med de apelsinodlande bondekooperativ som organiserats av Partiet, och så vidare.

Det rådde färre spänningar mellan Partiet och UGT, tack vare att Partiet gick med på att låta den kommunistledda bondefederationen i Valencia gå med i UGT. Samtidigt förhindrade den senaste händelseutvecklingen, och de ytterst ansträngda relationerna med Caballero i fråga om militärledningen, det närmande som var under övervägande mellan Partiet och UGT.

Detta bidrog till en betydande nedkylning av relationerna mellan Partiet och Prieto. Den sistnämnde, som insåg att hans planer på att förenas med Partiet mot Caballero inte var hållbara, kastade masken och visade sig vara den reaktionär som han alltid varit. Framför allt döljer han inte för någon sin brist på tilltro till seger och detta präglar allt hans arbete i ledningen för marinen och anskaffning av krigsmateriel. Det kan öppet sägas att Prieto saboterar uppbygget av en försvarsindustri och stärkande av flottan. På sistone har han börjat inta en alltmer fientlig hållning gentemot Sovjetunionen. På senaste [mötet med] ministerrådet, som diskuterade embargo-frågan, angrep han Sovjetunionen och hävdade att vi ägnade oss åt dubbelspel, att vi först hjälpt Spanien, men att vi inte längre ville stå för någon hjälp, att vi hade egna mål här och att vi, efter att tydligen ha lidit ett bakslag, nu ville lämna Spanien. Han anklagade del Vayo för att bara vara ett språkrör för sovjetisk diplomati och helt underställd oss.¹⁵ (Det bör också noteras att Prieto stödde Juan López, minister från CNT, när de andra anarkistiska ministrarna, García Oliver¹⁶ och Montseny¹⁷, talade mot honom.)

Slutligen bör jag inte förbigå det förslag som Prieto i skämtsam form gav engelsmännen (under ett sammanträffande med en engelsk amiral och landets chargé d'affaires) om att baserna i Cartagena och flera andra hamnar skulle överlämnas till engelsmännen.

Allt detta ledde inte till något närmande mellan Prieto och Caballero, men till att de under de senaste mötena bildade ett block mot kommunister och anarkister (som du vet hyser Prieto ett patologiskt hat mot de senare).

Relationerna mellan kommunisterna och republikanerna, med vilka de samarbetar, framför allt i bondefederationen, är goda. Samtidigt stödde inte de republikanska ministrarna, som är starkt påverkade av Prieto, kommunisterna i ministerrådet i frågan om kontroll och omorganisering av armén.

Utrensningen i högsta militärledningen

Den 12 februari presenterade det spanska partiets centralkommitté flera förslag om förbättringar av arméledningen och tryckte särskilt hårt på behovet av en utrensning av dess högsta ledning. De tiokravs-paroller som framfördes under demonstrationen den 14 februari hade i huvudsak sitt ursprung i Partiet (ett förslag om total makt åt regeringen, införande av allmän värnplikt, bildande av en verkligt enhetlig militär ledning, utrensning inom generalstabens led, och så vidare) och godkändes preliminärt av alla organisationer inom folkfronten, inklusive CNT.

¹⁵ Julio Álvarez del Vayo (1890-1975), socialist. Utrikesminister september 1936-maj 1937 och april 1938-mars 1939. Del Vayo stod nära kommunisterna i de flesta frågor. Han betraktades av många som kommunistagent.

¹⁶ Juan García Oliver (1901-1980), ledande katalansk anarkist, justitieminister.

¹⁷ Federica Montseny (1905-1994), anarkist (och författare). Hälsominister under inbördeskriget.

Det avgörande blev frågan om upprepning inom generalstaben. De kommunistiska tidningarna krävde, först genom antydningar och sedan mer öppet, att biträdande krigsministern Asensio¹⁸ skulle avskedas och generalstabschefen Cabrera¹⁹ likaså. Partiet betraktade båda som huvudansvariga för alla militära bakslag, som ”nederlagets organisatörer”.

CNT intog en liknande hållning, kritiserade militärledningen i tämligen konkreta termer och krävde samma förändringar av generalstaben. CNT:s nationella ledning och dess organ i Valencia, *Fragua Social*, hade en uppfattning som liknade Partiets: lojalt stöd till regeringen, krav på upprepning av generalstaben, stärkt disciplin inom armén, och så vidare. CNT:s organ i Barcelona, *Solidaridad Obrera*, hade en något annorlunda uppfattning: den angrep inte bara krigsministeriet och generalstaben, utan även marinministeriet och Prieto, och kritiserade rätt hårt regeringen för dålig ledning av marin- och krigsministerierna. Anarkisternas organ i Valencia (FAI:s organ, inte CNT:s) *Nosotros*, gick ännu längre och krävde i en ledarartikel med rubriken ”Caballero är gammal”, att Caballero skulle bort från posten som krigsminister och om olämpliga militära ledare inte avgick frivilligt så skulle man avlägsna dem med våld. CNT och dess ledning – i synnerhet dess sekreterare Vázquez – är mycket kritisk mot denna anarkisttidnings hållning. Det avspeglar den kamp som pågår inom CNT och FAI mellan moderata och extremistiska element. Striden har redan gått ganska långt och kan komma att bli mycket skarp. Vázquez sade att han på FAI:s möte, som äger rum om några dagar, kommer att kräva att utgivningen av dessa skadliga tidningar stoppas.

Idag (20 februari) hade *Fragua Social* en ledarartikel, som direkt pekade ut general Asensio och, med hänvisning till en rad Madridtidningar, bl a *Mundo Obrero*²⁰ (där inte Asensio namngavs, men beskrivningen var så detaljerad att alla förstod vem som avsågs), och krävde hans avgång.

UGT och socialistpartiet har intagit en ambivalent hållning till frågan om att genomföra en utrensning i generalstaben. Å ena sidan driver allmänna opinionen och massorna på dem och därför gick de med på parollen om utrensning i generalstaben, å andra sidan är de pressade av Caballeros omedgörliga inställning. Därför har de inskränkt sig (som i ministerrådet) till dunkla uttalanden, där de undviker alla sorters direkta ställningstaganden, om behovet av utrensning i generalstaben. Betecknande för detta synsätt är att samma dag talade en ledarartikel i socialistpartiets organ om att det fanns ett enhetligt kommando och allmän värnplikt, medan man på sidan två framförde en uppmaning med krav på införande av allmän värnplikt och ett enhetligt kommando.

Den borgerliga pressen agerar också mycket försiktigt i denna fråga. Den enda medlemmen av de borgerliga partierna som hade modet att tala öppet om denna fråga var parlamentets talman Martínez Barrio, som beslutsamt satte institutionen med politiska kommissarier i armén under sitt beskydd, och krävde att personer som inte ville ha eller inte trodde på seger skulle entledigas från armén, samt kritiserade regeringen (i vaga termer) för dess obeslutsamhet på det militära området.

Caballeros inställning

Som svar på många krav från olika massorganisationer efter Málagas fall om att införa allmän värnplikt och ett enhetligt kommando, gjorde Caballero den 11 februari ett uttalande i överdådig stil. I uttalandet heter det att dekretet från den 29 oktober 1936 innehöll ett beslut om allmän värnplikt för alla medborgare mellan 20 och 45 år och att dessa medborgare måste stå

¹⁸ José Asensio Torrado (1892–1961), general – avsattes efter Málagas fall (21 februari 1937) – se nedan. Kommunisterna kallade honom för ”nederlagets general”. Kort efter avsättningen utsågs han till militärattaché vid spanska ambassaden i New York.

¹⁹ Toribio Martínez Cabrera (1874–1939). Tillfångatogs 1939 av Franco-trupper vid försök att fly landet och avrättades 23 juni 1939.

²⁰ *Mundo Obrero* var kommunistpartiets dagstidning

till krigsministeriets förfogande, som har att avgöra om det är nödvändigt att inkalla dem. Vad beträffar det enhetliga kommandot sades i dekretet av den 15 oktober 1935 att ”krigsministern ansvarar för befälet över alla väpnade styrkor i egenskap av överbefälhavare och att befälhavarna i divisioner, brigader, regementen, bataljoner och så vidare kommer att få direkta order från krigsministern, i egenskap av överbefälhavare ... Därmed existerar redan ett enhetligt kommando i armén”.

I frågan om utrensning av generalstaben – framför allt kraven på att Asensio och Cabrera skulle bort – var Caballero obeveklig. När partiorganet *Frente Rojo*²¹ på kvällen den 15 februari publicerade en notis om en viss general, en organisatör av nederlag, skickade Caballero den 16 klockan nio på morgonen ett brev till Partiets centralkommitté, där han anklagade tidningen för att sprida tvivel och misstro mot regeringen och fortsatte:

Jag anser att *Frente Rojos* beteende – en tidning som kallar sig själv organ för vårt broderparti, och det är därför jag vänder mig till er – är fullständigt illojalt och orsakar missämja. Det går inte att försvara den gemensamma saken, regeringen och ett enhetligt kommando, som många ropar på, för att sedan sabotera det. Bidrog inte *Frente Rojo* till att en del blev vilseledda? Jag anser – tills någon bevisat motsatsen – att så är fallet. Och detta sker så kort tid efter den fantastiska demonstrationen i Valencia i förrgår och vid en tidpunkt då högsta militärledningen är upptagen med att reda ut vem som var skyldig till Málagas fall utifrån en rapport av tre regeringsmedlemmar, av vilka en är medlem av kommunistpartiet.

Jag vill fästa er uppmärksamhet på detta fall och mycket allvarligt föreslå att ni råder redaktörerna för *Frente Rojo* att i förtroende överlämna namnen till mig. Om inte så sker kommer det att styrka min åsikt att den nationella viljan, som tydligt kom till uttryck i söndags, illvilligt saboteras. Jag säger er att jag är redo att ingripa mot orosstiftare, vilka de än må vara, oavsett konsekvenserna.

Av detta brev står det klart att Caballero uppfattade söndagens demonstration, en kraftfull protest från folkets sida mot ”nederlagets organisatörer”, som en uppvisning av fullständig och ovillkorlig tillit till Caballero personligen.

När anarkisterna och kommunisterna tog upp frågan om Asensio och Cabrera i ministerrådet krävde Caballero bevis, precis som han gjort tre månader tidigare. Han avleder alla anklagelser mot Asensio och Cabrera till enskilda frågor och förklarar att han själv gett de korrekta instruktionerna. Och det stämmer. Asensio har helt klart hela tiden försökt få Caballeros signatur på det sabotage han ägnat sig åt.

Det har uppstått en situation som måste desarmeras mycket snabbt, eftersom kampanjen som drivs i pressen om denna fråga (kanske rent av med alltför stort nit) kan leda till en negativ reaktion i armén, undergräva armédisciplinen och förtroendet för militärledningen. Det var uppenbart för varje soldat – ja även för vanliga hederliga republikaner – att med militära ledare som Asensio och Cabrera skulle det bli omöjligt att segra, för även om vi antar att dessa personer inte är förrädare, så är detta den sorts ledning som närmast kräver våld för att fås att ta initiativet. Till exempel finns nu ett beslut om att inkalla fem årsklasser (det beslutet i ministerrådet fick kramas ur dem nästan med våld), men ingen bekymrar sig om hur inkallelserna ska organiseras, den nödvändiga byråkratin existerar inte, dessutom har generalstaben i hemlighet redan gett order om att upphöra med att godta frivilliga, vilket innebär att vi om en månad eller två kan stå inför ett läge utan vare sig värnpliktiga eller frivilliga. Dvs de reserver som krävs för seriösa militära operationer kommer att saknas.

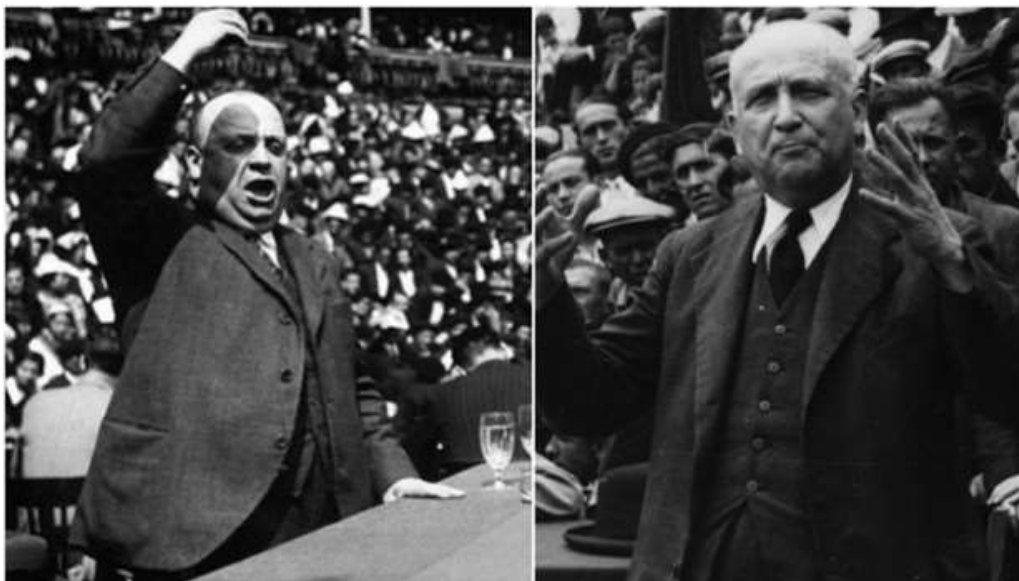
I och med detta har Caballeros attityd komplicerat situationen ofantligt och skapat en förtvivlad stämning bland de unga soldaterna. En hel rad individer har berättat om de ytterst farliga terroristiska stämningarna bland unga officerare – i synnerhet i republikens officerskår – mot Asensio. García Oliver har varnat oss för sådana farliga stämningar även bland kommunistiska officerare.

²¹ *Frente Rojo* kommunistpartitidning som våren 1937 gavs ut i Valencia

Alla möjliga påtryckningar mot Caballero har utnyttjats: frågor ställda i ministerrådet, en presskampanj, vädjanden från frontsoldater och officerare (omkring 40 000 hade undertecknat appellerna från fronten) och så vidare. La Pasionarias tal i går var tydligen droppen. Asensio lämnade in sin avskedsansökan och ministerrådet godkände den. Då förklarade Caballero att han skulle göra den första kompromissen i sitt liv och var tvingad till största tänkbara orättvisa. Han öste beröm över Asensio och angrep kommunisterna, som, sade han, drev en kampanj i huvudsak riktad mot honom själv, Caballero, och inte mot Asensio.

Frågan Asensio är därmed avgjord. Och Cabreras avgång väntas när som helst. Baráibar²² utsågs att ersätta Asensio. Det beslutet avspeglar Caballeros orubbliga beslutsamhet att inte släppa in några kommunister i högsta militärledningen. Redan idag har en av de främsta kommunistiska militärerna överförs från sitt arbete i centrum och skickats till fronten. Baráibar anses vara en god organisatör och en person att lita på. Det som talar emot honom att han är alltför nära lierad med Araquistáin, som ju, som ni vet, inte är speciellt förtroendeingivande. Partiets inställning är att lojalt samarbeta med Baráibar, trots att han (eller snarare Caballero) försöker få revansch för Asensio.

Det har på sistone pågått diskussioner om möjligheten av en politisk kris, som förstås inte är ointressant för er. Redan för en vecka sedan kom rykten från kretsen kring Prieto om en ny regering med Prieto som krigsminister. Det finns också en anarkistisk variant – en ung krigsminister, i motsats till den gamle Caballero, nämligen García Oliver. Och slutligen kan påpekas att Martínez Barrio i det tidigare nämnda talet också påminde [oss] om sin rätt till makt.

Prieto och Caballero

Prieto

Anarkisterna fortsätter att argumentera för tanken på att omorganisera marin- och flygvapenministeriet med krav på att alla landets väpnade styrkor ska ingå i ett enat krigsministerium och att försvarsindustrin ska ingå under industriministeriet. Det är tänkbart att de kommer att sluta kräva omplacering av marin- och flygvapenministeriet efter utnämningen av Baráibar, men de kommer [fortsätta] att kräva att försvarsindustrin åtgärdas.

Varken krigsministeriet eller Prieto, som borde ägna sig åt saken, har ännu förstått att införandet av embargoet kräver att det snabbt organiseras en egen försvarsindustri i Spanien. Allt som i någon praktisk mening har gjorts åt den frågan har därför skett tack vare påtryckningar utifrån. Det är ingen överdrift att säga att försvarsindustrin idag försummas. Partiet kommer

²² Carlos de Baráibar (1895-1972). Journalist och socialistisk politiker.

att på allvar gå in för att organisera försvarsindustrin, för det är en av nycklarna till seger i kriget (och dessutom är det nyckeln till samarbete med anarkisterna, som länge och oupphörligt drivit denna fråga).

Gentemot Prietos defeatistiska sinnelag, gentemot det direkta sabotage som han ägnat sig åt i frågan om att skapa en försvarsindustri och stärka flottan, gentemot den fräcka och ärekränkande attityd han intog vid senaste ministerrådsmötet (där han nästan ordagrant upprepade attackerna mot Sovjetunionen i den trotskistiska tidningen *La Batalla*) är det ytterst sannolikt att frågan om han kan sitta kvar som minister åter kommer att väckas av anarkisterna, och då kommer kommunisterna troligen att stödja dem.

Jag måste här påpeka att utnämningen av Baráibar, som han har en ytterst fientlig relation till, var ett hårt slag för Prieto. Detta visar att Caballero åtminstone för tillfället inte är på humör att ingå något block med Prieto.

Om POUM

De förbättrade relationerna mellan Partiet och CNT har inte löst problemet med samarbetet mellan Partiet och anarkosyndikalisterna. De extremistiska elementen, relativt svaga i Valencia, där CNT:s nationella ledning finns, är mycket starkare i de anarkosyndikalistiska organisationerna i Katalonien och Madrid, dvs precis där POUM mer aktivt bedriver subversivt arbete. Det är därför uppenbart att det på grund av trycket från dessa extremistiska element, även i fortsättningen kommer att förekomma mycken vacklan och sicksackande hos CNT och närbesläktade organisationer.

För närvarande är inte POUM farligt för att det har några tusen medlemmar i sina led, utan för att det, med hjälp av extremistiska anarkister, försöker dra till sig betydande CNT-skikt i sin provocativa verksamhet. Man försöker på alla sätt riva sönder det planerade närmandet mellan Partiet och CNT-ledningen. POUM:s agenter har redan inlett provocativa angrepp på anarkistiska ministrar i den anarkistiska pressen.

I Barcelona har POUM lyckats få inflytande över anarkistiska ungdomar. POUM saboterar det Förenade socialistpartiet [i Katalonien]²³ genom att föreslå och få till stånd en icke-aggressionspakt, som undertecknats av CNT, FAI, POUM, Republikanska vänstern, anarkistisk ungdom och andra organisationer. Därefter började man tjuta i sina tidningar och via sina anarkistiska jasägare om att kommunisterna inte ville underteckna uppgörelsen, att de fortsatte att attackera POUM, en (som de påstår) revolutionär organisation, och så vidare. Under förövändning av försvar ägnar sig POUM i själva verket åt en rasande offensiv mot Partiet genom att, särskilt på sistone, föra den mest ondskefulla och kränkande kampanj mot Sovjetunionen.

Det måste sägas rent ut att kommunisterna inte alltid är tillräckligt vaksamma mot trotskisterna.²⁴ Som redan rapporterats till er, publicerade tidningen *Treball* – organ för Förenade socialistpartiet i Barcelona – under rätttegången i Moskva mot det parallella kontrarevolutionära centret, en artikel där Trotskij hyllades som Petrograds räddare. Samtidigt som trotskisterna utnyttjar minsta förövändning för att attackera Partiet bedriver inte den kommunistiska pressen en systematisk kampanj för att avslöja POUM. Först på sistone har man försökt isolera CNT och anarkisterna från POUM, genom att jämföra soldaterna vid fronten med

²³ *Partit Socialista Unificat de Catalunya*, PSUC, grundades 23 juli 1936 genom sammanslagning av socialistpartiet och kommunistpartiet i Katalonien. Det kom i själva verket att kontrolleras av kommunisterna, varför det brukar betraktas som det katalanska kommunistpartiet.

²⁴ Stalinisterna betecknade POUM som trotskistiskt. Men även en hel del andra arbetarpolitiker (bland vänster-socialisterna och t o m anarkisterna) fick det epitetet. I POUM:s fall stämmer det att vissa av ledarna, bl a Andrés Nin, hade varit organiserade i den trotskistiska rörelsen, men de hade alla brutit med Trotskij, som även skarpt kritiserade POUM:s politik. Men stalinisterna var inte särskilt nogräknade när det gällde att etikettera sina politiska motståndare. *Trotskist* och *trotskism* var skällsord som man kunde tillgripa om stort sett vilken arbetarpolitiker som helst som var kritisk mot stalinisterna (åtskilliga exempel på detta kommer vi att se i det följande).

POUM-ledningen, och så vidare. Först nu har många kommunister börjat förstå att endast genom att fullständigt besegra POUM (eftersom enbart polismetoder inte räcker) kan förutsättningar för ett varaktigt samarbete mellan Partiet och CNT upprättas, ty POUM är provokationernas högkvarter och har sina tentakler i alla organisationer och särskilt då CNT och FAI.

Dessvärre har Partiet hittills inte gjort något för att utnyttja den skarpa interna strid som just nu pågår inom POUM, en strid mellan frontsoldater och POUM:s ledning, mellan organisationen i Valencia och POUM:s centralkommitté, mellan oppositionen i centralkommittén och ledningen kring Nin och Gorkin.²⁵ Partiets provinskommitté i Valencia agerade så tafatt att Partiet, trots att trotskisterna i Valencia är en betydelselös kraft, led nederlag i kampen, och isolerades från resten av folkfrontens organisationer och faktiskt under protest tvingades lämna det provinsiella och kommunala rådet.²⁶

Allt detta berodde i stor utsträckning på att vissa kamrater underskattat den trotskistiska faran. Nu, som redan framhållits, ägnar Partiet detta problem mycket mer uppmärksamhet.

I mitten av mars planerar POUM att hålla kongress. På den kongressen kommer de interna motsättningarna, som POUM omsorgsfullt försöker dölja, att komma i dagen.

POUM-ledare: Två från vänster Julián Gorkin och två från höger, Andreu Nin

²⁵ Julián Gorkin, kortnamn för Julián Gómez García-Ribea (1901-1987), journalist, författare och ledare för POUM under inbördeskriget. Tog sin tillflykt till Frankrike efter inbördeskriget och flyttade sedan (i början av 1940) till Mexiko. Författare till många böcker om Spanien och andra ämnen, bl a det stalinistiska Sovjet. På svenska finns boken [Mordet på Trotskij](#).

²⁶ Det är riktigt att det fanns politiska motsättningar i POUM, där POUM-avdelningen i Valencia utgjorde en högeropposition, men det är samtidigt uppenbart att rapportförfattaren har dåliga insikter om motsättningarna. En del av dessa hade sina historiska rötter i det faktum att POUM hade bildats genom en fusion mellan två organisationer, Arbetar- och bondeblocket (BOC, som brukar betecknas som bucharinister) och Kommunistiska vänstern (f d trotskister). Se [De spanska trotskisterna och grundandet av POUM](#) och [Marxism, krig och revolution: Trotskij och POUM](#) av Andy Durgan, som tar upp en del av dessa frågor.

André Marty rapporterar till Kominterns sekretariat 7 mars

Inledande kommentar

Denna rapport tar upp ekonomiska, militära och andra problem. Marty²⁷ kommenterar också arbetarrörelsen och dess olika partier och organisationer. Särskild uppmärksamhet ägnas regeringen, där Caballero åter hamnar i fokus. Lägga märke till att denna rapport är betydligt mindre positiv till anarkisterna än den ovan (som skrevs bara ett par veckor tidigare). Nu betonas att anarko-syndikalisternas popularitet är ett hinder för kommunisterna. Marty varnar också för underskattning av POUM och konstaterar att POUM har ”flera militära enheter” i Katalonien, samtidigt som POUM inte bör betraktas som enbart ett katalanskt parti: ”jag är rädd för att detta inte är hela sanningen eftersom de gör sig påminda i både Madrid och Valencia”. Detta strider mot kommunisternas officiella inställning till POUM, som hela tiden var nedvärderande.

RGVA, f. 33987, op. 3, d. 991,11. 27-39

Topphemligt

[oläsligt]

Den spanska frågan

(Utdrag ur kamrat André Martys rapport vid möte med Kominterns sekretariat, 7 mars 1937)

I. Allmänna konstateranden

Som alla kamrater här vet, är den viktigaste politiska frågan att koncentrera alla ekonomiska, militära, sociala och därmed politiska krafter i kampen mot fascismen

När det gäller detta, att förena krafterna, kan jag intyga att det gjorts mycket viktiga framsteg. Vi har tagit avsevärda steg framåt, men utvecklingen av enheten går inte fort nog och av det skälet kan fienden inregistrera nästan ständiga militära framgångar. ...

II. Det allmänna läget

Fabrikerna – vem styr dem? Fackföreningarna, var och en för sig, som det passar dem. Industrin är ”syndikaliserad” efter anarkistisk modell. Varje företag saknar inte bara en plan utan också bokföring. Detta är organiserad ekonomisk anarki ...

Slutsats: Detta kan endast lösas om regeringen vidtar kraftfulla åtgärder för att bringa ordning genom dekret: nationalisera företagen. Nationalisering finns på papperet, men i praktiken har det nästan inte alls tillämpats. Givetvis får inte detta inbegripa företag som ägs av utlänningar, de bör få behålla en del rättigheter, men rent allmänt är nationalisering enda sättet att bemästra den rådande anarkin. Det är än mer nödvändigt eftersom fabrikerna i Katalonien inte har några ytterligare råvaror och inga banktillgodohavanden; nu kräver de att regeringen ska förskotta pengar åt dem.

²⁷ André Marty (1886-1956) blev känd i april 1919 som en av de ledande i ”Svarta havs-myteriet” (i anknytning till inbördeskriget i Ryssland), där franska flottister gjorde myteri. Marty arresterades och dömdes till 20 års fängelse, men benådades 1923 och gick då omedelbart med i det franska kommunistpartiet, vars ledning han kom att tillhöra från 1924. 1936 invaldes han i Kominterns exekutivkommitté och sekretariat. Som sådan skickades han till Spanien för att representera Komintern. Efter inbördeskriget förflyttades han till Sovjet som Komintern-funktionär. 1944 återvände han till Frankrike och valdes in i franska nationalförsamlingen. Men snart råkade han i onåd och uteslöts som ”polisspion”, beroende på att han kritiskt hade ifrågasatt den politik som franska kommunistpartiet hade fört under världskrigets slutskede och tiden därefter. Han publicerade senare en bok, *L'affaire Marty*, där han gav sin version av denna historia. I samband med detta kom Marty också att kritiskt omvärdera en hel del av den politik som han själv (och de stalinistiska kommunistpartierna) hade stått för. Mer om detta, se [André Marty - en fransk revolutionär](#) av Brian Pearce.

Livsmedelsförsörjning: Läget har rent allmänt klart förbättrats. Det finns tillräckligt med mat för befolkningen i de regioner som kontrolleras av republiken, även för flyktingar och armén ... Men det förekommer matslöseri och distributionen är dåligt organiserad ...

På landsbygden. Det finns ingen anledning att oroa sig för storleken av den besådda arealen. Tvärtom har det såtts till och med mer än för ett år sedan. Det finns inte längre några stora jordägare på landsbygden. Uribes dekret från den 7 oktober har tillämpats mycket framgångsrikt. All mark konfiskerades inte på grundval av detta dekret, bara den mark som tillhörde jordägare som gått över till fascisterna, och eftersom alla stora jordägare gick över till fascisterna, försåg detta dekret bönderna med mark på demokratisk väg ...

... För närvarande är läget bättre än förra året. Partiets paroll **Nej till kollektivisering utom när arbetarna vill att det ska genomföras på stora egendomar** åtnjuter stor popularitet varför Partiet har stort inflytande i byarna.²⁸ Men anarkisterna (och de trotskistiska grupperna) fortsätter att kräva och organisera kollektivisering.

Jag måste understryka att bondekommittéerna, och bara de, har makten på landsbygden.

Transporter ... Dessa befinner sig i totalt kaos (det gäller järnvägs- och i synnerhet vägtransporterna, som är ännu betydelsefullare i Spanien). Det räcker att nämna två exempel: i slutet av januari, just när vi höll på att planera en offensiv vid fronten, fanns inte tillräckligt med kol för järnvägarna och tre dagar senare fanns ingen mer bensin ...

Armén ... Den 27 februari antogs ett dekret om mobilisering av fem åldersgrupper och införande av allmän värnplikt. Ändå åstadkom den allmänna mobiliseringen mycket lite. Det är nödvändigt att ta hänsyn till gamla spanska traditioner och följaktligen kommer det att ta lite tid innan mobiliseringen leder till verkliga resultat.

Uppbygget av en republikansk folkarmé går mycket långsamt. Kommunistpartiet föregick med gott exempel, upplöste milisens femte regemente och överförde 70 000 soldater till folkarmén. Sant är att denna siffra bara fanns på papperet för man måste också räkna bort de stupade. I realiteten bidrog Partiet med 30 000 soldater under utmärkt militär ledning och majoriteten av dem var fortfarande arbetare i juli. Därför måste man säga att major Carlos, en politbyråmedlem, är en av de bästa militära ledarna och **dessutom den ende som än så länge har besegrat fienden och fortsätter att avancera** (Jaén) ...

Armén är på väg att byggas upp i närmast modern form. Den har redan kring tjugo reguljära brigader (inklusive fem internationella). I tolfte brigaden ingår tre divisioner. Men arméns stridsförmåga är fortfarande mycket svag och de metoder den använder är mycket gammalmodiga, mycket efterblivna. Så den använder militär taktik från 1902, dvs från tiden före rysk-japanska kriget ...

Flottan. Förvirring, ovilja att slåss. Detta ledde till – Málaga.²⁹

Flygvapnet. Enastående.

Regeringen. Bästa medlet för att påskynda enandet av alla dessa organ är givetvis regeringen.

... Den 25 februari höll Caballero ett tal där han indirekt, men öppet angrep kommunistpartiet och de krafter som bistår kommunistpartiet med att genomföra alla uppgifter som jag just nämnt. På partiets initiativ anordnade Folkfronten den 14 februari en enorm demonstration i Valencia. Detta för att Caballero och kretsen kring honom skulle förstå att det var dags att vidta energiska åtgärder och framför allt göra sig av med de inkompetenta, sabotörerna och förrädarna i generalstaben. Demonstrationen var mycket stor. Dagen därpå låtsades Caballero

²⁸ Detta är inte sant, se t ex Noam Chomskys [Makt och motstånd](#), sid 6 ff. Se särskilt avsnitten som behandlar de kommunistiska ansträngningarna att upplösa jordbrukskollektiven i Aragonien under sommaren 1937, s 16-21.

²⁹ Málaga föll i Francos händer 8 februari 1937

fortfarande inte förstå och den 26 februari upprepade han dessutom i en kommuniké avsedd för allmän spridning, att demonstrationens syfte hade varit att tillförsäkra regeringen villkorslöst stöd. Sedan tillade han: ”Jag kommer inte att sitta kvar vid makten om min ställning inte är säker. Jag anser att den är det, men om inte alla delar denna uppfattning tänker jag inte stå i vägen.” Det innebär att han inför hela pressen öppet väckte frågan om sin avgång ...

Tre grupperingar i regeringen

1. Caballerogruppen – Galarza (polisminister, vänstersocialist) ... Caballero och Galarza stöder sig på följande element: 1) kadern inom UGT, som inte bara styr över fackföreningarna utan också över fabriker; 2) generalstaben [som består av] unga, ambitiösa men även suspekta generaler som Asensio; 3) via Galarza är han [Caballero] beroende av det stora antalet tjänstemän som han lockat till polisarbetet. De vet hur man bedriver lobbyism, men låter fascisterna göra vad de vill på hemmafronten. Juan López, den anarkistiske ”teoretikern” och givetvis minister, utnyttjar dem efter behag ...

Efter Málagas fall försonades Prieto åter med Caballero ...

2. En kärna som står för enhet (detta betyder inte att den är ett enat block). Den består av: 1) de båda kommunistiska ministrarna, anarkistiska ministrar – hälsovårdsministern Federica Montseny ... García Oliver, socialisterna del Vayo och Negrín, syndikalisten Peiró, en baskisk nationalist och förutom dessa människor, som finns överallt i ministerierna, finns Valdés, sekreterare i CNT:s nationella kommitté ... en ung katalansk arbetare och anarkist, som vunnits över till många av våra paroller.³⁰

Jag tror att Martínez Barrio³¹ – i ministerrådet och talman i parlamentet – är republikan ...

3. Slutligen finns viss vacklan i ministerrådet. Särskilt oroväckande är den relativa tystnad som iakttas av Azaña. Jag måste dock påpeka att Caballero har en god egenskap: på alla möjliga sätt säger han hela tiden öppet att det inte är tal om annat än seger ...

Det internationella läget och hur det värderas i Spanien

Fronten oroar sig för två problem:

1. Varför kan inte hemmafronten [dvs civilsamhället bakom stridslinjerna] se till att vi får det som behövs? Varför finns inte tillräckligt med militär utrustning, skor, byxor, vin, när vi har fabriker som i Valencia och Barcelona? 2. Varför skickar inte demokratierna mer hjälp (detta syftar inte på Sovjetunionen) ...

Madrid intar förstås samma attityd till det internationella problemet, för det pågår en kamp i Madrid ... Vi får inte från Spanien, hemmafronten eller utlandet det minimum av hjälp som behövs.

I *Valencia* är läget ur internationell synvinkel helt annorlunda ... Partiet säger: trots embargot kan och måste vi segra. Vi har allt som behövs för detta: militär materiel, livsmedel, folk, vi behöver bara organisation ... En del anarkister säger samma sak, men tillägger: ”Men för att kunna använda alla dessa resurser måste vi snabbt fullborda revolutionen.”

Socialisterna – Caballero och Prieto utgör ett block och deras ståndpunkt kan sammanfattas så här: de håller på att överge oss. Det är tänkbart att vi allesammans kommer att (politiskt) gå

³⁰ Här har nog Marty misstagit sig, för någon sådan ”sekreterare i CNT” har jag då aldrig påträffat. Däremot fanns en Miguel Valdés, som var medlem i PSUC och som benämns ”kamrat Valdés” i en rapport från den ryske generalkonsuln Antonov-Ovsejenko, daterad 18 oktober 1936 (Radosh a.a., s. 80). Denne Valdés tillhörde katalanska *generalitat*, med ansvar för Arbete och offentliga arbeten. Lägg också märke till att Valdés i flera andra rapporter benämns ”kamrat”, utan några antydningar om han skulle vara anarkist.

³¹ Diego Martínez Barrio (1883-1962). Ledare för Unión Republicana (republikanska unionen). Nära samarbete med Azaña.

under, men då kommer vi att dra med oss alla andra, även om det skulle leda till att det utbryter ett världskrig ...

Republikanerna – den 21 februari sade Martínez Barrio till mig: ”Vad kommer denna blockad att leda till (för embargot är i själva verket en blockad)?” Men han resonerade förnuftigt om det ... ”Om man tänker efter och granskar läget måste man inse att vi saknar tillräcklig ekonomisk styrka – ingenjörer, kadrer – för att kunna producera det som behövs ... Med tanke på detta vill jag fråga dig om du vet vad som kommer att hända med Londonkommitténs beslut, om du känner till om det kommer att verkställas, om man kan komma runt det, för det måste vi, vi måste bryta blockaden, om inte kommer vi inte att kunna hålla ut ...”

De internationella brigaderna

Dimitrov: Hur många socialdemokrater finns det där?

– Först var det inte fler än 1 200 totalt, men många belgare gav sig av efter de första striderna, när de upptäckte att fascisterna sköt med riktiga kulor.

Vad socialisterna beträffar fanns det i början 200-250 italienare. Det var den största gruppen. Det var nästan lika många fransmän, men allesammans är utmärkta militära kadrer, djupt engagerade för saken. Vad beträffar engelsmännen var de 50 i början och österrikarna ungefär lika många (*Schutzbund*).

Dimitrov: Vad gör Julius Deutsch³²?

– Han arbetar i marinministeriet och har befälet över kustförsvaret. Hittills, sedan han kom, har fienden intagit Málaga och bombat Valencia och Barcelona ...

I allmänhet är kadern i Spanien bra. Olyckligtvis har vi ett enormt hinder, som är mycket besvärligt rent militärt: språket ...

III. Rådande läget bland styrkorna

Anarkisterna. En oerhörd förändring. En hel flygel inom den anarkistiska rörelsen, den del jag just nämnde, med alla sina schatteringar, ställer sig bakom samma paroller som Partiet.

Den viktigaste orsaken till de förbättrade relationerna med anarkisterna, inklusive i Katalonien, är det effektiva biståndet från Sovjetunionen, närvaron av fartyg med livsmedel i Barcelona och Valencia ...

Läget är bra med de syndikalister som lämnat CNT tillsammans med Pestaña och Peiró ...

Socialisterna ... Efter Málagas fall vägrade Prietos tidning *El Socialista* att under fyra dagar diskutera skuldfrågan ...

Republikanerna ... Ett stort politiskt tal av Martínez Barrio i Albacete den 13 februari var lysande på alla sätt. En kommunist skulle inte ha det minsta att invända mot hans tal, det var formulerat på ett oerhört folkligt sätt ...

POUM ... Kamrater, ni känner ju till trotskisternas och POUM:s ståndpunkt, så jag behöver inte gå in på den. Nu har de dessutom – i form av en intervju som Gorkin gav till en journalist från engelska tidningen *New Leader* den 19 februari – till sin allmänna hållning tillfogat att de tänker anordna en kongress för världens arbetare 1 maj i Barcelona och därefter en internationell arbetarkongress.

Enligt partikamrater utgör de en obetydlig kraft ... I Katalonien har de flera militära enheter ... jag är rädd för att detta inte är hela sanningen eftersom de gör sig påminda i både Madrid och Valencia ...

³² Julius Deutsch (1884-1968), österrikisk socialdemokratisk politiker. General i de republikanska trupperna under inbördeskriget.

Kommunistiska partiet. I de regioner som republiken kontrollerar har partiet 230 000 medlemmar. Beträffande de områden som fienden erövrar saknar vi uppgifter. Av partimedlemmarna är 125 000 (drygt hälften) i armén och då har vi inte räknat in Förenade [socialistiska] ungdomen. Stort inflytande på landsbygden och i armén, där partiet dessvärre lidit svåra förluster, eftersom partikadrer för befäl över enheter och är politiska kommissarier. Partiet har fostrat många underbara militära ledare ...

*Förenade Socialistiska Ungdomen [JSU]*³³. 250 000 medlemmar. Dess tidning *Aurora* har en upplaga på 100 000. Den trycks i pansarvagnar vid fronten. Partiet har ett dominerande inflytande i Förenade Socialistiska Ungdomen.

Förenade socialistpartiet i Katalonien [PSUC] upplever också en kraftig uppgång. Vid partiets senaste konferens avslutade tre fjärdedelar av delegaterna sina tal med att kräva bildandet av ett monolitiskt bolsjevikparti. Det finns en del ärliga element i partiet som står mycket långt från oss.

Den 6 november, då fienden stod alldeles utanför Madrid, var det bara ett parti som mobiliserade och utrustade 25 000 arbetare för att hindra fascisterna att tränga in i Madrid. Precis då anlände Internationella brigaden. Då stod det klart att staden räddats av en gemensam aktion av två krafter: partisanerna i Madrid och första Internationella brigaden. Sedan var det ju också så att Sovjetunionen, och allt det gjorde för Spanien, naturligtvis också bidrog till att öka Partiets inflytande ...

Partiet, som startade med så få 1931 och som vuxit så snabbt, står nu öga mot öga med ett stort krig ... Överallt upplever det en enorm kaderbrist ...

Kriget. Många av våra kamrater har blivit militära politiska kommissarier. Men vi behöver hundra gånger så många. Centralkommittén har fortfarande inget riktigt militärt organ med nödvändiga militära egenskaper.

Till sist regeringsbyråkratin. Alla partier kan skicka dit sitt eget folk. Vi kan avdela, och gör det också, folk att arbeta inom polisen, men där blir de utarbetade. Det handlar om ungdomar, 20-25 år gamla. De måste umgås med gamla fascistiska poliser (italienare, tyskar och fransmän). De blir nervösa och arresterar folk som inte borde arresteras ...

IV. Perspektiven

Jag måste tillstå att något stort håller på att uträttas i den antifascistiska kampen: krafterna förenas, det sker ett närmande till anarkisterna, Partiets inflytande ökar. Vår politiska enhet, vår förenade politiska front, drar till sig allt som är ärligt: krafter som förenas i kampen ... Men bristen på samordning (som finns i de djupa leden), sabotage och alla sorters motstånd uppifrån och ner, gör sig i praktiken hela tiden påmind.

Jag är övertygad om att vi kommer att segra. Svårigheterna är många, men vi måste betänka att vi befinner oss i Spanien, ett land som håller på att ta sig ur halvfeodalism, ett land där massornas energi och offervilja är enorm. Det är därför som jag, på basis av de resultat som redan uppnåtts, föreslår att vi fortsätter att arbeta enat, fortsätter att hålla fronten, eftersom vi först måste förbättra vår militära offensiv – och det är vi säkra på att lyckas med – och jag är övertygad om att vi kommer att segra.

³³ = Juventudes Socialistas Unificadas (JSU)

Rapport från sovjetisk stridsvagnschef mars 1937

RGVA, f. 33987, op. 3, d.1010, 11. 295-300

Till kamrat Stalin: Jag skickar en rapport till er från kamrat Krivosjein, befälhavare för stridsvagnsgruppen i ”X”;³⁴ jag ber er läsa den – det är den värd. Vorosjilov 10/3/37

Den politiska situationen

I Spanien finns ingen ståndaktig regering som törstar efter seger över fienden. Gamlingen, Largo, en politiker som blivit senil, påverkas av representanter från alla partier i regeringen. Till exempel:

1. Det tog en månad att leverera kulsprutor från depån för att beväpna de brigader som förbereddes inför det senaste motanfallet. Largo delade ut dem själv. Det var vid en tidpunkt när varje minut var utomordentligt viktig för att förbereda styrkorna.
2. Att få igång produktionen av pansarfordon på rätt sätt var mycket svårt och när allt var klart och krigsministeriet i Barcelona behövde förbereda/lagra oljan och bränslet tog det nästan en månad. Detta var för endast en liten pappersbit.
3. Dekretet som förbjuder partiarbete i armén. Samtidigt erkänns Partiet (det enda parti som skyddar den spanska revolutionen på alla fronter med sina bästa representanters blod) och vinner dagligen auktoritet bland folkets breda massor, i armén och i officerskåren.

Det usla försvarsarbetet i fabrikerna och industrianläggningarna och bland bönderna måste tillskrivas regeringens svaghet. Den nuvarande bristen på ett påbud om allmän mobilisering, trots det faktum att arbetarna och bönderna ofta talar om det – jag citerar ett samtal jag hade med en arbetare i Murcia: ”Kamrat överste, hur förklarar du det faktum att vi här i Murcia och i andra städer har ett stort antal unga män som går omkring planlöst, ofta beväpnade, och att det inte finns några vid fronten. Varför proklamerar de inte allmän mobilisering för att krossa fascisterna?”

Av alla partier som kämpar sinsemellan sticker två ut för sin auktoritet: Partiet och anarkisterna. Partiets ökande inflytande bestäms av centralkommitténs enorma arbete bland massorna. Partiets massinflytande växer dag för dag, men dess medverkan i regeringen speglar inte dess auktoritet bland massorna.

Anarkisterna tar emot alla deklasserade och kriminella element och rekryterar under parollen: ”Alla som inte vill strida, gå med i CNT och FAI”. Och i själva verket är det bara anarkisterna som smiter från fronten. De inledde en helt ooberättigad flykt vid Málaga. De flydde vid Madrid. Durrutis kolonn lät fascisterna komma in i Universitetsstaden. De vägrade att anfalla vid Teruel. Alla fascister och deras sympatisörer som finns kvar i det republikanska området gick med i CNT och FAI. De bredare arbetar- och bondemassorna som känner en djup anti-fascism vill strida, men saknar organisation och kunskaper. Det förekommer inte tillräckligt med politiskt och partiarbete som kan göra de antifascistiska massorna fanatiskt hängivna det republikanska Spanien. Och att detta kan och borde göras är ett faktum. Det finns hela regioner där alla rika och präster har slaktats. Vad kommer att hända med dessa regioner när fascisterna tar dem? Detta står klart för alla.³⁵

Om man till detta fogar att alla partier strävar efter mer inflytande i regeringen och i provinsledningarna då kommer alla svårigheter att bli uppenbara.

³⁴ ”X” har två betydelser. Syftar här på ”Spanien”, kan även syfta på en vapensändning till Spanien.

³⁵ Detta avsnitt är ren smutskastning av anarko-syndikalisterna. I stort sett alla andra som kommenterat t ex Durutti-kolonnen är överens om att den bestod av mycket hängivna och bra krigare, som spelade stor roll vid försvaret av Madrid. Se t ex [Anarkins korta sommar. Buenaventura Durrutis liv och död](#), av Hans Magnus Enzensberger. – Red

Slutsats. Det revolutionära Spanien behöver en stark regering som kan organisera och garantera revolutionens seger. Kommunistpartiet borde gripa makten, om nödvändigt t o m med våld.

[signerat] Överste Krivosjein: [oläsligt]

Rapport till Vorosjilov och Stalin 23 mars 1937

Inledande kommentar

Datum (23 mars) anger när Dimitrov vidarebefordrade rapporten till Vorosjilov och Stalin, medan själva rapporten skrevs ett par veckor tidigare. Rapportens författare är antingen Stepanov, ett alias för bulgaren Stojan Minev (1890-1959)³⁶, eller André Marty.

Översättningen är gjord från versionen i *Spain Betrayed*, som utgår från ett handskrivet franskt original (se bilden nedan). Delar av rapporten återges även i *Dimitrov and Stalin, 1934-1943. Letters from the Soviet Archives*, sid 51 ff, men den versionen utgår från den maskinskrivna ryska översättning som Dimitrov skickade till Stalin samma dag (därför skiljer sig också de inledande raderna – se nedan).

Rapporten kritiserar skarpt Largo Caballero som man anser bör avsättas. Det skulle dock dröja till maj 1937 (efter majhändelserna i Barcelona) innan man lyckades med detta.³⁷

Kära kamrat Vorosjilov, jag skickar dig en rapport från vår politiska informatör i Spanien, med förhoppningen att den kommer visa sig vara intressant för dig, även om mycket i den redan är dig välbekant.

Rapporten skrevs uppenbarligen i början av mars.

Med kamratliga hälsningar.

I den ryska version av rapporten som skickades till Stalin (och som används i *Dimitrov and Stalin...*) är texten ovan ersatt med följande:

Kära kamrat Stalin. Jag skickar dig en kopia av rapporten från vår kamrat Stepanov, som har varit med det spanska kommunistiska partiets CK under två månader redan. Under de senaste åren har kamrat Stepanov direkt skött spanska affärer i Komintern.

Rapporten är odaterad. Den skrevs uppenbarligen i början av mars.

Med broderliga hälsningar

G. Dimitrov

23 mars 1937

Topphemligt

Kära vänner,

Jag tänker skriva en serie informativa brev med allmän översikt av situationen och de problem som vi står inför. Denna översikt kan tjäna som grundval för min information om aktuella frågor. Samtidigt måste jag för tillfället avstå från att skicka en detaljerad översikt. Situationen utomordentliga allvar tvingar mig att begränsa detta brev till de mest brännande frågorna för dagen. Men, jag kommer inom kort, senast inom en vecka, skicka en utförlig rapport som förberetts av Díaz för CK [centralkommittén], en detaljerad rapport som ger en bra översikt av

³⁶ *Spain Betrayed* tror i stället att författaren är André Marty.

³⁷ En mycket bra, väldokumenterad redogörelse för dessa motsättningar och hur de utvecklades (och betydligt mindre enkelspårig än Komintern-rapporten), ges av Burnett Bolloten i [Spanska inbördeskriget...](#), kap 34-45.

situationen och analyserar händelseförloppet med början i juli 1936 – en utvärdering av partiets aktiviteter, kommunistpartiets förhållanden till andra partier och folkfrontens organisering – och undersöker och förklarar de problem som uppstått, analyserar våra aktuella svårigheter, ger de omedelbara perspektiven och slår fast partiets omedelbara uppgifter.

14 101
 ... la situation est extrêmement grave. Il faut apurer ~~l'armée~~
 des officiers trahisseurs et des officiers incapables et les remplacer
 par des officiers foyelles, dévoués et capables, qui existent
 déjà. Mais Caballero fait le contraire. Ses trahisseurs, il les
 protège, ses incapables il fait des éloges, les foyelles et capables
 sont déplacés ou empêchés d'être maximallement utilisés.
 Pour avoir dénoncé Arsenio et Cabrera Caballero est
 devenu fou de rage contre le parti communiste. Il
 se ^{re} avec opiniâtreté farouche aux demandes de faire
 la lumière sur les responsabilités de la catastrophe de
 Malaga. Le service militaire obligatoire décrié sous
 la pression des masses, est saboté par le même mi-
 nistre de la guerre. La mobilisation de l'industrie de
 guerre marche trop lentement. Au lieu d'écouter les
 avertissements du parti communiste des avertissements
 du front, des pétitions des officiers du front, des
 avertissements des républicains, des clamours avertisseurs
 de la presse courageuse et sincère, il se fâche et fulmine
 contre tous ceux qui osent faire la critique, qui osent
 montrer de l'initiative. En réponse aux avertissements des
 communistes, Caballero fait le chantage avec la crise gou-
 vernementale. A chaque occasion il provoque les
 ministres communistes, se permet et dit des choses inédi-
 mables - s'attendant que les ministres communistes
 vont perdre leur sang froid et démissionner. Il
 maltraite aussi les ministres républicains. Il maltraite
 aussi Del Vayo. Par des insultes et provocations il pense
 arriver à provoquer les ministres qui osent exprimer et
 défendre leur opinion, à donner leur démission. Il
 mène une campagne, de par ses hommes, pour
 obliger la presse et les organisations et tous les
 partis à accepter inconditionnellement ses ordres
 personnels. Exige serment de fidélité personnelle

Ovan: Sida ur franska versionen av rapporten.

Den mest brännande frågan, som sysselsätter alla här, är den akuta och komplexa regeringskrisen. Dess speciella karaktär består i det faktum att krisen är nästintill olösbar vid en tidpunkt då situationen vid fronterna kräver att denna kris snabbt löses.

Regeringskrisen fanns under ytan redan i slutet av januari. I början av februari blev den plötsligt akut. Caballero hade då redan försökt sluta en överenskommelse med anarkisterna om att bryta upp Folkfronten. Han föreslog till och med Azaña offentligt att regeringen skulle omorganiseras på basis av ett fackligt block, bestående av UGT och CNT, utan medverkan av kommunisterna och republikanerna. Azaña förkastade eftertryckligt detta och hotade att lämna in sin avskedsansökan som republikens president, eftersom en sådan regering, enligt hans åsikt, skulle innebära att folkfronten sprängdes och inleda ett riskfyllt vågspel.

Flera dagar senare blossade regeringskrisen upp på nytt, och i en mycket akut form. Denna gång orsakades regeringskrisen av Málagas fall.³⁸ I och med katastrofen i Málaga insåg massorna att man inte kunde fortsätta som hittills, att det var nödvändigt att snabbt och radikalt förändra regeringens sätt att föra kriget. De kände och var övertygade om att om man inte gjorde de nödvändiga förändringarna, så skulle det ske andra katastrofer.

Alla förstod att katastrofen vid Málaga handlade om förräderi. Och så var det faktiskt. Och ännu värre är att tragedin i Málaga endast är *ett* exempel på ett system av förräderier. Händelserna i Málaga avslöjade inför folkets förvånade ögon med vilken cynism och straffrihet som förräderiet arbetar, ett förräderi som finns och verkar mitt i generalstaben och att det har sitt eget folk och inspiratörer i staberna på nästan alla frontavsnitt; förräderi som gynnar fiendens operationer; förräderi som finns i den republikanska arméns staber och som drar upp planer för operationer som omedelbart blir kända för fienden och som till och med direkt föreslås av fienden; förräderi som organiserar sabotage mot transporter av ammunition, kulsprutor, gevär, människor och förstärkningar; som skickar ammunition dit den inte behövs; förräderi som använder lagen för att dölja att militära order skrivs under av krigsministern; förräderi som, för att inte avslöjas, ofta tar goda råd från lojala, kompetenta soldater, utfärdar order i enlighet därmed, men dessa order når inte sin destination eller anländer med stora förseningar; förräderi som, genom att förmedla felaktig information om den aktuella situationen vid fronterna, försäkrar centrum att det vid någon strategiskt viktig plats finns förstärkningar när detta inte stämmer; förräderi som beordrar anfall på en viss plats och på ett sådant sätt att fienden där bokstavigt talat mejar ner de republikanska soldaterna; och officerarna som för befäl över dessa enheter skapar panik bland milismännen.

Allt detta bekräftades i Málaga-sektorn. Liknande saker observerades före och efter Málagas fall och på andra fronter. Hela den civila befolkningen och soldaterna vid fronterna, lojala och sanna republikanska officerare, kompetenta soldater, ärliga och hängivna folkets sak, var helt klart medvetna om det faktum att det i det militära överkommandot fanns folk som utgjorde en organisation av förräddar-officerare som systematiskt genomförde vidrigt och förrädiskt arbete. Alla – med undantag av krigsministern – förstod att fakta av detta slag var mycket talrika och uppenbara. Och hur kan man vara okunnig om detta när man nästan dagligen får höra om nya fall av förräderi och sabotage som nästan träffar en rakt i ansiktet? Hur kan man undgå att tänka på förräderi när man har tillgång till fakta, som till exempel:

1. Det beslutades att inleda en stor offensiv på Madrid-fronten i slutet av januari. Datumet för offensiven sköts systematiskt upp: till första dagarna i februari, till 6 februari, därpå till 8 februari sedan till 11 februari. Förberedelserna för offensiven hade påbörjats redan i december; fienden fick dagligen information om hur förberedelserna för offensiven utvecklades. Han kände till planerna. Alla här talade öppet om förberedelserna för offensiven. En ganska stor krets kände till många detaljer i planen. Sedan den operativa planen för offensiven god-

³⁸ Offensiven mot Málaga inleddes 3 februari och var slutförd en vecka senare. En viktig roll i anfallet spelades av italienska trupper.

känts började de högre officerarna, som godkändt planen och hade ansvaret för att genomföra den, att tala emot planen. Men den mest karaktäristiska delen av hela saken var att när offensiven borde ha inletts var järnvägen ur drift på grund av brist på kol. Allt var planerat, förutom att det saknades kol till järnvägen!

Jag nämner inte ens de många sabotagehandlingar som var tänkta att hindra offensiven. Saken slutade som de lojala och förståndiga soldaterna förutsett: fienden koncentrerade sina män och vapen till exakt den punkt där det republikanska anfallet borde ha inletts. Inte [nöjd med] att vänta passivt tog fienden själv initiativet och gick på offensiv både vid Madrid och på södra fronten. Málagas fall var en katastrof som förberetts av fienden, som använde sig av spioner i den republikanska arméstaben, som försökte avvärja ett nederlag genom den föreslagna offensiven i den centrala fronten.

2. Incidenter i Málaga. Ni känner troligen till alla detaljer. Jag vill bara påminna om några exempel. Flera dagar innan Málagas fall, i slutet av januari, hade chefen för generalstabens operationstjänst, general Cabrera, som svar till en högre officerare som krävt förstärkningar och föreslagit en rad lätt genomförbara åtgärder för att säkerställa försvaret av södra fronten, sagt att ”det var lönlöst att göra detta eftersom Málagas fall var oundvikligt och ödesbestämt”. Fem dagar efter Málagas fall hade samma Cabrera, som skickats till Almería för att vidta åtgärder för att hejda fiendens offensiv, inför ett antal människor, där till och med en av de kommunistiska ministrarna var med, yttrat att Málagas fall ur rent strategiskt militär synvinkel till och med var gynnsamt för den republikanska armén eftersom, sade han, fronten därmed förkortades och rätades ut.

Ställd inför allt detta sade krigsministern ingenting!

3. För femton dagar sedan, under massornas påtryckningar, beslöts att militärtjänsten skulle bli obligatorisk. Det utfärdades en order om att organisera flera brigader av de män som inkallades på grundval av den obligatoriska militärtjänstgöringen. Men istället för att genomföra denna order slutade man att rekrytera frivilliga. Dessutom – vilket är ännu värre – har det redan gått femton dagar sedan den obligatoriska militärtjänstgöringen beslutades, men ett beslut om att kalla in folk har fortfarande inte utfärdats. När arbetarnas organisationer och partier tog initiativ när det gällde detta fick de veta: stör inte regeringens affärer.

4. Arbetarna har förberett pansarbilar i ganska stort antal. Arbetarna, som till största delen är anarkister, har arbetat med stor entusiasm. Enligt specialisttekniker, är dessa pansarbilar fantastiska. De kan och kommer att göra stor militär nytta, men används inte. Och detta har redan fortsatt under mer än en månad och till och med i över två månader. Arbetarna är upprörda.

5. [...]

Orsaken till den stora tragedin i Málaga är inte fiendens stora styrka (alla fiendens anfall kunde ha slagit tillbaka), utan det svaga motståndet mot den förrädiska aktivitet som förberetts, letts och genomförts av cheferna i den republikanska arméns högre staber. Det saknades inte varningar och varningssignaler. Ansträngningar och insatser vidtagna av kamrater så snart de misstänkte eller upplevde förräderi saknades inte heller. Ack! Alla dessa ansträngningar, alla dessa initiativ, all den hängivenhet och den självupppoffring som kamraterna uppvisade, kunde inte stoppa den fördömda förrädiska aktiviteten. Varför? Eftersom regeringen, eller för att vara mer exakt rådets ordförande och krigsminister, förkastade fanatiskt allt när samtalen kom att gälla generalstabens och speciellt dess ledning; eftersom krigsministern förkastade alla förslag som inte utgick från generalstabens ledning; eftersom krigsministern personligen skrev under alla order med rent militärt innehåll utan att tänka på hur man ska verifiera hur orden utförs, för ofta utfördes de order som var intressanta för fienden snabbt medan de order som innehöll åtgärder eller indikerade på effektiva operationer mot fienden inte utfördes, utan stannade istället kvar i arkiven eller så utfördes raka motsatsen; försvann på vägen; nådde inte fram till sin destination; eller om de utfördes

gjordes detta med en sådan fördröjning att deras genomförande hur det nu gick till sammanföll med fiendens intressen.

Folket kände ett stort och trängande behov av radikala förändringar inom alla områden. Massorna och soldaterna vid fronten kom med krav och förslag i form av paroller där de viktigaste var: ”All makt till regeringen” och ”Rensa staberna och armén från förrädiska officerare, inkompetenta människor och de som inte är hängivna republikens och folkets sak”, ”Stärk armén med hängivna och kunniga officerare och befordra officerare från soldatleden” ”Obligatorisk militärtjänst och mobilisera industrin för kriget” och så vidare.

Om massorna och soldaterna vid fronten krävde alla dessa åtgärder berodde på att alla hade insett att regeringen visat sig vara svag och nästan hjälplös; att experimenten att ”syndikalisera” industrin och transporterna, liksom experimenten med att socialisera och kollektivisera på landsbygden hade fört landets ekonomi till en tragisk återvändsgränd som hotade fronterna och hemmafronten; att taktiken att organisera och öva reserverna som fortfarande genomfördes hade misslyckats; att tillgången på mat och vapen, ammunition och så vidare var otillräcklig och att leveranser genomfördes på ett kriminellt sätt; att det i generalstaben och områdestaber fanns förrädiska officerare som handlade i fiendens intressen på ett organiserat sätt; och att det på hemmafronten finns ganska aktiva fascistiska organisationer och grupper.

Regeringen visar sig dock vara passiv, långsam och inkompetent, hjälplös att genomföra den energiska politik som omständigheterna kräver. Främst av allt, regeringens ledare, Caballero, motsätter sig folkets och soldaternas kategoriska krav; konsekvensen av detta – en regering i kris. Caballeros rädsla och förakt för massorna ökar soldaternas misstroende för Caballero och för regeringen som den nu är organiserad. Om det fortsätter så här innebär det en katastrof för fronterna. Det får inte tillåtas. Partiet anser att det borde göras allt för att förhindra att folket lider nederlag, göra allt för att garantera folkets seger över fascismen och att man varje dag måste sträva efter att vidta åtgärder för att säkerställa seger. Det fortsätter att informera massorna och soldaterna, eftersom man med trycket från samma massor hoppas kunna tvinga regeringen att sköta och leda kriget på ett seriöst sätt.

Regeringens förmåga regera är ytterst begränsad. Alla inser regeringens ovanliga svaghet. Alla – massorna – känner behovet av en stark regering, en regering som verkligen kan regera. Massorna och alla tidningar upprepar dagligen den gemensamma parollen: ”All makt till regeringen”. Aldrig tidigare och ingenstans i historien finner man en liknande konstig situation, där folket är enigt i kravet på att regeringen ska regera, att den ska vara stark, att all makt ska ligga i regeringens händer. Icke desto mindre är regeringen mycket svag, speciellt som ett resultat av regeringens allmänna praktiska politik. Det saknas en enhetlig politisk linje, som regeringen kan följa och försöka genomföra.

Det finns inget enhetligt regeringsperspektiv, ingen enhetlig regeringsvilja. Regeringens praktiska politik är empirisk, men ganska diversifierad. Men främsta orsaken till regeringens svaghet är att den saknar de medel som krävs för administration, den saknar en regeringsbyråkrati. Det som finns kvar av den gamla byråkratin förvandlades efter 18 juli 1936 till en aktiv kraft som kämpar mot folket, mot republiken. Större delen av byråkratins funktioner övergick i fackföreningarnas händer, CNT och UGT, till olika kommittéer, råd, lokala partiorganisationer, och ibland (fast detta har blivit allt mindre vanligt) helt enkelt i händerna på banditer och ”otyglade människor”. Industri, handel, transporter och bostäder är fortfarande i fackföreningarnas händer. Det ekonomiska livet har i hög grad decentraliserats. Kontrollen av det ekonomiska livet delas inte ens mellan de två fackförbundscentraler utan istället mellan tusentals fackföreningar och federationer som tillhör dessa två centraler. Steg för steg, långsamt och endast på grundval av hur striderna vid fronterna utvecklas och som ett resultat av de bittra erfarenheter och det stora antalet nederlag som republikens armé erfarit, försvinner miliser, bataljoner och kompanier som organiseras av olika fackföreningar (även om det fortfarande finns många rester kvar). Och trots alla dessa brister utgör den republikanska

armén den mest organiserade delen av regeringens byråkrati. Men detta byråkratiska instrument – armén – är upptaget vid fronterna. Regeringen kan inte använda den för att regera på hemmafronten.

På hemmafronten finns en permanent officiell regering eller rättare sagt tre officiella regeringar: i Valencia, Katalonien och Baskien. Kring dessa tre regeringar finns ett antal stora och små regeringar, mer eller mindre autonoma, som visar sin makt. Allt detta orsakas av regeringens svaghet. Men allt detta skulle märkbart och förhållandevis snabbt kunna ändras om regeringen kunde anta en enhetlig linje och ha viljan att agera som den måste göra, särskilt under nuvarande omständigheter, när massorna själva kräver energisk handling från regeringens sida. Den tid har kommit, speciellt efter Málagas fall, då inte enbart soldaterna vid fronten utan även massorna har vuxit om regeringen och fackföreningarnas ledare när det gäller politiska mognad.

Regeringen består av arton ministrar. Militärrådet av fem ministrar, men regeringen regerar inte, och militärrådet leder inte kriget och ingen av dem vidtar de åtgärder som kriget kräver, och när de tar ett beslut, kontrollerar de inte hur det genomförs, de saknar medlen och viljan att tvinga fram dess genomförande. Varje minister sköter sitt eget område, i de flesta fall, på egen risk, på eget initiativ. Regeringen har ingen förebyggande politik. Ministerrådets undersökningar av problem, lagförslag inom olika områden, är huvudsakligen endast formaliteter. En gång försökte finansministern lägga fram olika åtgärder och ett utkast, med målet att etablera en viss ordning när det gällde regeringens finanser och återställa pesetans hälsa. Rådets ordförande avbröt honom skarpt och sade till honom: ”Ert arbete som finansminister är att betala. När ni inte har några pengar, så säg det. Resten rör inte er”. Den 13 februari bad på republikens presidents vägnar minister Giral, rådets f d ordförande, numera minister utan portfölj, med största möjliga artighet att rådets ordförande och krigsminister skulle informera honom om vad som hände vid fronten. Svaret: ”Vadå, läser ni inte tidningarna? Vänligen läs tidningarna och ni får reda på allt ni vill veta”. Varje gång en allvarlig fråga läggs fram för överläggning löser ministerrådets ordförande det på detta sätt: ”Min åsikt är så här. Jag har denna åsikt och i och med att jag har den är den rätt. Och i och med att den är rätt måste ni anta den”. Detta är den metod som används av alla ministrar och ministerier, förutom krigsministeriet. Som regel diskuteras inte frågor som hör till krigsministeriets domäner i ministerrådet. Om en minister har mage ställa en fråga om detta eller kräver en förklaring eller lägger fram ett förslag påminner ordföranden honom: ”Befatta er inte med saker som inte angår er”. I bästa fall svarar han att frågan kommer att diskuteras i militärrådet. Om ministern insisterar, som två kommunistiska ministrar gjorde som partirepresentanter, brusar ordföranden upp och deklarerar: ”Det finns inga partirepresentanter här; ni är ministrar med det och det ansvarsområdet och inget annat. Jag vill inte veta något om några partier”.

Situationen är ytterst allvarlig. Armén måste rensas från förrädiska och inkompetenta officerare och dessa ersättas av hängivna, lojala och kunniga officerare, som verkligen finns. Men Caballero gör tvärtom. Han gynnar förrädare, hyllar de inkompetenta, avlägsnar de lojala och kunniga eller tillåter inte att de används i största möjliga mån. Partiet avslöjade Asensio och Cabrera – och Caballero blev rasande på Partiet. Med absurd envishet motsätter han sig krav på att undersöka ansvaret för katastrofen i Málaga. Obligatorisk militärtjänst, beslutad under tryck från massorna, saboteras av samma krigsministrar.

Mobiliseringen av militärindustrin går mycket sakta framåt. Istället för att lyssna på kommunistpartiets varningar, på varningarna från fronten, på petitioner från officerare vid fronten, på republikanernas varningar, på ropen från den ståndaktiga och ärliga pressen, angriper han ursinnigt alla som vågar kritisera honom, de som vågar ta initiativ.

Som svar på kommunisternas varningar använder Caballero regeringskriser som utpressning. Så snart som tillfälle erbjuds provocerar han de kommunistiska ministrarna med att säga

oacceptabla saker, med förhoppningen att de kommunistiska ministrarna ska förlora självkontrollen och avgå. Han ringaktar de republikanska ministrarna på samma sätt. Han behandlar del Vayo likadant. Han tror att han kan använda skymfer och provokationer för att få ministrar att avgå, de som vågat uttala sig och försvara sina åsikter. Han genomför en kampanj, via sitt folk, för att tvinga pressen och organisationerna och utan tvivel även alla partier att underkasta sig hans personliga order. Han kräver personlig trohetsed till sig själv. Under tiden anstränger sig han och folket runt omkring honom att komma överens med CNT, att sluta en pakt mellan UGT och CNT för att bilda ett regeringsblock bestående av UGT och CNT, och utesluta kommunisterna och skjuta republikanerna åt sidan. UGT:s och CNT:s press för en systematisk kampanj i denna fråga. Men ett sådant beteende av Caballero väcker stort missnöje bland militären, frambringar och ökar missnöjet bland frontsoldaterna. De bästa elementen, de ärligaste och aktivast inom UGT:s ledning börjar också protestera. Samtidigt är inte alla inom UGT redo att stödja Caballeros småaktiga intriger vad gäller CNT. Inom CNT finns även en djup strömning mot dessa sjaskiga intriger. Republikanerna, terroriserade av utpressning och spöket av ett CNT/UGT-block, tvekade till en början, men har nu deklarerat att de är ense med kommunistpartiet. Caballero gör desperata ansträngningar för att isolera kommunisterna. Vad förklarar detta Caballeros antikommunistiska ursinne? Det finns många orsaker: att kommunistpartiets inflytande och auktoritet ökar; att fronten endast litar på kommunisterna; att kommunisterna i sin kampanj mot officerare och förrädare som är direkt anställda av Caballero, har placerat Caballero i en sådan situation att han själv tvingas säga: ”Om jag inte är en förrädare, då är jag en dåre!”; att de unga människorna arbetar tillsammans med kommunisterna; att republikanerna uttrycker sig partiskt för kommunistpartiet; att händelseförloppet bekräftar att kommunisterna har rätt och att han, Caballero, har fel.

Krisen skärps också på grund av beslutet om kontroll och i synnerhet på grund av trycket från en utländsk regering. Vilken regering är det som hjälper eller lovat hjälpa Caballero? I vilken utsträckning bidrar inblandningen från denna utländska regering till regeringskrisen, hjälper eller inspirerar Caballeros konstiga beteende? Utan tvivel får Caballero stöd eller förhoppningar om stöd från en utländsk regering. Han har otvivelaktigt kommit fram till ett informellt avtal. Vilket slags avtal är det? Till vilket pris kommer det och vad är det emot? Flera indikationer pekar på att England är den utländska regeringen. En serie konstiga sammanträffanden och händelser skulle förbli oförklarade om vi inte tänker på Englands hand. Och följden av konstiga händelser inleddes exakt (konstigt sammanträffande!) i samband med det engelska flottbesöket nyligen i slutet av januari, efter mötet mellan Caballero och Prieto och den engelske amiralen och med den brittiska chargé d'affairen. Vi har Prietos välkända kommentar som han fällde till de engelska gästerna, ”Om ert besök inte varit ett protokollbesök är det möjligt att jag erbjudit ett avtal – ta Cartagena, ta något annat, men hjälp oss att driva bort fascisterna, tysarna och italienarna”.

Men från slutet av januari och framåt (vilket sammanträffande!) inleddes en noga uttänkt, systematisk men dold kampanj mot de Internationella brigaderna, mot Sovjetunionen, mot kommunisterna, mot de kommunistiska politiska kommissarierna vid fronten. I början av februari kontaktade Caballero Azaña och föreslog att man skulle slänga ut del Vayo och organisera ministeriet på basis av fackföreningarna – det vill säga [han föreslog] att bilda en ministär med UGT och CNT utan kommunisterna och utan republikanerna. På detta svarade Azaña att han föredrog att omedelbar avgå som republikens president istället för att gå med på ett sådant förslag.

Förslaget att kasta ut del Vayo får särskild betydelse om man betänker den cyniska kommentar som Prieto fällde nyligen under ett ministerråd efter det att del Vayo rapporterat om icke-inblandningskommitténs beslut, nämligen: ”Allt du säger och föreslår hörde jag i morse med exakt samma ord från den sovjetiska ambassadörens mun. Vi skulle vilja veta din egen åsikt och dina förslag som spansk minister”. Efter detta kom Prieto med insinuationer riktade mot

SSSR [Socialistiska rådsrepublikernas union, Sovjetunionen], att SSSR så att säga hade övergett Spanien och inte längre var intresserat då det inte kunde uppnå sina mål. Därefter (detta är ett nytt sammanträffande!) inleddes under de första dagarna av februari en kampanj med pukor och trumpeter när det gällde hjälpen från Mexiko och den mexikanska solidariteten, där man till en början värderade den sovjetiska och den mexikanska solidariteten [med Spanien] som likadan och därpå försökte jämföra den ”opartiska” mexikanska hjälpen med ”partiska” hjälpen från SSSR. Därefter kom en inbjudan till den republikanska regeringen att delta vid den engelske kungens kröningsceremoni. Därefter inleds en systematisk, ständigt ökande flirt med de spanska socialisterna och trotskisterna (POUM). Man kan känna att det växer fram en smutskastningskampanj som drivs av socialister från andra länder, tillsammans med trotskisterna och Gestapo mot Komintern, mot SSSR, mot det spanska kommunistpartiet. Samtidigt – den enorma annonsen från Andra internationalen och amsterdamiterna när det gällde att skicka mat till spanska arbetare. Sedan – censorerna som strök alla angrepp på trotskisterna i artiklar i *Frente Rojo*, speciellt argument som påvisade det kontrarevolutionära arbete, det fascistiska arbete som utförts av dessa människor. Sedan – UGT:s förslag (vars ordförande är Caballero) att samla den internationella konferens som kommunisterna uteslängdes från och som, enligt UGT:s ledares avsikter, borde ha en viss antikommunistisk prägel. Sedan ytterligare en historia – den verkliga, otroliga, helvetiska förevändningen om direkt hjälp från England till republiken Spanien med Tysklands medgivande (jag ger inga detaljer här [men] lämnar det till detta brevets överlämnare att berätta för er muntligt).³⁹

Med hänsyn till alla dessa sammanträffanden kommer man fram till slutsatsen att England börjar spela en mycket aktiv roll i det republikanska Spaniens inrikespolitik. Vi böjar därför tro att den energiska och allt mer utbredda kampanj, som Caballero och hans närmaste vänner inledde mot kommunisterna, delvis inspireras och stöds av England och troligen Deterding⁴⁰ från Royal Dutch.

Har kommersen mellan Caballero och England sitt ursprung i Cartagena eller andra territoriella och ekonomiska eftergifter? Och enbart från detta? Går detta samförstånd ut på att offra Partiet? Att krossa Partiet? Men att krossa Partiet innebär att krossa fronten eftersom 130 000 kommunister befinner sig vid fronterna eller fullgör plikter direkt eller i omedelbar anknytning till fronten. Kommunisterna utgör arméns ryggrad, själ och muskel. Att krossa Partiet, det parti som bönderna har en nästan fanatisk tillit till. Nej, *no pasarán*. Partiet utgör arbetarnas, böndernas och soldaternas stora politiska styrka. Det inger rädsla och respekt och partiet har redan tillräckligt med erfarenheter och mångsidighet för att inte låta sig provoceras, att inte isoleras från massorna. Det kommer att kunna avslöja den antikommunistiska kampanjen, störa fiendens planer. Men det är viktigt att det inte kommer någon otrevlig överraskning vid fronten. Det är viktigt att det inte kommer några fler katastrofer likt den i Málaga. Det är framför allt därför som partiet ägnar sin uppmärksamhet åt fronten, armén, gör en heroisk ansträngning att försäkra sig om och påskynda republikens seger över fascismen. Fronten känner partiet, dess människor, dess arbete, dess linje, dess förslag. Fronten litar på partiet, litar mer på det än på själva regeringen, och detta gör Caballero och de socialistiska ledarna och vissa anarkister arga. Detta är ett faktum. Det är resultatet av ett konsekvent arbete av folkfrontspartiet. Och det Republikanska partiet, *Esquerra Republicana*, och Republikanska unionen medger ofta och offentligt att Partiet är det starkaste partiet, de lojalaste och mest energiska soldaterna både vid fronten och på hemmafronten.

Sådan är situationen. En svår och kritisk situation; de mest komplexa, mest motsägelsefulla händelserna accelererar, ändras med ljusets hastighet. Här förändras situationen tre gånger om dagen. Det som inte ändras är unionen och den sociala ränksmidare som gör och kommer att skada folket ännu mer.

³⁹ Anmärkning i marginalen av Vorosjilov: ”Denna kamrat har inte kommit till Moskva än.”

⁴⁰ Henri Deterding: nederländsk-brittisk oljemagnat, chef för Royal Dutch Shell-koncernen.

Allmän sammanfattning: för att vinna kriget, för att förhindra nya nederlag, kräver fronten radikala, snabba förändringar, vilka innebär att rensa staberna, organisera militärindustrin, säkerställa transporterna och mat vid fronten, säkerställa att reserver organiseras och tränas, säkerställa att allmän militärtjänst införs. Vårt parti kommer att göra allt som är möjligt för att åstadkomma allt detta, ty det är absolut nödvändigt. Det kommer att göra allt som är möjligt så att det genomförs av regeringen med Caballero i ledningen. Men om Caballero och hans vänner fortsätter att motsätta sig detta, kan nya katastrofer komma. Och om det för att undvika detta blir nödvändigt att tvinga fram en omorganisering av ministären med en annan krigsminister eller inrätta en ministär utan Caballero, då måste detta göras. Detta handlar om några dagar, ett par veckor. Och när det gäller detta förbereds den allmänna opinionen vid fronten. Det förs samtal med republikanerna, med anarkosyndikalisterna, med UGT, med socialisterna, med Azaña för att stärka folkfronten. Detta kräver ett positivt program, ett konkret program för folkfronten som tar upp de överhängande, brännande uppgifter som omedelbart måste lösas. Partiet är övertygat om att det kommer att lyckas. Partiet är en stor kraft. Det har 250 000 medlemmar i endast 22 provinser, av vilka 135 000 befinner sig vid fronten. Och allierade med partiet finns omkring 250 000 medlemmar inom [Förenade socialistiska] ungdomen, vid sidan av Kataloniens Förenade socialistiska parti med 45 000 medlemmar, med bönder som har en fanatisk tro på partiet. Med republikanernas hjälp. Med tanke på att en majoritet av UGT:s massor stödjer kommunistpartiets linje. Situationen är ytterst svår och komplex, men vi är säkra på att kommunistpartiet kan övervinna alla dessa svårigheter och att folkfrontens sak kommer segra, att folkfrontens sak kommer att sluta i seger.

Hjärtliga hälsningar, V.

Barcelona – Inbördeskrig i inbördeskriget

Inledande kommentar

Under vintern-våren 1937 skärpte kommunisterna sin kampanj mot POUM. Bland annat hade man redan i mitten av december 1936 genomdrivit att POUM uteslöts ur katalanska delstatsregeringen *Generalitat* (där Andreu Nin haft hand om rättsväsendet). Nu intensifierades kampanjen, särskilt efter kommunistpartiets kongress i mars 1937. Historikern Hugh Thomas skriver:

Kommunistpartiet höll en kongress från den 5 till den 8 mars i Valencia. Talen var utomordentligt måttfullt hållna, utom i fråga om POUM. Díaz lovordade republikanerna som var Azaña trogna för att de deltagit i den ”antifascistiska rörelsen hand i hand med proletariatet”. Han förnekade att republiken tog parti för en kamp mot religionen. Han lämnade den frågan öppen, om beslagtagna egendomar skulle skötas kollektivt eller individuellt. Men han, och alla övriga talare, påyrkade ett snabbt enande av armén och organisation av industrin för krig. Annars, tillade han, ”kommer regeringen att upphöra att vara regeringen”. Lister, i allt högre grad i propagandan utmålade som den populäraste generalen, och hans kommissarie Santiago Álvarez, blev medlemmar av centralkommittén. Vad POUM beträffar blev dess ledare baktalade. Med Trotskij hade de nyligen talat om ”stalinistiska thermidorkuppmakare”, som i Ryssland hade upprättat ”en förgiftad diktators borgerliga demokrati”. De hävdade också bestämt att de kämpade för socialismen mot kapitalismen, och att ”borgerlig demokrati i detta land” hade haft sin tid — farliga angrepp mot kommunisternas försvar av ”den demokratiska republiken”. POUM hade till och med föreslagit att Trotskij skulle inbjudas att bosätta sig i Katalonien. Díaz fördömde POUM som ”agenter för fascismen, som gömmer sig bakom revolutionärers förmenta slagord för att genomföra sitt stora uppdrag såsom agenter för våra fiender i vårt eget land”. De få tidningar och radiostationer som tillhörde POUM utanför Katalonien beslagtogs, såsom skadliga för krigföringen. Under våren blev POUM:s ledare allt oroligare. De var huvudsakligen förutvarande kommunist, som i en del fall hade lärt känna Moskva väl på 1920-talet. Nin hade känt den ryske generalkonsuln i Barcelona, Antonov Ovsejenko, när han hade varit en av Trotskijs anhängare. Utan tvivel visste han alltför mycket, från Stalins synpunkt. Den minister som svarade för press och propaganda, Carlos Esplá, förklarade för Gorkin [ledande POUM:are]: ”Just nu kan vi inte polemisera med ryssarna.” Hans ställföreträdare

varnade POUM och sade sig tro att kommunisterna förberedde deras rent fysiska undertryckande. (Thomas, *Spanska inbördeskriget*, s 517-8)

Samtidigt som kommunisterna skärpte sin hållning gentemot POUM, så ökade de också trycket för att bli av med ledande vänstersocialister, särskilt premiärministern och tillika krigsministern Largo Caballero och hans allierade. De följande rapporterna handlar till stor del om detta. Men här bör framhållas att inriktningen på att avsätta Caballero inte fann gehör i Moskva – Stalin själv vägrade gå med på det (vi kommer senare att ge exempel på det).

Rapport till Dimitrov 28 mars 1937

Inledande kommentar

Rapporten är förmodligen författad av Stepanov (eller Marty). Dimitrov vidarebefordrade den till Vorosjilov 15/4, och sedan till Stalin.

Anmärkningsvärt är omdömet om anarkisternas dagstidning *CNT* (liksom ”anarkisternas andra tidningar”), att den ”främst läses ... av alla antirepublikanska element, element, av alla fascister eller halvfascister som kallar sig själva oberoende eller opolitiska men som väntar och hoppas på att fienden vinner.” Rapporten hävdar således att anarkisternas tidningar går fascisternas och halvfascisternas ärenden.

Lägg märke till att rapporten ägnas ganska stort utrymme åt att försöka övertyga ledningen i Moskva om att direktivet att behålla Caballero nu bör överges. Man menar att det är felaktigt att ”anse direktiv från Komintern vara bokstavligen” och att ”genomföra dem även om omständigheterna förändras”. Vidare: ”Alla här håller med om att Kominterns direktiv och råd är helt rätta i alla frågor; endast en fråga har av händelseförloppet redan passerats, detta är frågan om möjligheten att finna ett gemensamt språk med Caballero.”

Rapporten förespråkar att man ska ”beslutsamt och medvetet gå ut i strid mot Caballero och hans krets”. Och: ”Detta innebär att inte vänta passivt på ett ’naturligt’ utbrott av den dolda regeringskrisen, utan att skynda på den och om nödvändigt provocera fram den för att få till en lösning på dessa problem.”⁴¹

Detta kan vara bra att ha i åtanke när man begrundar attacken på televerket (Telefónica) drygt en månad senare, som innebar startskottet för de s k majdagarna i Barcelona.

RGVA, f. 33987, op. 3, d. 991,11. 150-188

G. M. Dimitrov 15 april 1937

Till kamrat Vorosjilov:

Jag skickar dig en detaljerad rapport från vår politiska informatör [Stepanov?] i Spanien. Uppenbarligen uttrycker denna rapport även stämningen, åsikterna och förhållandena i partiets politbyrå, eftersom den muntliga information som nådde oss å politbyråns vägnar av en kamrat som kom från Valencia överensstämmer med denna rapport.

Med kamratliga hälsningar,

G. Dimitrov

N70/10

⁴¹ Se även artikeln [Komintern och spanska inbördeskriget](#), som bl a behandlar motsättningarna mellan Stalin & Co och representanterna på plats i Spanien när det gäller Caballero.

6/MK
Översatt från franska
N°4
från 28/3/1937

I denna rapport ska jag i detalj uppehålla mig med de frågor som rör *partiets inre situation, både vad gäller PCE:s CK:s plenum, som just ägde rum, och i anknytning till fackföreningsproblematiken och det spanska proletariats politiska enighet*. För att ge exakt information måste jag emellertid först redogöra för situationen både ur militär synvinkel och i förhållande till utvecklingen av en dold regeringskris som nu håller på att växa fram.

Situationen vid fronterna. [... För att vinna kriget] måste regeringen verkligen styra landet; att genomföra en krigspolitik; vi behöver en regering som maximalt kan förena alla folkets krafter som gick med i folkfronten. Vi behöver en verklig krigsminister som arbetar med kriget och ser till att fronten får allt som krävs. Frågorna om en offensiv, att säkerställa alla villkor som kan bidra till att snabbt slut få på kriget och återigen framgångsrikt resa inte bara rent militära problem, utan även frågor som i grunden är politiska. Det finns redan en republikansk armé som, trots alla svagheter och tillkortakommanden, uppvisat stor uthållighet och stridsförmåga. Dess stridsförmåga är bättre än fiendens, trots det faktum att fiendens armé är tekniskt bättre beväpnad. Alla objektiva förhållanden finns också till hands (folk, vapen och möjligheten att producera ammunition). De nödvändiga reserverna kan förberedas på en mycket kort tid. De nuvarande svårigheterna är ett resultat av regeringens avsaknad av en fast politik, och av en krigsminister som endast bryr sig om militära frågor.

2. *Regeringens svaghet*, bristen på en fast krigspolitik från regeringens sida – under en tid då situationen vid fronterna kräver en snabb övergång till offensiv – allt detta skapar omständigheter som leder till en omedelbar *regeringskris*, som antar en mycket akut form. Denna dolda regeringskris och dess ofta akuta yttringar har inte varit en hemlighet varken för folket eller, i ännu mindre utsträckning, för armén ute i fält. Överallt skapas en känsla av förväntningar och nervositet. Dispyter i tidningar, diskussioner under möten och demonstrationer, samtal och förhandlingar, politiska manövrer och intriger – allt detta ökar dagligen. Detta skapar en mycket orolig stämning bland enheterna vid fronterna. Soldaterna vid fronten kräver inte bara en lösning på regeringskrisen för att stärka republikens stridsduglighet, utan på flera frontavsnitt förekommer även upprepade kollektiva hot mot regeringen och mot Caballero personligen. Folk vid fronten riktar direkta anklagelser mot krigsministern, där de ger honom negativa politiska omdömen. Från alla håll ställs krav på snabbt sätta stopp för det sabotage, den oaktsamhet, den oförmåga och de byråkratiska nycker som dominerar krigsministeriet. Samtidigt växer missnöjet bland de bredare massorna mot regeringens ekonomiska och administrativa politik – ett missnöje som vittnar om det växande missnöjet med den experimentella syndikalistiska politiken – en politik som regeringen ibland inte bara stött utan även uppmuntrat. Jag måste också nämna ytterligare en omständighet som förstärker denna dolda regeringskris: leveranssvårigheterna ökar. Dessutom väcker utsikterna till en allt bättre möjlighet att vinna kriget en växande iver hos vissa element om hur man mellan sig ska kunna dela upp bytet, äran, den politiska prestige som en seger skulle resultera i. Det förekommer också allt hårdare påtryckningarna från Frankrike och speciellt från England, som kräver ”en politik som kan avgöra det spanska problemet”, liksom påtryckningar och en stor kampanj från de socialistiska och amsterdamitiska internationalerna. Vilken typ av nya fakta är den allt svårare regeringskrisen ett uttryck för? För det första Caballeros fruktansvärda kampanj mot kommunistpartiet som fått stöd av hans vänner och deras press. Caballeros dagstidningar *Adelante*, *La Correspondencia de Valencia* (Valencia), *La Claridad* (Madrid) – publicerar

artiklar mot kommunistpartiet, mot Hernández⁴², mot ledarna för den Förenade socialistiska ungdomen. Samtidigt för krigsministern ett verkligt korståg mot kommunisterna. Efter att han uteslutit kommunisterna som arbetade i den centrala generalstaben fortsatte han med en pogrom mot de kommunistiska politiska kommissarierna. Flera av dem degraderades, avskedades från sina poster och ersattes med socialister eller anarkosyndikalister. Militärskolan som tränar kadrer antar genom ett dekret endast folk som skickas av fackföreningarna. I förrgår arresterades två kommunistiska kommissarier i flottan och två sjömanskommittéer enbart för att det fanns kommunister bland dem. Femton socialistiska politiska kommissarier utsågs inom flygvapnet, trots det faktum att det inte finns en enda socialistisk soldat inom flygvapnet – de kommunistiska politiska kommissarierna tvingas att spela rollen som vakter vid flygfälten. De slutade ge ut flygvapnets politiskt-tekniska organ. De utsåg åtta mycket välbetalda inspektörer för armén, med rätt att till sig själva utse fem till sex assistenter. Av dessa åtta inspektörer är sex socialister och två trotskister, som utesluts från kommunistpartiet för flera år sedan. I början av mars verkställdes ett dekret som gäller militarisering av transporter; en transportbataljon organiserades, och i ledningen för den utsågs 111 politiska kommissarier – alla socialister. I transportarbetarfacket, där den överväldigande majoriteten och även dess ledare är kommunister, där utsågs politiska kommissarier som alla var socialister. Samtidigt gör de otroliga ansträngningar för att krossa det katalanska UGT (Arbetarnas allmänna fackförening), liksom transportfacket i Katalonien. Anarkosyndikalisterna är de enda som har nytta av denna operation. Ledarna för UGT (ordförande Caballero) för en allt intensivare kampanj mot kommunisterna i fackföreningarna. Värst av allt: Chevenels, Stolz, och andra ledare i amsterdamiternas international och Andra internationalen reser runt i Spanien och, att döma av Petrels utsaga (en av sekreterarna för UGT, en mycket rak och ärlig man knuten till kommunistpartiet), kom de till Caballero och UGT:s ledning för att erbjuda sina tjänster i kampen mot kommunistpartiet. Samtidigt anstränger sig Caballero, hans anhängare och UGT-ledarna för att bryta upp Förenade socialistiska ungdomen och skapa en federation med socialistiska ungdomar, organiskt knuten till UGT och socialistpartiet. Den förs en bitter strid i Madrid om Madrids kommunfullmäktige. Detta kommunalfullmäktige borde ha 35 ledamöter; caballeristerna [*caballeristas*] kräver tjugo mandat för UGT och de återstående 15 uppdelade på kommunistpartiet, socialistpartiet, FAI och det republikanska partiet. De ställer detta krav trots att de mycket väl vet att kommunistpartiet i Madrid politiskt är det starkaste partiet och om val hölls skulle det kommunistiska partiet få 50 procent – fler röster än alla [andra]. Samtidigt med kampanjen mot kommunisterna genomför socialisterna (Caballero-anhängare) en kampanj mot det republikanska partiet, främst riktad mot Azaña. I denna kampanj är dock rollerna delade: anarkisterna för den bittraste och mest systematiska kampanjen mot det republikanska partiet, främst genom sin tidning *CNT* (dagligt organ för anarkisterna i Madrid). Jag måste säga att denna tidning, med en upplaga på 100 000-150 000, är den tidning som främst läses (likt alla CNT:s och även anarkisternas andra tidningar) av alla antirepublikanska element, av alla fascister eller halvfascister som kallar sig själva oberoende eller opolitiska, men som väntar och hoppas på att fienden vinner. Jag måste också tala om de försök och intriger som genomförs för att skapa

⁴² Jesús Hernández Tomás (1907-1971). Kommunist och polibyråmedlem. Redaktör för kommunistiska dagstidningen *Mundo Obrero* (från 1933), utbildningsminister (september 1936 – april 1938). I likhet med många andra ledande spanska kommunister hamnade han i Sovjet efter inbördeskriget. Där valdes han till Kominterns exekutivkommitté. Från 1942 förlorade han i inflytande i partiet och 1943 skickades han till Mexiko. Meningsmotsättningarna med övriga partiledningen ledde till att han 1944 uteslöts ur partiet (PCE). Efter brytningen mellan Moskva och Titos Jugoslavien (1948) tog Hernández ställning för jugoslaverna och fick anställning vid jugoslaviska ambassaden i Mexiko. Där skrev han boken *Yo fui ministro de Stalin* [Jag var Stalins minister] som var en mycket kritisk uppgörelse med den politik och övriga verksamhet som kommunisterna och de stalinistiska agenterna hade bedrivit under inbördeskriget. 1953 försökte Hernández grunda ett nytt pro-jugoslaviskt ”Oberoende kommunistparti”, med säte i Bukarest (Rumänien). Detta fick dock ingen framgång, och upplöstes snart. Därefter återvände han till Mexiko.

en fackföreningsbaserad regering – UGT och CNT. Men dessa försök visade sig vara fruktlösa. CNT:s och UGT:s organ tvingades slå till reträtt de tio senaste dagarna och anta en defensiv ståndpunkt i denna fråga.

Under dessa omständigheter måste kommunistpartiet, i full överensstämmelse med de råd som erhållits hemifrån, slå tillbaka alla försök att isolera kommunistpartiet, kommunistpartiet bör öppet föra fram frågan om politisk enhet och sammanslagning av fackförbunden, frågan om att slå samman kommunistpartiet med socialistpartiet till proletariats enhetsparti.

Våra kamrater talade med Caballero, med Araquistáin och med del Vayo. Fram till sista stund gav dessa samtal inga positiva resultat. Caballero, som deklarerar att han inte är emot att ena proletariats, för en skamlös politik gentemot Partiet, mot ”ryssarnas” militära kompetens. Men han vill inte höra något om eller att acceptera förslag och observationer som Partiet anser nödvändiga, varken frågor som rör omorganisering av generalstabsapparaten, krigsministeriet eller de organisationer som direkt genomför militära aktioner. Ni råder Partiet ett finna en väg att övertyga Caballero om behovet att förbättra situationen i dessa organisationer, men det vore en illusion att tro att Caballero går med på något av de råd och förslag i dessa frågor som framförts av kommunisterna. Han vill inte ens acceptera de enklaste, oförargligaste åtgärderna av praktisk karaktär. Alla förslag och alla råd, oavsett hur försiktigt de formuleras (även utan någon kritik), uppfattar Caballero som försök att minska hans makt och som den mest motbjudande intrig. Han har sagt, och deklarerat och betonat att så länge han är regeringens och krigsministeriets boss, kommer han att fullt ut och energiskt använda sina rättigheter att utse sina egna anställda. Han till och med deklarerade flera gånger att han kommer att använda ”sina rättigheter” att välja och personligen utse de ministrar han gillar och, som resultat av detta, fortsätter han att föra en kampanj mot Hernández och kräver att vi ska ersätta honom eftersom han är den enda minister som kräver förklaringar om den militära situationen och lägger fram konkreta förslag som skulle hjälpa armén.

Flera ”vänstersocialister” ur Caballeros fraktion, som del Vayo, Pretel och gamlingen Carrillo⁴³, hälsade idén att ena de två proletära partierna med entusiasm. De övriga socialisterna, caballeristerna, såsom Araquistáin (republikens ambassadör i Paris) håller med om förslaget men förklarar att ”ett nytt enat proletärt parti borde gå med i Andra internationalen”, trots det faktum att Andra internationalen, med Araquistáins ord, ”ger intrycket av en klick ledd av korrupta människor, fuskare och ökända byråkratreformatorer”. Samtidigt, att döma av information från del Vayo, skulle Caballeros fraktion acceptera förslaget att slå samman de två partierna under förutsättningen att socialistpartiets center- och högerflyglar utesluts – dvs att Negrín, Prieto, Lamoneda och andra utesluts. Detta innebär att caballeristerna uppfattar enandet av proletariats eller rättare sagt idén om politisk enhet som ett vapen i fraktionskampen mot de andra fraktionerna i socialistpartiet. I själva verket, och man måste beakta det, har det under de senaste månaderna existerat ett praktiskt, regelbundet samarbete mellan kommunistpartiet och ”centristiska” socialister (Negrín och andra) för att genomföra de åtgärder som är användbara för armén. Detta kan tyckas konstigt, men är ett faktum som bevisats av åtta månaders gemensamt arbete i krigsprocessen, att den tidigare indelningen av socialisterna i ”vänster” och ”centristisk” inte har rättfärdigat sig själv. De socialister som tillhör den ”centristiska” fraktionen har visat sig vara betydligt bättre än ”vänstern”. De betar sig bättre utifrån inställningen att ge armén aktiv hjälp och ojämförligt bättre i relationerna med kommunistpartiet precis som deras relationer med, och värdering av, ”ryssarnas” militära förmåga. Kommunistpartiet kan inte beakta frågan om politisk enhet och misskreditera denna idé genom att acceptera de intriger som en del av ledarna för de som kallar sig vänster ägnat sig åt. De argument som kommunistpartiets ledare ofta använder i samtal med Largo Caballero, att han anses vara Spaniens centralfigur, att han är symbol för det spanska folket,

⁴³ Här syftas på socialisten Wenceslao Carrillo, far till den blivande kommunistledaren Santiago Carrillo.

att han kan spela rollen som den person under vars fana hela arbetarklassen kommer att enas, att Spaniens kommunistiska parti och Kommunistiska internationalen är de enda krafter som gör hans namn universellt och skapar sympati för honom i hela världen – till alla dessa argument ger Caballero följande skarpa svar: ”Jag vet allt detta, jag vet att allt detta är sant men jag vet också att ju mer man hyllar mig, ju mer ni hyllar mig, desto snabbare och enklare kommer ni att stötta mig från den piedestal där ni placerat mig”. Det är klart att Caballero kommer att fortsätta med sin politik i samma anda. I bästa fall går han med på vissa manövrer, förändringar inom ministerierna, men endast om dessa inte medför några förbättringar utan, tvärt om, leder till försämringar. Vilka sorts manövrer kan det vara? Caballero lämnar posten som krigsminister och stannar kvar som ordförande för ministerrådet, men på posten som krigsminister placeras en man som Baráibar eller Araquistáin. Vänner till Caballero – Araquistáin, Baráibar, Aguirre – höll med om att Araquistáin kanske är den enda kandidat som Caballero och de övriga deltagarna i folkfronten kan acceptera. Vad gäller detta publicerade tidningen *Le Temps* en artikel som förberetts av Araquistáin tillsammans med korrespondenter från *Le Temps*. Men att ge krigsministerposten till Araquistáin eller Baráibar innebär alls inga förbättringar. Dessutom kommer det att resultera i nya överraskningar och komplikationer, ännu mer obehagliga och farliga än de vi har idag. Jag glömde säga att Díaz och Dolores hade ett personligt samtal med Azaña. Azaña anser också att situationen inte kan fortsätta som den gjort hittills och att det under nuvarande förhållanden är omöjligt att vinna kriget. Azaña tycker att antalet ministrar måste minskas (18 ministrar i detta lilla parlament!); att krigsministeriet måste avskiljas från ministerrådets ordförande; att det i krigsministeriet finns nog med arbete som krigsministern inte kan utföra om han är sysselsatt med andra frågor; att det dessutom är nödvändigt att andra ministrar ägnar sig mer åt militära frågor. Azaña deklarerade att kommunistpartiet är det mäktigaste partiet, det mest disciplinerade, att det förstår situationen bättre än andra och det därför borde ha större representation i regeringen än vad det för närvarande har, att det borde ha en officiell möjlighet till större praktiskt inflytande på regeringen. Han sa också att Spaniens kommunistparti kan samla majoriteten av det spanska folket kring sig. Men han böjer sig för det faktum att det, sett ur den internationella situationens ståndvinkel, är nödvändigt att huvudregeringen inte för närvarande är kommunistisk trots det faktum att han själv är beredd att aktivt samarbeta med kommunistpartiet under alla förhållanden, med tanke på att kommunistpartiet är den centrala makten och garanterar framgång för det spanska folkets kamp.

Allt som sagts ovan måste därför beaktas, liksom allt jag skrev i de tidigare breven; de senaste dagarnas militära segrar, som ger ett andrum, måste beaktas, liksom det faktum att andrummet används av Caballero till att genomföra en pogrom mot kommunistpartiet istället för att koncentrera alla ansträngningar till att säkra en ny offensiv; att beakta att fienden inte kommer att sova dessa två till tre veckor och kommer att förbereda sina styrkor; att beakta att Caballero, som tillskriver sig själv alla militära framgångar, försöker isolera kommunisterna och skapa en egen militär byråkrati, inte i krigets intresse utan för kampen mot kommunistpartiet; att beakta Caballeros dåliga inställning till kommunistpartiets förslag om att förena de två proletära partierna; att beakta det grundläggande faktum att tiden är en viktig faktor både i kriget och i den politiska situationen och att regeringskrisen inom två till tre veckor, inte senare, måste vara helt löst och övervunnen. Alla dessa omständigheter ställer partiet inför frågan om det borde förbli en observatör av den pågående krisen i stället för att på ett energiskt ingripa för att snabba på dess lösning? Man bör ställa frågan om kommunistpartiets inställning är korrekt, om det inte av försiktighet, och för att inte komplicera den pågående processen, borde nöja sig med endast publicera några artiklar i tidningen och göra några offentliga framträdanden och hålla några tal? Skulle Partiet göra rätt i att inte besvara det pågående korståget mot det? Skulle Partiet göra rätt i att inte sätta stopp för den skandalösa kampanj som förs mot ”ryssarna”? Skulle Partiet, som nu tålmodigt men energiskt kräver att armén måste rensas från förrädarna, sabotörerna och de inkompetenta, i stället skulle förbli en

passiv åskådare som med inre bitterhet och vrede betraktar hur man degraderar de bästa officerarna, de bästa befälhavarna, de bästa politiska kommissarierna, ersatta av inkompetenta människor, uppkomlingar, tvivelaktiga och suspekta element och till och ersätter dem med reaktionärer och monarkister? Om Partiet skulle inta en sådan ställning skulle det hamna i två fällor: å ena sidan skulle det undergräva förutsättningarna för seger; å andra sidan skulle det dagtinga med sig självt. Om armén skulle ha en sådan inställning då skulle främst fronten och armén lida, armén skulle utsättas för faror både inifrån och utifrån. Partiet skulle misskrediteras. På senare tid, speciellt efter Málaga-katastrofen, som blottade regeringens svaghet, har såväl soldaterna som huvuddelen av den civila befolkningens vänt sig till kommunistpartiet. De väntar på Partiet: vad kommer det att säga, vad kommer det att göra? Partiet talade. Partiet pekade ut den väg som måste tas. Partiet framhöll uppgiften och pekade på de åtgärder som måste genomföras. Senare, under de kritiska dagarna, när verklig fara hotade Madrid – räddade Partiet återigen situationen. Borde det vara tyst nu? Kan det inte, för att undvika en ministerkris, slå tillbaka mot det korståg som riktats mot dem, mot dess bästa officerare och politiska kommissarier? Kan Partiet vara tyst när det ser att all tung industri, alla fabriker som kan producera de bästa granaterna, ersätts av produktion av leksaker och sängar? Kan Partiet, när man ser de hundratals fakta just som dessa, vara tyst inför handlingar som till och med under fredstid förtjänar de hårdaste straffen? Kan Partiet vara inaktivt när officerare och soldater, inte kommunister, människor av stort värde, helt hängivna folkets sak, håller ut sina händer till det [partiet] och öppet deklarerar att ledaren för krigsministeriet för en politik som förstör armén? Kan det vara tyst enbart för att undvika en ministerkris? Detta är den sorts frågor som Partiet står inför. Partiledningen inser till fullo att en ministerkris inte är någon underhållning. Partiet vet att för att ta upp frågan om förändringar av regeringen, byggd på folkfrontens grund, inte är en lätt sak; att vi här har ett spel med okända – det är klart. Det är också klart att det kommer att bli en stor strid, mycket interna slitningar, att det kommer att leda till nya missförstånd och kommer att skapa en viss intern fara. Partiet studerade denna fråga med yttersta försiktighet. Andrummet måste användas för att genomföra de åtgärder som kommer att garantera en framgångsrik lösning på kriget och möjligheten till en övergång till en offensiv. I det aktuella fallet måste de nödvändiga förändringarna i krigsministeriet och i regeringens politik uppnås. Och detta kan inte genomföras utan förändringar i regeringens sammansättning. Jag insisterar i denna fråga, och då inte enbart i mitt eget namn utan i namn av hela partiets ledning. Partiet vill inte hamna i en sådan situation där ni helt rättmätigt kan deklarerar att det inte uppförde sig som aktiva kommunister borde göra, ansvariga för deras parti, utan som skolbarn, anse direktiv från Komintern vara bokstavliga att genomföra dem även om omständigheterna förändras. Alla här håller med om att Kominterns direktiv och råd är helt rätta i alla frågor; endast en fråga har av händelseförloppet redan passerats, detta är frågan om möjligheten att finna ett gemensamt språk med Caballero. Här håller alla med om att erkänna att vidare överenskommelser är omöjliga, att alla möjligheter har uttömts, att den ledande posten måste tas, att tvinga Caballero att ge upp posten som krigsminister och, om det blir nödvändigt, posten som ordförande för ministerrådet. Detta innebär på intet sätt att kamraterna kommer att upphöra med att fortsätta ha personliga samtal med honom eller med hans anhängare.

Hur förklarar partiet Caballeros politiska inställning, hans bittra kampanj mot kommunistpartiet, hans obstinata opposition mot alla åtgärder som föreslagits för att säkerställa segern? Partiet säger följande. Här handlar det om Caballeros fullständiga politiska uppfattning. Man kan inte förklara allt som sker med Caballeros personliga egenskaper, hans svagheter, hans individualism, hans personliga ambitioner. Man kan inte förklara detta med de enskilda egenskaperna hos Caballeros karaktär eftersom alla hans anhängare, med undantag för del Vayo, stödjer och godkänner de flesta av Caballeros häpnadsväckande knep och taktik. *Caballero vill inte ha nederlag, men han fruktar segern.* Han fruktar segern, ty en seger går inte att uppnå utan kommunisternas aktiva deltagande. En seger skulle innebära en ännu

starkare ställning för kommunistpartiet. En slutgiltig seger över fienden skulle för Caballero och hela världen innebära kommunistpartiets politiska hegemoni i Spanien. Detta är naturligt och oomtvistligt. Detta odiskutabla perspektiv skrämmer Caballero. Enbart Caballero? Nej detta perspektiv skrämmer även slag på anarkosyndikalisterna. Och mest av allt skrämmer perspektivet av en slutlig seger över fienden (en seger som endast kan uppnås tack vare kommunistpartiet; en seger som garanterar en framstående ställning för partiet) även slag mot den reaktionära franska borgarklassen och speciellt i England. England förklarar uppenbarligen situationen för sig själv på följande sätt: det skulle vara av ondo att ha utsikten av ett fascistiskt Spanien under Tysklands och Italiens näve. Detta kan inte tillåtas. Men ett republikanskt Spanien, som rest sig ur fascismens ruiner och leds av kommunister, ett fritt Spanien av en ny republikansk typ, organiserat med hjälp av kompetent folk, kommer att bli en ekonomisk och militär stormakt, som för en politik präglad av solidaritet och nära förbindelser med Sovjetunionen. Detta är det som England inte gillar. England strävar efter att genomdriva sin politik – som innebär att manövrera så att kriget i Spanien slutar i en kompromiss som inte innebär fascisternas totala nederlag. England är berett att hjälpa Caballeros regering, särskilt med löften, men under förutsättningen att han gör allt för att hejda kommunistpartiets tillväxt, reducera det spanska kommunistpartiets roll och inflytande. En facklig konferens hölls i London i denna anda; enligt samma plan hölls en konferens för Andra internationalen. Det var ingen tillfällighet att delegaterna i London var sysselsatta med att studera endast en fråga: hur kan man förklara kommunistpartiets tillväxt i Spanien och vilka åtgärder kan vidtas för att stoppa denna tillväxt? Det är möjligt att organisatörerna av denna anledning kategoriskt talade emot deltagande av representanter från kommunistpartiet och Kommunistiska internationalen vid denna konferens. Många nya fakta bekräftar sannolikheten i denna hypotes. I det spanska kommunistpartiets ledande kretsar anser man att det finns en grundläggande, intim koppling mellan Caballeros politik, den engelska regeringens politik och även Andra internationalens politik i frågor som rör förutsättningarna för krigets fortsättning och fortsättningen av kampen mot kommunistpartiet. Partiet genomgår således en kritisk period av händelseutvecklingen i Spanien, vid en tidpunkt då Caballeros politik nått en vändpunkt, en vändpunkt för politiken att föra kriget, när Caballeros hela uppmärksamhet inte upptas av kriget vid fronten, inte av armén, inte av kampen mot fienden, utan snarare av kampen mot kommunistpartiet. Denna fråga skulle inte vara så svår om Partiet bara hade en gnutta tilltro till att Caballero är fast besluten att föra kriget till ett segerrikt slut trots den kampanj och pogrom som han för mot Partiet. Kamraterna saknar denna tilltro. Kamraterna börjar frukta att det, om allt fortsätter som idag, väntar nya överraskningar och faror för Partiet. Varje dag som går förlorad när det gäller att säkerställa nödvändiga förberedelser för reserverna, och ökad militär produktion, är en förlust för republiken och en seger för fienden. Vad måste då göras?

Följande är ungefär den linje som Partiet antagit:

1. Fortsätta samtalen med ledarna för de olika socialistiska fraktionerna, inklusive Caballero och hans anhängare, med målsättningen att komma överens i frågor som rör politisk enhet och sammanslagning av de två proletära partierna.
2. Offentligt, i press och rapporter, fortsätta kampanjen för politisk enhet och för att slå samman de två partierna till ett enat parti, och på samma sätt fortsätta kampanjen för facklig enhet, för att slå samman de två fackförbunden.
3. Fortsätta kampanjen för att mobilisera massorna och deras påtryckningar mot regeringen för att genomdriva de viktigaste åtgärderna som kommer att säkerställa en militär seger: a) utrensa den militära apparaten, b) [och] generalstaben, c) till poster i överkommandot utnämna officerare som kommer från folket och som har utmärkt sig vid fronten genom sin skicklighet och hängivenhet, d) mobilisera, organisera, intensifiera militärindustrin och den industri som skulle kunna bli militär, e) säkerställa leveranser till fronten och den korrekta

matdistributionen, f) säkra militär träning, både kvantitativ och kvalitativt, för de nödvändiga reserverna, g) stärka och rationalisera bygget av befästningar och strategiska vägar, h) säkerställa ordningen i samhället, i) skapa ett enhetligt kommando på alla fronter, och j) säkerställa de katalanska och baskiska folkens nationella intressen.

4. Fortsätta med att upprätthålla lojala och broderliga kontakter med det republikanska partiet.

5. Fortsätta att ha kontakt med republikens president.

6. Försöka förbättra kontakterna med ledarna och aktiva medlemmar i de anarkistiska fackföreningarna.

7. Fortsätta att som tidigare upprätthålla nödvändig hövlighet, resa frågor, kräva förklaringar, lägga fram konkreta förslag i ministerrådet och personligen till Largo Caballero.

8. Samtidigt, i enlighet med den interna partiordningen, informera alla partiaktivister om situationen som uppkommit, om Caballeros politiska linje, om de perspektiv som följer av detta, så att partiaktivister är beredda till, om så är nödvändigt, möjliga förändringar av regeringens sammansättning.

9. På förhand underrätta alla kommissarier – kommunister och sympatisörer, vid fronterna om Caballeros politik och åtgärder.

10. Öppet inleda en kritisk kampanj, försiktigt men med tillförsikt, mot den dåliga politik som förs av småpåvarna runt Caballero. Avslöja de skandalösa fakta om avlägsnandet av hängivna och dugliga militärer som ersatts av uppkomlingar, inkompetenta och suspekta element. Att under vårt beskydd ta de soldater och de bästa organisationerna från sanitets- och intendenturstjänsterna som avlägsnades orättvist.

11. Avslöja den kampanj och de manövrer som skett för att splittra den Förenade socialistiska ungdomen.

12. Avslöja den kampanj och manövrer som försökt desorganisera fackföreningarna i Katalonien, vissa av federationerna och själva UGT.

13. Fortsätta att avslöja de manövrer som leder till att folkfronten en försvagas.

14. Stärka fackföreningarnas arbete bland ungdomarna. Över hela landet organisera, i varje stad, offentliga möten för att förklara behovet av politisk enhet, en facklig enhet som avsevärt kommer att stärka folkfronten, som kommer att skapa en militär enhet hos det spanska folket.

Alla dessa kampanjer bör genomföras samtidigt som det i ministerrådet och för regeringschefen formuleras en fråga om behovet av att genomföra interna förändringar i regeringen.

Med andra ord att beslutsamt och medvetet ta strid mot Caballero och hela hans krets som består av några UGT-ledare. Det innebär att inte vänta passivt på ett ”naturligt” utbrott av den dolda regeringskrisen, utan att påskynda den och om nödvändigt provocera fram den för att få till en lösning på dessa problem; inte vänta på ett anfall vid ett kritiskt tillfälle vid fronten och att sedan slå sig för bröstet, slita sitt hår och förebrå sig själv att man borde ha känt till och förutsett detta och i god tid frigjort sig från de människor som ledde [landet] till nederlag. Partiledningen drar alltmer fram till övertygelsen att med Caballero och hans krets kommer republiken att besegras, trots alla förhållanden som garanterar seger. Kamraterna övertygas alltmer om att Caballero och hans krets är en regeringsgrupp som alla som räds seger och vill att den republikanska armén ska lida nederlag sluter upp bakom, element som är emot att införa alla nödvändiga åtgärder som krävs för att framgångsrikt föra krig. Partiet väntar på ert råd i denna fråga. Situationen är mycket komplicerad, mycket allvarlig och er åsikt kommer att vara mycket värdefull.

Brev till Dimitrov och Manuilskij från Komintern-representant i Spanien 11 maj 1937

Inledande kommentar

Denna rapport är den första om majhändelserna, då det i Barcelona utbröt strider mellan de mer radikala, revolutionära strömningarna (anarko-syndikalister, POUM, vänstersocialister) och de mer moderata, icke-revolutionära (med kommunistpartiet i spetsen). Dessa händelser, som utgjorde ett ”inbördeskrig i inbördeskriget”, finns väl beskrivna och dokumenterade, av såväl ett stort antal deltagare och ögonvittnen som många historiker (lästipsen allra sist tar upp en hel del sådana). Händelserna beskrivs också på ett förtjänstfullt sätt i Ken Loachs film *Land och frihet*⁴⁴.

Vi ska här inte tränga in djupare i problematiken, men för att rapporten ska bli begriplig, ska vi kortfattat redogöra för vad det hela handlade om och hur striderna började.

För det första så påminner vi om att det i det republikanska lägret sedan länge fanns hårda motsättningar om vilken politisk inriktning som borde följas. I motsats till de flesta andra riktningarna i arbetarrörelsen (anarko-syndikalister, de flesta socialisterna och POUM) ville kommunistpartiet tränga tillbaka den sociala revolutionen och återupprätta en vanlig borgerlig stat och polis/armé. Ett uttryck för detta var att man ville bli av med den arbetarkontroll som hade växt fram efter militärens uppror året innan. Det var just motsättningarna om en sådan fråga som var den tändande gnistan för Barcelonahändelserna, nämligen ett kommunistiskt försök att ta makten över telefonstationen i Barcelona (Telefónica), som CNT tidigt hade tagit kontrollen över. Vi låter historikern Anthony Beevor (i boken *Spanska inbördeskriget*) berätta hur striderna började:

Klockan 15.00 ankom kommunisten Rodríguez Salas, chefen för ordningsmakten, till Telefónicas byggnad med tre lastbilar fulla av stormgardister. (Man tar för givet att han handlade på order av Artemi Aiguadér, ministern för inre säkerhet, men detta är inte helt belagt.) Stormgardisterna överraskade vaktposterna och avväpnade dem, men hejdades sedan av en kulkärve från en kulspruta på våningen ovanför. Anarkisterna slog larm genom att avfira några skott från fönstren, och inom några minuter hade nyheten om händelsen spridits till samtliga arbetarstadsdelar i hela staden.

Några sidor längre fram beskriver Beevor kortfattat hur kommunisterna och deras motståndare förklarade hur den rådande situationen hade uppstått:

Medan de stalinistiska kommunisterna skyllde oroligheterna på ”trotskistisk-fascistiska” provokationer anklagade CNT och POUM i sin tur PSUC för att ha planlagt anfallet mot Telefónica i avsikt att förhindra en revolt och krossa sina motståndare. Tidpunkten var idealisk för de stalinistiska kommunisterna, som vid det här laget desperat ville bli kvitt Caballero och längtade efter att krossa anarkisterna i Katalonien.⁴⁵

Efter Barcelonahändelserna lyckades kommunisterna få POUM förbjudet och igångsatte en omfattande förföljelse av detta parti, men även av många anarko-syndikalister. De lyckades också få Caballero avsatt (vilket de länge strävat efter), liksom avlägsna anarkosyndikalister från regeringen. Den nya regeringen bildades av reformistiska socialister, borgerliga republikaner och kommunistpartiet, precis det som kommunisterna strävat efter.

Men detta skulle visa sig vara en pyrrhusseger.

Den aktuella rapporten är givetvis en partsinlaga. För den som vill ha en mer ”objektiv” och faktabaserad beskrivning och analys måste givetvis även kommunisternas motståndare, t ex Caballero, få komma till tals m m. Den mest utförliga och väldokumenterade redogörelsen

⁴⁴ Denna ledde till en ganska omfattande debatt, se [Filmen Land och frihet](#)

⁴⁵ På marxistarkivet finns två kapitel (nr 22 och 23) ur Beevors bok, så den intresserade kan ta del av hela hans redogörelse (inklusive kapitel 23 som innehåller båda citaten ovan), se: [Spanska inbördeskriget – utdrag](#).

görs av Burnett Bolloten i [Spanska inbördeskriget: Revolution och kontrarevolution](#) kapitel 41-45 (behandlar både Majhändelserna och de följande politiska förvecklingarna).

Rapportens författare: Redaktörerna till *Spain Betrayed* tror att det är Codovilla, medan Elorza & Bizcarrondo, i *Queridos Camaradas*, hävdar att det är Stepanov (vilket nog är troligare).

Victorio (el. Vittorio) Codovilla Ferrandi (1894-1970).
Komintern-funktionär i Spanien fram till september 1937 (mer om honom nedan)

Informationsbrev från en medlem av centralkommittén i det italienska partiet⁴⁶ med kompletterande upplysningar om det politiska läget i Spanien på sista tiden.

Topphemligt

Kära vänner: För fyra dagar sedan skickade jag er ett långt brev. Nu har jag fått en sällsynt möjlighet att förse er med kompletterande information om de senaste händelserna. Som ni redan känner till slogs en katalansk kupp ned relativt snabbt. Jag skriver "relativt" för detta kupp-försök kunde ha hanterats betydligt snabbare om centralregeringen så velat. Regeringsdekretet som handlade om de akuta åtgärder som var nödvändiga för att slå ner kuppen under-tecknades redan den 2 maj av republikens president, men ministerrådets ordförande, Caballero, behöll det i fickan under 48 timmar. Och dessa 48 timmar utnyttjade de anarkist-trotskister som låg bakom kuppen till att mobilisera alla sina väpnade styrkor och samla dem på de viktigaste strategiska ställen i syfte att fullborda sina planer på brodermord. Under tre dagar (2, 3 och 4 maj), då det var nödvändigt att agera med största möjliga snabbhet och energi, gav Caballero prov på största möjliga passivitet och faderliga inställning till de anarkistiska ministrarna. Ni har sannolikt redan fått detaljerad information om kuppen direkt av våra vänner i Barcelona och därför tänker jag inte uppehålla mig vid någon skildring av den. Alla känner till att de som låg bakom, anstiftarna, organisatörerna och ledarna för kuppen var trotskisterna (poumister), den frihetliga anarkistiska ungdomen (med många trotskister i

⁴⁶ Detta antyder att det handlar om Togliatti, fast det behöver ändå inte vara han.

sina led) och den extremistiska fraktionen inom FAI (Iberiska anarkistiska federationen) med stöd av några grupperingar och ledare inom CNT. Förutom trotskisternas fascistvänliga agerande, all deras litteratur, appeller, demonstrationer, offentliga uttalanden, allt detta – inklusive kuppen i Katalonien, utgör en illustration av fascisternas destruktiva uppdrag. *Det finns synnerligen intressanta dokument som belägger de spanska trotskisternas förbindelser med Franco.* Före chefen för allmänna ordningen i Katalonien, kamrat Valdés, som jag hade ett långt samtal med igår intygar att det är dokument med sensationellt innehåll som belägger trotskisternas kontakter och aktiviteter. Han lovade skicka mig alla dessa dokument inom två eller tre dagar.⁴⁷ Vid ministerrådets sammanträde den 8 maj sade inrikesminister Galarza att han hade bevis för att POUM-trotskisterna haft regelbundna kontakter med de fascistiska spionage- och provokatörsorganisationer i Madrid, som inte arbetade [sic] för Franco. Ingen hyser heller tvivel om att de spanska trotskisterna representerar en organiserad avdelning av Francos femte kolonn. Och kuppen i Katalonien visar än en gång detta. Förberedelserna för kuppen påbörjades redan för två månader sedan. Även detta är belagt. Och även om inte alla dessa bevis fanns skulle det räcka med att bara lyssna till Radio Burgos, Salamanca och Sevilla. Varje kväll efter klockan elva sänder radiostationen propaganda. Och nästan varje kväll under de två senaste månaderna har denna radiostation inte försummat att vid olika tillfällen hylla trotskist-poumister, uppmuntra dem, mana dem att spara sina styrkor till kampen mot ”Spaniens röda bolsjevik”. Mycket ofta har fascistradion i Burgos, Sevilla och Salamanca upprepat följande: ”Hör upp, kamrater poumister, de röda bolsjevikerna har bestämt sig för att krossa er och när detta är klart kommer de att börja krossa medlemmarna av FAI.” CNT-massorna deltog inte i kuppen i Barcelona. Antalet som deltog med vapen i hand i kuppen uppgick till mellan 8 000 och 10 000. Kuppmaakarnas främsta väpnade styrka bestod av övervakningspatruller på cirka 2 000 man som hade pansarvagnar. Under striderna förstördes åtta pansarvagnar av bomber. De allmänna styrkorna togs på sängen av kuppen. De hade inte ens ammunition. Enligt Valdés hade vårt broderparti Förenade socialistpartiet i Katalonien varken tekniskt materiel eller tillräckligt med manskap för att snabbt kunna besvara kuppmaakarna. Inga enheter tillkallades från fronten (förutom några små grupper). Jag tillägger detta för att korrigera de uppgifter jag skickade den 7 maj. När jag skrev då uppgavs att anarkistiska militära enheter hade lämnat fronten och gått över till kuppmaakarna. Det har visat sig att detta inte stämde. Det måste emellertid påpekas att om så inte var fallet så berodde det inte på anarkisterna eller trotskisterna. För enligt uppgifter som vi fått, så fanns det till och med i Madrid en del element och anarkistiska grupper som var redo att *bege sig till Katalonien, men utan att lyckas med det.* De omedelbara politiska följderna av kuppen är mycket stora. Framför allt följande: trotskist-poumister avslöjade sig för nationen som folk som helt tillhör Francos femte kolonn. Befolkningen hyser en otrolig fiendskap till trotskisterna. Massorna kräver energisk och obarmhärtig bestraffning. Det är vad folkmassorna i hela Spanien kräver, i Katalonien och Barcelona. De kräver fullständig avvapning, att ledarna arresteras och att det *bildas en speciell militärdomstol för trotskisterna!* Det är vad massorna kräver. Bland poumister själva har hårda motsättningar uppstått. En av medlemmarna av POUM:s ledning, en viss Dr. Tusó,⁴⁸ tog så fort kuppen inleddes genast kontakt med Förenade socialistpartiet i Katalonien, arbetade på order av Förenade socialistpartiet i Katalonien och sade att Nin är en provokatör, osv. Poumisternas organisationer i Sabadell, som hade en radiostation, sände på sin radio ett manifest som fördömde kuppen och POUM. Poumisterna i Tarragona lät sig avväpnas, i strid med direktiven från det egna centrala högkvarteret, utan att

⁴⁷ Behöver det påpekas att det saknades bevis för dessa och de följande påståendena? Förvisso kom det fram en del sådana ”dokument”, men de visade sig vara klumpiga förfälskningar – för exempel, se [Mordet på Andreu Nin – hur gick det till?](#) av Martin Fahlgren. Och under den rättegång som hölls mot POUM på hösten ett år senare, så kunde man inte presentera ett enda sådant dokument. Därmed blev också alla åtalade frikända när det gällde de anklagelsepunkterna. För detaljer om POUM-rättegången m m, se lästipsen allra sist nedan.

⁴⁸ Dr. Tusó – någon POUM-ledare med detta namn existerar ej vad jag kunnat utröna. Det återkommer ej heller i någon annan rapport. Om det är en verklig person så är namnet nog felstavat.

avlossa ett enda skott. Därigenom framgår de interna splittringarna i POUM. Men trots de tydliga bevisen på att POUM är en organisation av fascister, provokatörer, spioner, banditer och mördare, trots det hat hela nationen hyser mot POUM, har denna organisation sina försvarare. I första ledet av försvarare och medbrottslingar återfinns fascisterna. Anarkisternas tidningar anstränger sig oerhört för att hitta tveksamheter och spetsfundigheter i sina försök att hitta sätt att försvara poumisterna. I synnerhet CNT:s tidning i Madrid och *Castilla Libre*, också den utgiven i Madrid, har utmärkt sig. Det är känt att det finns många trotskister och professionella provokatörer i de båda tidningarnas redaktioner. Men till och med CNT:s huvudorgan, *Solidaridad Obrera*, har skridit till försvar av POUM och dess tidning *La Batalla*. Det måste sägas att inrikesministern Galarza, en ”vänster”-socialist från Caballero-fraktionen, som många gånger sagt och offentligt upprepat att POUM är en organisation av provokatörer med anknytning till fascisterna, håller på att bli en ”konspiratorisk” försvarare av poumisterna. Men lite till måste sägas: den närmaste kretsen kring Caballero och Caballero planerar inte att vidta några energiska åtgärder mot POUM. I den frågan var det inte alls länge sedan Caballero och hans sekreterare Llopis öppet flirtade med en av POUM-ledarna, Gorkin. Kuppen i Katalonien avslöjade å andra sidan och skärpte meningsskiljaktigheter, konflikter och motsättningar med CNT. Vid tiden för kuppen, vid en tidpunkt då en del av de anarkistiska extremisterna i CNT:s ledning spelade en mycket aktiv roll i kuppen gjorde en annan del av CNT:s ledning (som Mas, sekreterare för CNT:s regionala högkvarter i Katalonien, CNT:s generalsekreterare Vázquez och några till) stora ansträngningar för att avhålla de arbetande massorna från att medverka i kuppen. Det sägs att de anarkosyndikalistiska ministrarna verkade i den andan, men med påtagligt mindre energi: García Oliver, Federica Montseny och Peiró. (Detta är enligt informationer från kamrat Valdés; de informationer vi har här anger att dessa tre ministrar ägnade sig åt dubbelspel fram till och under kuppen). Hur som helst står en sak klar; att de inre motsättningarna och stridigheterna inom CNT inte intensifierats. Ett av skälen till att delar av FAI-ledningen drevs att medverka i planeringen och ledningen av kuppen, var att antalet medlemmar i CNT minskat kraftigt. Ni känner till att ett stort antal medlemmar av fackföreningar och fackliga organisationer stannat kvar i CNT bara på grund av fascisternas terror. Nu när kuppen slagits ner, framför allt sedan FAI avväpnats (om man lyckas med det), efter att okontrollerade terroristgrupper upplösts, när anarkosyndikalisternas terrorsystem krossats, är det tänkbart att vi kommer att få se en kraftig minskning av CNT:s inflytande. Hatet mot anarkister och fascister är en utbredd och enorm faktor. Invånarna i Barcelona och andra städer i Katalonien hälsar med varma applåder de militära styrkor som centralregeringen sänt ut för att återställa ordningen. Mycket ofta ropar massorna till stormtrupperna, ”Visa ingen barmhärtighet mot dessa anarkistiska banditer och skurkar”. I syfte att motverka hotet om att CNT:s och dess medlemmars inflytande ska minska försöker CNT:s ledning lura folket och försvaga massornas hat. De första dagarna efter kuppen gjorde CNT:s ledning, efter att ha insett att ”affären” var över, flera uttalanden av fredlig karaktär och medgav att arbetarna vilseletts av agenter och provokatörer och tog avstånd från gruppen ”Durrutis vänner” sedan de börjat intrigera. De framställer redan (i sina tidningar) kuppen i Katalonien, inte som en kupp utan som en ”resning anstiftad av provokatörer och fiendeagenter” och rent av som ett olyckligt missförstånd som ledde till brodermord mellan två antifascistiska styrkor! I sin cynism går de längre och säger att skulden för kuppen ligger hos den hårda politiken, som var överdrivet sträng, och kommunisternas strävan efter hegemoni. De bygger nu upp ”teorin”, och bortser då från att det var poumisternas, de anarkistiska ungdomarnas och fascisternas väpnade styrkor som startade striderna mot regeringen, och att denna väpnade kamp inte var något annat än ett legalt försök av poumister och anarkister att försvara sig mot en kommande fara, och i synnerhet mot kommunistpartiets försök att ta över rörelsen och arbetarorganisationerna, att kommunisterna vill strunta i alla andra politiska rörelser och upprätta sin egen hegemoni och diktatur.

Hur uppförde sig då de andra partierna och hur uppför de sig nu i förhållande till kuppen, hur uppför de sig i förhållande till poumister och anarkister? Jag har redan nämnt deras attityd till poumister och trotskister. Jag glömde för övrigt att nämna att majoriteten av fackföreningarna och de fackliga organisationerna i UGT i Valencia i slutet av april antog en resolution där det sades att det var omöjligt att samtidigt vara medlem i en fackförening och medlem i en pro-fascistisk organisation vid namn POUM. Låt oss återvända till anarkisterna. Republikanska partiet tar bestämt avstånd från anarkisterna. Man skyller kuppen på dem. Man fördömer dem för deras agerande vid fronten (deserteringar, folk som orsakar kaos, stölder, osv). Man fördömer dem för organiserad banditverksamhet i städer och byar. Man fördömer dem för att anarkisterna hela tiden verkar för att driva de borgerliga partierna ut ur republikens regering. Men de som är mest illvilligt inställda till anarkisterna, till alla anarkister, är socialisterna från den tidigare fraktion som betecknade sig som centrister, från Prietos fraktion. Prieto är *en rabiät fiende till anarkisterna*. Samma gäller Negrín. Det måste påpekas att den incident som föregick inledningen av kuppen var en väpnad sammanstötning mellan anarkisterna och Negríns gränsvakter i Puigcerdà. Konflikten uppstod när karabinjäreerna, efter beslut av centralregeringen, började ta kontrollen över gränsposteringar och tullstationer, där anarkisterna tills nyligen kontrollerat smuggelvägarna. Inställningen till kuppen och anarkisterna hos Caballero och kretsen kring honom har varit och fortsätter att vara helt annorlunda. Två av Caballeros sekreterare fortsätter att ge uttryck för praktiskt taget samma uppfattning som anarkisterna. Aguirre och Llopis (två av Caballeros sekreterare) har flera gånger sagt följande, ”Faktum är att vi har svårt att förstå varför det blivit sådan uppståndelse, varför händelserna i Katalonien betraktas som en så stor tragedi. Det handlar i grunden om en väpnad konflikt mellan anarkister och kommunister. Om de båda smäller till varandra är ingen skada skedd, tvärtom kan resultatet bli bra i och med att bägge de extremistiska elementen blir försvagade.” *Detta visar att det finns någon slags kontakt och gemensam överenskommelse mellan FAI-, CNT-ledarna och Caballero*. Detta är ytterligare ett bevis som kastar ljus över den anti-kommunistiska kampanj som anarkisterna och caballeristerna bedrivit tillsammans och som inleddes under andra halvan av mars. Men det finns ytterligare belägg. På ministerrådets möte den 8 maj avslöjades följande utan omsvep: fyra anarkosyndikalistiska ministrar (Oliver, Montseny, López och Peiró) intog samma hållning som Caballero och Galarza. De försvarade samma ståndpunkter. Följande gick emot dem, vilket även innebär att de gick mot Caballeros ståndpunkt (med ett orubbligt fördömande av kuppen och de som var inblandade i denna, trotskisterna och anarkisterna): del Vayo (ett långt och mycket kraftfullt anförande), Uribe, Hernández, Giral, Irujo, Negrín. Prieto uttalade sig inte och förklarade under den efterföljande diskussionen sin tystnad så här: kritiken och fördömandena var enbart riktade mot *trotskist-poumisterna* i ett läge då jag anser det nödvändigt att fokusera angreppet på anarkisterna.

Alla förväntade sig att ministerrådets möte skulle leda till en regeringskris. I synnerhet eftersom det dagen innan, den 7 maj, hade förts samtal mellan socialistpartiet, kommunistpartiet och republikanerna. Dessutom hade republikens president talat med Díaz och Dolores (från kommunistpartiet), Lamoneda, Cordero och Vidare (från socialistpartiets verkställande utskott); med del Vayo, Negrín, Giral och andra politiker. Alla dessa samtal hade ägnats åt händelserna i Katalonien, militärpolitik, osv. Och samtliga ledde till en enhällig slutsats: det går inte att fortsätta en sådan politik, den måste förändras och det innebär att det är nödvändigt att ändra regeringens sammansättning, samtidigt som man håller fast vid ramverket och grunden för folkfronten! Men, som jag redan sagt tidigare, avslutades ministerrådet utan att leda till någon kris. Efter flera timmars diskussion, då Largo Caballero inte yttrade ett ord, förklarade han att alla var överens och lade fram ett resolutionsförslag av kompromisskaraktär. Dagen därpå, söndag den 9 maj, organiserade kommunistpartiet möten i många städer. Mötet i Valencia, med tal av Valdés från det Förenade socialistpartiet i Katalonien. José Díaz, Uribe, La Pasionaria, Hernández och Gitton (från franska kommunistpartiet), kan betraktas som en ytterst viktig politisk händelse som kommer att få enorma konsekvenser. Mötet var

vackert organiserat. Fyra teatrar hade hyrts för ändamålet. Talen hölls på en teater medan publiken satt på de andra teatrarna dit talen radiosändes. I själva verket sändes talen över hela landet. Vi vet fortfarande inte varför eller *hur det kom sig att de inte sändes i Madrid*. Vidare sändes talen över högtalare som satts upp på tre stora torg i Valencia. Ämnet för talen var ”Partiets syn på kriget och revolutionen”. Det var ett svar på anarkisternas kampanj, där man anklagade Partiet för att prioritera ”seger i kriget”, vilket enligt deras uppfattning innebär att Partiet glömmer bort revolutionen. Men talens specifika och grundläggande innehåll var en politisk bedömning av kuppen i Barcelona och en bedömning av regeringens politik. Partiet pekade ut den väg som måste följas. I sitt tal underströk Valdés det faktum, att vid en tidpunkt då det ofta inte finns tillräckligt med gevär, automatgevär och ammunition vid fronterna, har republikens fiender lagt beslag på vapen och ammunition för att bekämpa republiken. Han beskrev trotskist-poumisternas karaktär. Uribe talade om Partiets jordbrukspolitik, om den spanska revolutionens folkligt demokratiska kärna, och kritiserade på ett lättbegripligt språk de banditmetoder och den plundring som anarkisterna ägnar sig åt i byarna under tal om kollektivisering, osv. Men slagnumret på mötet var Díaz’ tal. Först gick han i korthet in på Partiets politik och verksamhet sedan oktober 1934 för att visa vilken roll Partiet haft för bildandet av folkfronten. Sedan visade han varför det inte hade varit möjligt att hindra fascisternas och generalernas resning. Därefter lade han fram specifika fakta för att förklara den spanska revolutionens sociala innehåll, i såväl städerna som på landsbygden. Han analyserade den republikanska arméns sociala sammansättning och fiendearméns sociala sammansättning, de båda arméernas befälsstruktur och klassroll, och framhöll att republikens armé är den levande kraften och den *väpnade kraften i revolutionen. När vi segrat i kriget kommer vi att segra i revolutionen*. De övriga huvudpunkterna i Díaz’ tal var: trotskisterna är lierade med fascismen och anstiftare av kuppen i Katalonien och att det var nödvändigt att avvärja de som ville hugga folkarmén och revolutionen i ryggen. Därpå kritiserade Díaz det agerande som FAI och en fraktion av CNT:s ledning gjort sig skyldiga till. Han gjorde åtskillnad mellan dem som deltagit i kuppen och de som bekämpat kuppen. Han framförde kravet att CNT skulle snabbt utrensa trotskister, provokatörer, fascister, öppna som dolda ur sina led, osv, osv. Han förklarade att Partiet inte var emot CNT och att Partiet, trots olikheterna, alltid var redo att samarbeta så nära som möjligt med CNT i kampen mot fascismen, osv. Därefter gjorde Díaz en analys av och kritiserade regeringens politik, avslöjade hur passiv den var när det handlade om att verkställa de mest nödvändiga uppgifterna, avsaknaden av ett enhetligt militärt kommando och behovet av en utrensning inom den militära byråkratin, kritiserade att man inte genomfört någon centralisering av och satsning på försvarsindustrin eller ägnat sig åt frågor om reservisterna. Han kritiserade *Adelante*, som försöker nedvärdera biståndet från Sovjetunionen. De som gör det, sade Díaz, borde fara till fronten och ta en titt på förpackningarna till det smör soldaterna äter och få en uppfattning om den hjälp som Sovjetunionen levererar. Sedan talade han om hur nödvändigt det var att snabbt få till stånd enhet mellan arbetarklassens båda partier, om facklig enhet, och ett ytterligare stärkande av folkfronten och om enheten mellan folken i Spanien. Han avslutade med att avslöja innehållet i den kampanj som bedrivs mot kommunistpartiet. Jag tänker inte ens göra en kort sammanfattning av rapporten, eftersom jag är övertygad om att ni redan känner till den, tack vare presskommunikéerna.

De främsta punkterna i hans rapport handlade om hur den nuvarande regeringen sviker sina plikter i förhållande till den kamp som måste föras mot fiendens agenter och i förhållande till vad som krävs för att leda kriget och garantera seger. *Han sade att denna regering kan avgå* och att en annan folkfrontsregering, som är kapabel att fullfölja sina uppgifter, kan upprättas. Mötet gjorde stort intryck i hela landet och bland alla delar av befolkningen. I tre dagar har alla nu talat om detta möte. Folk från olika partier är eniga och talar med en enda stämma, som något de kommit överens om. ”Det är utmärkt! Sådana ord är det länge sedan vi hörde. Nu förstår vi allt! Vi har ofta känt att något var fel, men nu förstår vi allting, osv, osv.” Kort

sagt, med detta möte erövrade Partiet folkmajoritetens sympati. Och våra allierade? De allierade som bara i går visade stor vacklan och oro slöt nu snabbt och bestämt samman runt Partiet. Detta innebär förstås att det är förbi med de manövrer i syfte att isolera kommunistpartiet som Caballero och hans sällskap ägnat sig åt i två månader – att utsikterna att dessa manövrer ska lyckas är borta. Partiet står åter i centrum som den starkaste och mäktigaste kraften i folkfronten.

Jesús Hernández Tomás (kommunistisk utbildningsminister)

Många resultat har redan synts till. Socialistpartiets ledning besökte kommunistpartiets CK både för att lyckönska det framgångsrika genomförandet av mötet och för att föreslå nära samarbete i genomförandet av de allmänna åtgärderna och att det var dags att äntligen få slut på den passiva politik som dittills förts. De väntar sig att en regeringskris kommer att inträffa under den närmaste tiden som följd av detta möte. De har redan lagt fram ett konkret förslag på hur en ny regering utan Caballero skulle se ut. Enligt utkastet skulle den nya regeringen se ut så här (i likhet med alla utkast har det ingen avgörande betydelse): ordförande i ministerrådet och finansminister, Negrín (socialist), utrikesminister, del Vayo, krigsminister (inklusive marinen och flygvapnet), Prieto, inrikesminister, Hernández (kommunistpartiet), jordbruksminister, Uribe (kommunistpartiet), minister för industri, handel och arbetsmarknad, Pascual Tomás (vice sekreterare i UGT), utbildningsminister, Giral (Republikanerna). Vidare förutskickar planen tre ministerposter till CNT (Oliver, Montseny och Peiró), ytterligare en post för republikanerna och två ministrar utan portfölj – en för baskerna och den andra från Katalonien. Enligt utkastet kommer flera statssekreterare att utses i krigsministeriet för att sköta de viktigaste sektorerna, åtminstone en av dem ska tilldelas kommunistpartiets ordförande. Det verkar som att Republikanerna har gått med på denna plan. Som jag redan sagt är det bara ett utkast. Alla tror dock att *inom de närmaste dagarna kommer vi att få en ny regering*.⁴⁹

Idag hade Pascual Tomás ett långt samtal med Díaz och Checa. Det handlade om mötet i söndags. Pascual Tomás talade som Caballeros sändebud. Han ville veta vad som får partiledningen att "gå igång", vad detta möte innebär och hur man ska förklara de hårda orden om regeringen. Díaz ändrade inget från sitt anförande, och sade att hans tal inte var improviserat, utan tvärtom omsorgsfullt genomtänkt och övervägt. *Pascual Tomás lät förstå* att detta innebär att Partiet återkallade sina ministrar och satte sig själv i opposition mot regeringen. Díaz förklarade att detta inte var fallet, att Partiet står bakom folkfronten och är för aktivt sam-

⁴⁹ Caballero avgick 17 maj. I den nya regeringen ingick 3 socialister: Negrín (finans- och premiärminister), Prieto (krigsminister) och Zugazagotia (inrikesminister) och två kommunister, Hernández (utbildningsminister) och Uribe (jordbruksminister), samt Giral (utrikesminister). Däremot saknades CNT- och UGT-representanter, vilket egentligen är logiskt eftersom de hade stött Caballero.

arbete med regeringen, men att problemet var att regeringen inte agerade på det sätt som var nödvändigt. Känslan är att Caballero intrigerar. Han förbereder någon sorts trick. I allmänhet har kretsen kring Caballero varit mycket orolig sedan i söndags. De är rädda att kommunistpartiet kommer att söka enhet enbart med "centristerna". De säger att *Araquistáin skrev ett brev till Caballero* där han råder honom att nå en uppgörelse med kommunisterna och så fort som möjligt få till stånd ett samgående mellan de båda partierna, i annat fall finns, enligt Araquistáins bedömning, risk för att Prieto kommer att ta upp enhetens fana och genomföra en sammanslagning med kommunistpartiet. Det är kanske därför som folk i Largo Caballeros närhet går omkring och säger att enhet utan Caballero inte kommer att vara någon riktig enhet, någon varaktig enhet, eller att enhet bara kan uppnås med Caballero eller också inte! Jag ber om ursäkt för att jag drar upp alla dessa små detaljer, men i den mån de kan bidra till att beskriva folks inställning tror jag det kan vara meningsfullt att informera er om dem. Hur som helst kommer Partiet inte att låta sig dras i dessa småskurna, inskränkta politiska trick. För att få till stånd enhet kommer Partiet inte att vägra att gå med på någon överenskommelse med Caballero (i synnerhet om han inte längre är ordförande i ministerrådet) och, än mer, kommer det att erbjuda honom en ärofyll post i det kommande enade Partiet. Å andra sidan går Partiet mycket försiktigt fram gentemot UGT för att inte provocera dem att agera mot oss. Det finns en hel del som för oss närmare en uppgörelse med socialistpartiets verkställande utskott. I själva verket sker framsteg snabbt och framgångsrikt. För närvarande pågår ett närmande och enighet med ledningen för UGT. Så ser reglerna ut för kommunistpartiets agerande i specifika och praktiska diskussioner med både de ena och de andra. Jag glömde också att berätta att Partiet *planerar att publicera Díaz' tal på mötet i 300 000 exemplar under de närmaste dagarna*. Det är intressant att socialistpartiets verkställande utskott beställt 50 000 exemplar, eftersom de tänker distribuera broschyren bland medlemmarna i socialistpartiet.

Så, kära vänner, här har ni de allra senaste informationerna. Jag vidarebefordrar dem i det skick jag fått dem, något oorganiserade. Allt tyder emellertid på förbättringar eller i varje fall möjligheter till förbättringar. Tro dock inte att vi hemfaller åt illusioner. Nej, här rör det på sig och förändras mycket snabbt. Vi är övertygade om att "de andra" inte sitter med armarna i kors. Om vi inom loppet av de närmaste dagarna får bevittna en radikal ökning av kampanjen mot Partiet är det utan tvivel tecken på att nya krafter planerar att bekämpa oss, eftersom det inte är känt i vilken utsträckning Caballero är uppknuten till anarkosyndikalisterna och vilka löften han gett dem. Det är betecknande att de anarkistiska tidningarna i Madrid idag hade rubriken "Länge leve folkfrontsregeringen under Caballeros ledning". Kan gamle Caballero ta sig själv i kragen i sista stund och inte bli politisk gisslan hos anarkisterna? Den frågan är inte möjlig att besvara. Ett positivt tecken är att *Frente Rojo* idag, för första gången på tre månader, kunde utkomma utan några ingripanden av censuren. Censorerna (direkt underställda Caballero) strök inte en enda rad. Men oförutsedda saker kan inträffa.

Möjligheten att Largo Caballero i morgon kommer att göra något ansvarslost går inte att utesluta. Innan jag slutar, några ord om läget vid fronterna. I allmänhet är det bra. Om bara anarkosyndikalisternas avdelningar kunde verkställa de order de fått, och om inte kommandona för enskilda sektorer gav enfaldiga order, skulle det vara möjligt att erövra Toledo idag. Det är tänkbart att Toledo kommer att tas de närmaste dagarna. Vi börjar må bättre i alla avseenden. En del mycket lovande saker håller på att ske vid aragonska fronten, i synnerhet om vi äntligen lyckas befria Katalonien från de anarkistiska banditerna. Det görs ansträngningar för att radikalt omorganisera Katalonien ur militär, ekonomisk och politisk synvinkel. Där kan man påminna sig det gamla ordspråket "På varje moln finns en rand av silver". Om vi lyckas med det kommer det att bli möjligt att omvandla de enorma militära, ekonomiska och politiska krafterna i Katalonien. Detta kommer att frigöra kolossala möjligheter till agerande och militära offensiver, ty hittills har Katalonien och anarkisterna bara gett oss svårigheter, överraskningar och resursslöseri.

P.S. Varför skriver ni ingenting? Jag skulle vara mycket glad för bara några få ord. Om detta verkar omöjligt, kan ni kanske skicka några ord per telegram. Helt klart är jag och mina vänner mycket intresserade av hur ni mår. Några ord om det, tycker jag, är väl inte för mycket begärt. Personligen är jag mer intresserad av era åsikter om den information jag skickat. Kanske ni inte håller med om det jag skickat. Kanske har ni kommentarer och råd att ge i de frågor jag berört. Hur som helst skulle jag föredra att få kommentarer, kritik, invändningar osv, så jag skulle kunna visa er att jag kan bli bättre om nödvändigt. Får ni tidningarna och andra publikationer härifrån? Jag har redan frågat flera gånger om de skickar er tidningarna och våra publikationer. De har svarat jakande på det, men jag vet ändå inte om ni fått dem eller inte. Första numret av Partiets teoretiska tidskrift kommer att utkomma under andra halvan av maj. Tidskriften kommer åtminstone publicera CK:s beslut och kommer att komma ut två gånger i månaden. Om några dagar kommer satirisk tidskrift att börja utges (i Madrid). I Madrid har Partiet blivit ägare till tidningarna *El Sol* och *La Voz*. Partiet ger ut den militära tidskriften *Tierra, Mar y Aire* och många andra tidningar. Man försäkrar mig att allt detta skickas till er regelbundet. Jag glömde att berätta något verkligt viktigt, nämligen att det fattats beslut om att hålla ett speciellt plenarmöte med CK den 11 maj för att studera det politiska läget och de åtgärder som vidtagits för att motverka den systematiska, rabiata antikommunistiska kampanj som pågått sedan i april. På grund av det militära läget, och också på grund av händelserna i Katalonien, har mötet uppskjutits till andra halvan av maj.

En varm broderlig hälsning från mig själv och mina vänner. Díaz ber om ursäkt för att han inte kunnat skriva personligen.

Rapport till Vorosjilov från Goratsy 19 maj

Inledande kommentar

Det som följer är den andra rapporten om Majhändelserna. Lägg märke till att här talar man om "anarkisternas resning", medan den första rapporten (11 maj) nedtonade anarkisternas roll och i stället utpekade POUM och liten radikal minoritet anarkister som de skyldiga. Rapporten säger heller inget om en eventuell sammanslagning av socialist- och kommunistpartierna.

RGVA, f. 35082, op. 1, d. 132,11. 500-497

Käre chef:

Som bilaga vidarebefordrar jag en rapport om händelserna i Barcelona 3-7 maj i år

Bilaga: tre sidor, N° -09057. Goratsy

Vkh 2198 19/5/37

Resningen i Barcelona

I.

Resningen från anarkisternas sida, särskilt de från den extremistiska flygeln i block med POUM, hade förberetts under lång tid. Det framgår av deras upprepade tal i pressen, i offentliga demonstrationer och i radion, om behovet av att slå ned kontrarevolutionen och fascismen på hemmafronten först, och att man först därefter kunde resa frågan om agerande vid fronten. Det ständiga tjatet på regeringsstyrkorna, polisen och nationalgardet, om att de utgör (ett påstått) hinder, och om behovet av att överföra dessa styrkor till fronten. Under lång tid har de regeringsfientliga krafterna i hemlighet samlat ihop vapenlager, med vapen köpta i Frankrike men även tillverkade på vapenfabriker i Katalonien. De överlämnade inte vapnen till fronten och tillät inte [någon annan] att ha någon kontroll över dem. De hemliga vapenlagren var kända av både Generalitats minister för inre säkerhet, Aiguadér, och av PSUC. Att Mosano,

befälhavare för Durrutidivisionen, och många andra ”försvann” från fronten tio dagar innan resningen tyder på att resningen förberetts även militärt.

Under resningen planerade anarkisterna också att slutgiltigt göra upp räkningen med småbourgeoisien.

Jag måste påpeka, som något positivt, att fronten inte medverkade i resningen, med undantag för två eller tre enskilda kompanier från Ascasodivisionen och en liten maskingevärsgrupp från Durrutidivisionen. Trycket att lämna fronten och fara till Barcelona och delta i händelserna var ganska stort på enskilda underenheter, grupper och befäl i de enheter som stod under anarkisternas inflytande och även de som tillhörde *Esquerra* och PSUC. Huruvida den rådande situationen hade kunnat vidmakthållas om det hela inte lugnat ner sig är svårt att avgöra nu, men det hade kunnat gå så, att Durruti- eller Ascasodivisionen, kanske inte i sin helhet, tagit sig till Barcelona och medverkat i resningen. Samtidigt fanns stora önskemål i K Marx-divisionen⁵⁰ att sända ett par bataljoner i lastbilar. De avråddes göra det av våra kamrater.

Möjligheten att överföra anarkistiska enheter till Barcelona beror på att hela järnvägsnätet kontrolleras av anarkisterna.

Den fruktade K. Marx-divisionens eller Macià Companys möjligheter att påverka händelseförloppet försvårades. Detta gällde även överföringen av trupper från centralregeringen. Eftersom kommunikationerna med fronten, [med] Valencia och även inom staden var totalt brutna, var det också svårt för centralregeringen att skicka trupper.

Jag återkom från fronten när händelserna nått sin höjdpunkt och måste vittna om den kraftiga önskan som fanns i K. Marx- och Macià Companys-divisionerna⁵¹ att en gång för alla få göra upp räkningen med anarkisterna och [det] oerhörda hatet mot dem, till och med större än mot fascisterna. Om händelserna i Barcelona pågått längre, skulle det utan tvekan ha varit möjligt att flytta flera underavdelningar i dessa divisioner från fronten för att slå ned resningen.

Anarkisterna räknade otvivelaktigt med att stadens arbetare skulle delta i resningen, men där tog de uppenbart miste. Arbetarna och bönderna i periferin anslöt sig inte, utan förblev avvaktande eller, mer korrekt, intog en passiv hållning, utom några fackföreningar som transportfacket och grupper av ungdomar, som står under anarkistiskt inflytande. Liknande händelser i byarna ledde till att bönderna beslutsamt avvisade anarkisterna.

Slutsats – det fanns inget större förtroende för anarkisternas agerande, verkligheten bekräftade att deras förhoppningar om massorna inte infriades; dessutom var resningen dåligt organiserad.

II.

[oläsligt] maj hade jag ett samtal med kamrat Pedro⁵², en Komintern-representant, om militärarbetet. Denne sade att läget i staden var normalt och att de spridda incidenterna på gatorna förmodligen hade avtagit. Verkligheten på kvällen den 3:e och dagen efteråt talade ett helt annat språk. Därför var resningen otvivelaktigt fullständigt oväntad av vårt folk. Det fanns inga planer på hur resningen skulle bemötas militärt, trots att det inte var okänt för våra kamrater att det pågick förberedelser för något av det slag som också inträffade. Det framgår av kamrat Pedros vädjan till mig för tre veckor sedan om rådslag om en handlingsplan för staden i händelse av en resning.

⁵⁰ Karl Marx-divisionen stod under kommunistiskt befäl (PSUC).

⁵¹ Egentligen Macià Companys-regementet.

⁵² Här åsyftas förmodligen ungraren/stalinisten Erno Gerö (1898-1980) som kallades ”Pedro” och ”Gueré” i Spanien. Ingick i den ungerska regeringen 1948-54 (först finansminister och sedan inrikesminister). Blev i juli 1956 generalsekreterare i det stalinistiska ungerska arbetarpartiet (kommunistpartiet), men flydde till Sovjet i oktober 1956 i samband med Ungernrevolten.

Ledarna för regeringsenheterna, som hade organiserade styrkor till sitt förfogande, visade inte tillräcklig handlingskraft för att slå ned resningen eller inta nödvändiga mål i staden. Regeringens vapenförråd plundrades, regionala anarkistiska vapenförråd erövrades inte.

Den före inrikesministern Aiguadér föreslog, otvivelaktigt med presidentens godkännande och anvisningar, att man skulle vidta åtgärder för att slå ned resningen. De hade några styrkor till detta, men på grund av deras förvirring och obeslutsamhet misslyckades regeringen två gånger att göra detta.

Anarkisterna, i synnerhet de på den extremistiska flygeln, som helt klart bildar ett block tillsammans med poumisterna, utnyttjade situationen och beväpnade sig samtidigt som de byggde barrikader på gatorna, erövrade en rad mål och delvis krossade nationalgardet.

De erövrade radiostationen, som tryggade deras linjer för kommunikation och agitation riktad till nationalgardet. Först uppfattade de dennas neutralitet som något positivt och efteråt berömde man till och med gardet för att inte ha agerat mot dem som deltog i resningen. Samtidigt gav de PSUC:s ledning och inrikesministern all skuld för det som hände i staden.

Därmed var anarkisterna och poumisterna, efter att ha försvagat regeringsstyrkorna och använt sig av ytterst provokativa kampmetoder, praktiskt taget situationens herrar.

Regeringen⁵³, med Companys i spetsen, satt nästan hela tiden i möte, men hade inte fattat beslut om de avgörande dekreten innan det hade anlänt representanter för centrum (Valencia), som, tillsammans med presidenten, via radio uppmanade de väpnade enheterna på gatorna att avbryta striderna och återvända hem. Denna maning blev emellertid resultatlös och anarkisternas extrema flygel, vid sidan av POUM, förblev ytterst aktiva ända till resningens sista dag.

III.

Resningen föregicks av en rad provokativa mord på individer, som syftade till att utlösa kamp, och sådana skedde under hela händelseförloppet. Exempelvis dödades [Roldán] Cortada, sekreterare åt UGT:s verkställande ledare, i sin bil innan resningen, därefter den välkände anarkisten [Antonio] Martín vid franska gränsen. För att sätta fart på själva resningen dödades UGT:s generalsekreterare [Antonio] Sesé⁵⁴ och en rad andra. Förutom detta fungerade ockupationen av telegraf-telefonverket som signal.⁵⁵

Sammantaget fungerade detta som en maning till anarkisterna att gå ut i strid mot ”kontra-revolutionärer, provokatörer och reformister”. Regeringsstyrkorna gick ut på gatorna för att skydda den revolutionära ordningen. Striderna hårdnade för varje dag och kom gradvis att omfatta hela staden.

Det är betecknande att hela fascistpressen talade mycket positivt om Barcelona-händelserna och var för att all makt skulle överlämnas till FAI och CNT. Hemliga uppgifter, som PSUC:s militära avdelning kommit över, bekräftar att en ”femte kolonn” deltog i resningen samt att det fanns orders till denna utfärdade av Queipo de Llano som gick ut på att förbereda nödvändiga förråd med mat och vapen och att vara redo att agera, i första hand som provokatörer....

Nationalgardet består främst av legosoldater – och vad moralen beträffar är de inte tillräckligt starka, uppenbart påverkade av anarkisternas demoraliserande arbete. Det vidtogs inga åtgärder enligt den ovan nämnda planen. Det fanns ingen enhetlig ledning för att slå ned res-

⁵³ Syftar på delstatsregeringen i Katalonien.

⁵⁴ Flera historiker, även sådana som är positiva till kommunisterna, såsom Helen Graham (i *The Spanish Republic at War 1936-1939*, s 281), anser att han troligen mördades av en ultracentralistisk fraktion i PSUC för att tvinga centralregeringen att slå ned på Kataloniens autonomi. A. Beevor tar upp dessa mord i sin bok (i början av kapitel 23) – se utdraget på marxistarkivet, [Spanska inbördeskriget – utdrag](#), s 10 och 12.

⁵⁵ Vid denna tid mördades även flera anarkistiska ledare (av stalinistiska agenter), bl a italienarna Camillo Berneri och Francesco Barbieri

ningen, och ingen energi. Det ska bli mycket intressant att få se hur begravningen av offren kommer att förlöpa, eftersom den kommer att bli en viktig fingervisning om stämningen bland massorna.

På båda sidor var förlusterna cirka 500 dödade och 1 500-2 000 sårade.

Allmänna slutsatser

När händelserna nått sin kulmen skedde en regeringsombildning på order från Valencia. Styrkepositionerna ändrades, med undantag för president Companys. Från UGT kom Vidiella⁵⁶, från CNT Mas, från "arrendatorerna" Pons och från vänsterrepublikanerna Feded.

Posten som militär rådgivare gick till general Pozas, som representant för centralregeringen, vilket är ett tecken på anarkisternas minskade inflytande i militära frågor. Jag gissar att anarkisterna inte kommer att vara tillfreds med den utnämningen och otvivelaktigt försöka kompromettera Pozas.⁵⁷

För oss är utnämningen av Pozas något positivt, eftersom vårt inflytande över militära frågor onekligen kommer att öka med honom.

Frågor som rör disciplin, organisering, aktivering vid fronterna samt studier kommer säkert att avgöras på ett mer gynnsamt sätt, eftersom den förra ledningen, i form av [Francisco] Isgleas, uppenbart saboterade alla dessa frågor, som vi oupphörligt försökte ta upp.

POUM spelade en provokativ roll i varje ögonblick och komprometterade sig svårt i opinionens ögon. Därför är det ett lämpligt tillfälle att med Pozas ta upp frågan om att likvidera POUM:s divisioner.

Goratsy

Regeringen Negrín och kriget mot POUM

Rapport från Valencia

Inledande kommentar

Enligt *Queridos Camaradas* skrevs den följande rapporten av Stepanov.

Den optimism om en nära förestående sammanslagning av kommunistpartiet och socialistpartiet som kom i uttryck i rapporten från 11 maj visar sig redan i denna rapport vara på väg att gå upp i rök. Kommunisterna blir alltmer politiskt isolerade. "Smekmånaden är över", som det sägs i början av rapporten.

Det framgår t ex att socialisten Prieto, nu allt tydligare motarbetar kommunisterna, medan inrikesministern Zugazagoitia beskylls för att vara "en förtäckt trotskist", som "hatar kommunisterna" och saboterar "jakten på poumister". Likaså attackeras anarkosyndikalisterna för de skyddar "trotskisterna" (dvs POUM).

En något märklig ståndpunkt som framförs är att man i anslutning till kritiken av Prieto säger att "Prietos politik är i grunden kopplad till hans övergripande politiska uppfattning som inte tillåter att den spanska revolutionen går utöver den klassiskt borgerligt demokratiska republikens ramar", dvs det antyds att kommunisterna inte kämpar bara för att stoppa fascismen utan

⁵⁶ Rafael Vidiella (1890- 1982) var vid denna tidpunkt medlem i PSUC:s CK (f d ledare i socialistpartiet PSOE:s katalanska gren).

⁵⁷ Sebastián Pozas (1876-1946) var innan inbördeskriget chef för Civilgardet (Guardia Civil), men förblev lojal med republiken när Franco & Co revolterade och utnämndes till chef för Centrumarmén. Som sådan kom han politiskt stå nära kommunisterna, och många menar att han i själva verket (i hemlighet) gick med i kommunistpartiet. Bevis för detta saknas dock.

också för en social, dvs en socialistisk(!) revolution (vad skulle det annars vara?). Men det är ju inte bara Prietos linje, utan det är ju den *allmänna linje som Komintern och de stalinistiska kommunisterna följt hela tiden från hösten 1936*.⁵⁸ Tror rapportens författare verkligen själv på detta, eller det ett försök att dribbla bort korten?

Den ende socialist (förutom kommunistympatisören del Vayo) som i rapporten ges positiva omdömen är premiärministern (eller ”konseljpresidenten”) Negrín, som fram till sammanbrottet skulle stå politiskt nära kommunisterna.

I det stora hela är rapporten mycket dyster. Det mesta verkar utvecklas åt fel håll och det förklaras med hänvisning till konspirationer, där trotskister, Caballero-anhängare, anarkister och fascistagenter är i farten.

Även de borgerliga republikanerna, som man tidigare haft goda relationer till, börjar inta en mer avvaktande och kritisk attityd till kommunisterna och inte ens presidenten Azaña kan man lita på längre.

Kommunisterna hade fortfarande en mycket stark ställning, men de började således bli alltmer isolerade. Det skulle dröja över ett år innan detta blev uppenbart för alla och i synnerhet för kommunisterna själva. Men med facit i hand, så framstår dessa händelser som varnande förebud om vart det hela var på väg att barka.

RGVA, f 33987. op. 3 d.1015, 11.92-113

G. Dimitrov 30 juli 1937

Till Vorosjilov

1. Regeringen och dess politik

Detta är första frågan som jag bör informera er om. Här finns många okända faktorer, så är det mycket som vi inte vet. Och när det gäller de saker som är kända, kan man inte säga att de är trevliga eller inget några förhoppningar. Smekmånaden är över och tecken på motsättningar mellan ”personligheter” framträder. Regeringsfamiljen utmärks långt ifrån av det som den borde genomsyras av: vänskap, kärlek och fred. Under juli befann vi oss två gånger på randen av en urladdning, inför en regeringskris. Vårt parti var tvunget att bita i det sura äpplet, göra några kompromisser för att undvika en regeringskris. Ministerrådets möten påminner mer om en storm än en idyll. Under juli genomfördes inte ett enda ministerrådsmöte, där vårt partis företrädare inte var tvungna att föra en verklig strid. Efter ett av dessa stormiga ministerrådsmöten sprang Hernández fram till mig och deklarerade: ”Skriv till kamrat Dimitrov, skriv till kamrat Manuilskij, låt dem komma hit och ta en titt på folkfrontens skönhet. Det kostar oss blod och nerver. Vi måste ständigt vara på vår vakt. Det är nödvändigt — det är omöjligt att klara sig utan folkfronten, men det är fruktansvärt svårt: man lyckas knappt undanröja en svårighet förrän tolv nya dyker upp. Om man inte är på sin vakt, då kommer de att lura dig två gånger om dagen.”

Det är sant att med denna regering har vårt parti större möjligheter att påverka politiken än det hade med den förra regeringen. Men vi är fortfarande långt ifrån det önskvärda minimumet. Och saker och ting blir alltmer ansträngda. Efter den första månaden av symboliska gester och uttalanden, började första juli en period av ”genomförande”. Men det saknas en enhetlig politik. Det finns två, tre eller till och med fyra olika politiska linjer, ofta diametralt motsatta.

⁵⁸ Se dokumentsamlingen [Stalin, Komintern och den spanska revolutionen](#), där det klargörs hur Moskva såg på spanska inbördeskriget och kampens målsättningar: Kampen ska inriktas på att besegra fascismen och försvara den borgerliga demokratin. Däremot ska man inte göra ingrepp i den privata äganderätten, dvs det handlar inte om att göra en socialistisk revolution.

Vi har kommunistpartiets politik, vi har Prietos och Zugazagoitias politik, vi har Irujos⁵⁹ politik (justitie), [Jaime] Ayguadés politik (arbete) och Negríns politik som fungerar som motvikt. Fram till dags dato är det svårt att avgöra vem som är boss för regeringen: Negrín eller Prieto. Negrín är full av goda föresatser, rusar runt likt djävulen, tar nästan alltid råd från vårt parti, vänder sig ofta till våra kamrater för råd, avger löften, åtar sig att genomföra ett antal saker, men genomför dem sedan inte, inte ens till 50 procent. Han är nästan aldrig oenig med våra kamrater. Han försöker alltid eliminera slitningar och konflikter. Men han lyckas inte alltid med det, särskilt när det gäller de grundläggande frågorna där det är nödvändigt att vara ståndaktig. Han tycks vara en ärlig person, och han försöker ärligt, uppriktigt och med övertygelse samarbeta nära med vårt parti.

Bakom kulisserna finns den framstående intrigmakaren Prieto. Han har infört ett antal åtgärder riktade mot kommunistpartiet. Över 200 kommunistiska politiska kommissarier har fortfarande inte godkänts officiellt. Men trots militärrådets officiella beslut, har han godkänt 40 republikanska politiska kommissarier, trots att gruppen republikanska soldater inom armén är minimal. Han utfärdade en order mot ”proselytvervning” i armén, en order som var riktad mot kommunistpartiet, en order som ger generaler och officerare rätt att genomföra ”parti-propaganda” i armén. Denna order har förresten inte genomförts och kan inte genomföras. Prieto själv tvingades att erkänna att denna order var ogenomförbar och han tillåter att den inte verkställs. En utrensning av förrädiska officerare, suspekta och inkompetenta personer i den militära byråkratin genomförs inte. Vi känner till ett stort antal fall där officerare som agerat som direkta fascistagenter inte åtalats. Det var ett fall med två officerare som de degraderade och lovade att inom 24 timmar överlämna till domstol och arkebusera, och nu är båda dessa officerare medlemmar av den centrala generalstaben. Den skamligaste och skandalösa saken är fallet med trotskisten Rovira, befälhavare för 29 divisionen. Detta är en POUM-division och dess befälhavare var också en av ledarna för POUM. Han greps och man inledde en avvärjning av 29 divisionen. Men på Prietos order frigavs Rovira från fängelset och utsågs återigen till befälhavare för 29 divisionen. På Prietos order, som gick över huvudet på general Pozas, återlämnades vapnen till 29 divisionen. Lyckligtvis förklarade de detta på stället och genomförde i stället ordern om ”omorganisation”, så i själva verket upplöstes 29 divisionen. Detta är åtminstone den senaste informationen som jag fått därifrån.

Ett annat faktum – ledningen för flottan har anförtratts socialisten Bruno Alonso⁶⁰, vars kommunisthat skiljer sig föga från fascisternas. Jag ska inte nämna fler exempel. Men jag måste dröja vid de nya fakta som utmärker Prietos uppträdande under de bittra strider som ägde rum för inte så länge sedan i närheten av Madrid. Prieto gjorde allt för att dölja de kommunistiska befälhavarnas mod, kunnande och prestationer: Líster⁶¹, Modesto, Campesino⁶² och andra. Men samtidigt beslöt han att hedra de professionella officerarna, oavsett vad som kan tänkas ske. Han beordrade att en viss Jurado skulle befordras och öste beröm över honom,

⁵⁹ Manuel de Irujo Ollo (1891-1981), advokat och politiker från Navarra, Ledare för baskiska nationalistpartiet. Utnämnd till justitieminister i maj 1937, avgick i december samma år.

⁶⁰ Bruno Alonso González (1887-1977), Prieto-anhängare.

⁶¹ Enrique Líster (1907-1994). Kommunist utbildad i Moskva (vid militära Frunze-akademin 1932-35). Spelade viktig roll som befälhavare för ”11:e regementet” bl a i försvaret av Madrid (1936-37). Líster blev en av de mest kända kommunistiska befälhavarna. Efter inbördeskriget for han till Sovjet (liksom flera andra ledande kommunister). När den demokratiska öppningen kom i Spanien på 1970-talet vägrade han dock att acceptera den eurokommunistiska inriktning som spanska kommunistpartiet då antog. I stället bildade han 1973 ett litet Moskva-troget parti (*Partido Comunista Obrero Español*, PCOE), en sekt som aldrig lyckades bryta sekttillvaron.

⁶² Valentín González (1904-1983), alias El Campesino. Kommunist, känd som militärbefälhavare bl a i Femte regementet. Likt många andra kommunistledare tog han efter kriget sin tillflykt till Sovjet, där han dock fick problem och hamnade i Gulag. 1949 lyckades han dock fly till Iran och sedan till Frankrike. Där skrev han en självbiografi, *Vida y muerte en la URSS (1939-1949)*, som kom ut 1950 och översattes till flera språk (inklusive engelska: *Listen Comrades: Life and Death in the Soviet Union*, 1952). I denna var han mycket kritisk mot den kommunistiska politiken under inbördeskriget och mot det stalinistiska Sovjet.

bara för att han inte uppvisade någon som helst förståelse för militära frågor. Detta är ingen slump eller hugskott från Prieto. Han har sina egna personliga åsikter om armén och om att föra befäl. Förresten medger han öppet att han har en sådan uppfattning. Han tror inte på de militära förmågorna hos befälhavare som kommer från folket. Han anser att den berömmelse som omger dem är ett resultat av en ”viss tidningskampanj”. Han tror inte på den professionella militären, men tolererar den. Han är rädd för att Folkarmén, ledd av befälhavare som kommer från folket, som är härdade i strid och utgör en enorm revolutionär kraft, kommer att spela en avgörande roll för det ekonomiska och sociala livet, det framtida Spaniens politiska system. Därför vill han att folkarmén ska vara antifascistisk på ett obestämt sätt och avhålla sig från politisk aktivitet, speciellt kommunistisk aktivitet, och när det gäller detta stöds han av den professionella militären, inklusive Rojo. Han vill att åtminstone att befälsstaben inte ska bestå av aktiva revolutionärer.

Denna Prietos politik är i grunden kopplad till hans övergripande politiska uppfattning, som inte tillåter att den spanska revolutionen går utöver den klassiskt borgerligt demokratiska republikens ramar. Mellan Prieto och Negrín finns det ganska skarpa motsättningar om militära frågor. Detta avslöjades på ett ganska slående sätt i början av juli, beträffande den order som generalstaben ville använda för att underordna karabinjärerna under dem själva; Prieto stödde generalstabens försök. Negrín, med stöd från kommunisterna, talade energiskt emot detta och deklarerade att karabinjärsåren utgjorde en garanti ifall den professionella armén glömde att den stod i folkets tjänst. De sade ganska många starka och mycket intressanta saker om varandra, vilka tyvärr är pinsamma att upprepa. Jag måste tillägga att Prietos uppfattning om armén helt och hållet stöds av Martínez Barrio och republikanerna.

Det är till och med värre när det gäller den politik som förs av inrikesministern – Zugazagoitia, en av Prietos anhängare och hans vän redan när han arbetade i norr. Denne Zugazagoitia, fränsett det faktum att han är en riktig jesuit när det gäller arbetssättet, uppträder som en riktig trotskist. Ett antal fakta bekräftar att Zugazagoitia är en förklädd trotskist. Det är fortfarande inte helt klart i vilken grad han agerar för egen räkning och när han agerar på Prietos order. Ett flertal kamrater tror att Zuga för en egen politik, oberoende av Prieto, andra är övertygade om att Zuga är ett verktyg i Prietos händer. Zugazagoitia hatar kommunisterna. Han organiserar den ena provokationen efter den andra mot kommunisterna och när han avslöjas låtsas han vara ett oskyldigt helgon, deklarerar att han inte kände till något och ångrar det ”missförstånd” som skett. Det var han som saboterade jakten på poumister. Dessutom organiserade han och understödde ett antal kampanjer av utpressningskaraktär, provokationer vars mål är att vända den trotskistiska spionaffären mot Partiet. Han förbjöd och förhindrade publiceringen av material som avslöjade kopplingen mellan Nin och poumisterna och Francos generalstab.⁶³ Det var han som avlägsnade kommunisten [Antonio] Ortega från posten som säkerhetstjänstens generaldirektör. Det var just därför som det var en så ansträngd situation

⁶³ Att alla dessa ”komprometterande dokument” var förfälskningar insåg de flesta (utom kommunisterna) redan när de med buller och bång publicerades och dessa förmenta avslöjande dokument förkastades även som bevis under den POUM-rättegång som hölls hösten 1938 (för exempel på detta, se tidningsrapporterna från POUM-rättegången i samlingen [Processen mot POUM - Artiklar ur Folkets Dagblad och Arbetaren](#)).

Idag finns det knappast någon seriös historiker som, oavsett politisk färg, lägger något bevisvärde i dessa ”dokument”: de är inget annat än klumpiga förfälskningar. Se t ex Beevor, [Spanska inbördeskriget – utdrag](#), s 14 och, lite utförligare, det utdrag ur Hugh Thomas bok som återges i [Mordet på Andreu Nin – hur gick det till?](#), s 3-5. För en utförlig redogörelse för den kommunistiska hetskampanjen mot POUM, se Burnett Bolloten, [Spanska inbördeskriget: Revolution och kontrarevolution](#), kap 48, som handlar om repressionen mot anarkisterna och POUM och ger detaljer om påstådda konspirationer från POUM:s sida.

Inte ens den som under inbördeskriget var den främste Komintern-propagandisten, fransmannen Georges Soria – upphovsman till mängder av artiklar (en del av dem publicerade i svenska *Ny Dag*) som torgförde lögnerna om POUM – hävdar något annat i sitt stora arbete i 5 band *Guerre et révolution en Espagne 1936-1939* (”Krig och revolution i Spanien”), som gavs ut 1975-77 [Detta arbete finns även i spansk utgåva: *Guerra y revolución en España, 1936-1939*].

när vi stod inför en ministerkris. Partiet vill inte bringa saken till [sin spets] i en ministerkris, eftersom detta skedde två dagar innan operationerna på centrala fronten inleddes. Vi offrade Ortega. Jag måste förresten betona att Prieto stödde Zugazagoitia fullt ut i denna fråga och ställde dessutom frågan som ett ultimatum. Zugazagoitia spred förtal och lögnaktigt skvaller om sovjetiska medborgare. Våra kamrater är övertygade om att Zugazagoitia låg bakom försöket att skicka tillbaka tjugo ”mexikanska” rådgivare och deras stab. Det var han som gav order om att genomsöka Partiets centralkommittés byggnad. De lyckades inte genomföra denna husrannsakan eftersom vi lyckades underrätta myndigheterna om att inte en enda person fick komma in i CK:s byggnad utan CK:s tillstånd, och att ingen som bröt sig in med våld skulle komma levande ut. Och när de ställde till med en scen över detta, låtsades jesuiten Zuga att han inte kände till detta, deklarerade att det var ett missförstånd, att han aldrig skulle ha vågat ge en sådan order och att han inte givit en sådan order.

Inrikesministerns biträdande sekreterare, det vill säga Zugazagoitias ställföreträdare, är ingen annan än Vidarte, medlem av socialistpartiets exekutivkommitté.⁶⁴ Hur är Vidarte? Denne person skakar av rädsla varje gång något allvarligt händer och till och med när det går rykte om att något allvarligt kommer att hända. Hans andra kvalitet: han är genomrutten. På kvällarna förvandlas hans kontor till en riktig bar, där dryckeslag, prostituerade och vin är vanligt förekommande. Men detta kompliceras än mer av det faktum att Vidarte vistades utomlands på bröllopsresa i ungefär sex till sju månader, från december förra året. Hans fru bor numera i Paris, deltar i banketter med Cambó, en miljonär, en reaktionär katalan [som] ger finansiell hjälp till Franco. Fadern till Vidartes fru är en nära vän som har affärsförbindelser med Cambó. Trevligt umgänge! En fantastisk inrikesminister!

Och detta är således de människor som anförtrotts uppdraget att föra kampen mot femtekolonnarna, mot trotskister, mot spioner och mot sådana som stör den allmänna ordningen. Det är dessa människor som har anförtrotts upprättandet och skyddet av den revolutionära ordningen. Jag vill tillägga och betona att allt detta har sagts och förklarats för Negrín. Det verkar vara som om han inte kände till något om detta. Han deklarerade att han personligen skulle ta itu med frågan och vidta nödvändiga åtgärder.

Frågan om Irujo (baskisk justitieminister). Baskisk nationalist. Katolik. En fin jesuit, en värdig lärjunge till Ignatius Loyola. Komprometterad i Salamanca-Frankrike-bankaffären. Agerar som en riktig fascist. Ägnar sig särskilt åt att jaga rätt på och förfölja folk ut massorna och de antifascister som förra året i augusti, september, oktober och november behandlade fängslade fascister brutalt. Han ville gripa Carrillo, Förenade socialistiska ungdomens ordförande, när Carrillo som var guvernör, givit order att skjuta flera gripna fascistiska officerare när fascisterna närmade sig Madrid. I lagens namn organiserar denne fascist Irujo, justitieminister i den republikanska regeringen, systematiska efterforskningar efter kommunister, socialister och anarkister som behandlat fängslade fascister brutalt. I lagens namn frigav denne justitieminister hundratals gripna fascistiska agenter och förklädda fascister. Tillsammans med Zugazagoitia gör Irujo allt som är möjligt och omöjligt för att rädda trotskisterna och för att sabotera rättegångar mot dem. Och han gör allt som är möjligt för att frikänna dem. Detta är samme Irujo som de senaste dagarna befann sig i Katalonien tillsammans med sin boss Aguirre, den berömda presidenten för den berömda baskiska republiken. De hade hemliga möten med Companys för att förbereda Kataloniens separation från Spanien. De intrigerar i Katalonien och förklarar: den baskiska nationens öde väntar er. Den republikanska regeringen offrade den baskiska nationen. De kommer också att offra Katalonien.

⁶⁴ Juan-Simeón Vidarte (1902-1976), moderat socialist, som blev statssekreterare i inrikesministeriet först i maj 1937.

Två ord om arbetsministern – Ayguadé.⁶⁵ Han är katalan. Negrín själv karakteriserar honom som en bandit. Han gör allt som är möjligt att desorganisera arbete, skapa konflikter med arbetarna. Förutom allt detta har han mycket nära kontakter med extremistiska anarkisterna. Vårt parti tog med eftertryck upp frågan med Negrín och klargjorde att det inte kunde få fortsätta på detta sätt: det var omöjligt att samarbeta med sådana människor. Vårt parti krävde att Irujo, Ayguadé, Zugazagoitia skulle avlägsnas från regeringen. Vårt parti kräver att regeringen konsekvent och energiskt driver en krigspolitik och allmän politik. Vårt parti är också missnöjt med utrikesminister Girals politik. Vad gäller Girals uppförande finns det tillfällen som oroar oss. Istället för att rensa ambassaderna och konsulaten utomlands från förrädare, provokatörer, suspekta och demoraliserande element, ökade han deras antal. Till posten som förste sekreterare i den spanska ambassaden i Mexiko utsåg han en trotskist. Just en ”trevlig” manöver! Demoraliseringen och provokationerna fortsätter i ambassaderna.

Som ni ser är det långtifrån en rolig situation. Negrín håller i princip med vårt parti om behovet av att omorganisera kabinettet och flera av sekretariatet. Han håller också med oss vad gäller behovet av en flexibel, intelligent och konsekvent politik i Katalonien (i denna fråga har gjorts ett stort antal dåaktiga saker som kan få ödesdigra konsekvenser om de inte ställs tillrätta). Vårt parti har framfört frågan till Negrín, med krav på att han tvingar ministerrådets ordförande att erkänna hans auktoritet, att han upphör att ge efter för de ministrar som för en politik som är gynnsam för fascister och skadlig för arbetarnas och det spanska folkets intressen. Vårt parti insisterade speciellt på följande tre punkter: utrensa militärapparaten och se till att de befälhavare som kommer från folket befordras till främsta ledet samt få slut på den antikommunistiska kampanjen; utrotligt utrensa trotskistiska element på hemmafronten; sluta upp med att ge efter för pressen, grupper och enskilda människor som för en kränkande kampanj mot Sovjetunionen. Om han inte gör detta, då är partiet tillräckligt starkt, förstår tillräckligt väl det ansvar som det bär på sina axlar, och kommer att finna de nödvändiga medel och åtgärder som krävs för att skydda folkets intressen.

2. De nya politiska grupperingarna

Aldrig tidigare har motsättningarna, meningsskiljaktigheterna och den politiska polemiken varit så intensiv som i juli. Jag kan utan överdrift säga att en svår kris drabbat alla partier och alla organisationer utom kommunistpartiet, Spaniens Förenade socialistiska ungdom och Kataloniens Förenade socialistiska parti. En mycket märkbar och snabb omvandling äger rum.

Vi börjar med Caballero-gruppen. Under loppet av två månader har denna grupp nått en punkt där den idag måste anses vara en tredelad grupp: trotskister-fascister-anarkister. Caballero, López, Baráibar, Rubiera, Araquistáin, Montier och mer än ett dussin personer som likt dem är kapabla att begå alla brott, av de mest ruttna slag, varenda möjligt upptåg, varje förräderi [och] sabotage förutsatt att det besudlar kommunisterna. De har gått med på nederlag, de vill att fascismen ska vinna förutsatt att kommunisterna krossas. Den gamle narren Caballero skröt med (det var i mars om jag inte misstar mig) att han var som Samson, så att om någon vågade avlägsna honom från makten, då skulle han förstöra templet och alla skulle förgås under i ruinerna. Caballeroklicken far omkring kors och tvärs i landet, organiserar demonstrationer, möten och konferenser i städerna och på landsbygden. I artiklar och i tal för de en kampanj mot kommunistpartiet, sprider kränkande rykten om Sovjetunionen, för ut propaganda tillsammans med anarkisterna på landsbygden, försöker övertyga bönderna om att inte överlämna skörden till regeringen; de attackerar regeringen, förbereder en splittring i socialistpartiet och i UGT; de utövar utpressning och så vidare. Denna samling intellektuella eller pseudointellektuella, andra klassens byråkrater, saknar all moral eller principiell grund. När de ser att de inte lyckas i sin kamp mot kommunistpartiet, sprider de rykten om att José

⁶⁵ Jaime Ayguadé [el. Aiguadé] Miró (1862-1943). Katalansk nationalist, en av grundarna av *Esquerra* (republikanska vänstern). Arbetsminister i regeringen 1937.

Díaz inte alls är sjuk, utan att han avlägsnats från partiledningen på grund av att de upptäckte att han var en trotskist. Och exakt samma öde ”väntar” även Dolores. Samma sorts kränkande rykten sprids om andra ledande partiarbetare och kommunistiska soldater.

Caballeristerna propagerar nu den anarko-syndikalistiska synen på fackföreningars roll i partiet. Varje dag, under hela juli månad, i Caballeros två tidningar i Valencia (*Adelante* och *Correspondencia Valenciana*) har det förekommit artiklar som våldsamt attackerat kommunisterna. Dessa artiklar återges regelbundet i sin helhet i alla anarkistiska tidningar, som *Fragua Social*, *Nosotros*, *Solidaridad Obrera*, *Castilla Libre*, *CNT*. Och vice versa, de mest antikommunistiska artiklarna från de anarkistiska tidningarna återges i den caballeristiska pressen. Under demonstrationer anordnade av anarkisterna framträder antingen Caballero själv eller någon ur hans grupp. De lockar fram ovationer från den anarko-syndikalistiska publiken. De har redan gått så långt att två caballeristiska tidningar, i samklang med den anarko-syndikalistiska pressen, attackerar socialistpartiets organ *El Socialista* och tidningen *Claridad*. Dessutom polemiserar flera caballerister mot andra socialistpartimedlemmar via den anarko-syndikalistiska pressen.

Om jag inte misstar mig skrev jag till dig i mars, att Caballero och hans klick attraherade och organiserade kontrarevolution med ett nytt innehåll. Jag påminner om detta för att åter betona Negríns ord om Caballero för fem dagar sedan. När vi sa till Negrín att kontrarevolutionära krafter samlades runt namnet Caballero, svarade Negrín: ”Caballero har redan blivit en personlighet och fana för kontrarevolutionen och jag kommer att inom kort tvingas sätta honom i fängelse, speciellt då vi redan har bevis på att han och Asensio är starkt inblandade i Málagas kapitulation”. Kopplingarna mellan caballeristerna, anarko-syndikalisterna och trotskisterna blir tydligare för varje dag. De börjar alltmer använda trotskistiskt språkbruk, med trotskistiska formler. Araquistáin och kompani förbereder utgivningen av en tidskrift, en dagstidning och skriva en bok. Araquistáin kallade den namnkunnige Shapiro till Spanien, han som under åren 1916-1919 specialiserade sig på att i Spanien skriva pretentiösa, kränkande artiklar mot bolsjevikerna. Senare blev han, genom litteratur och journalism, en agent för och medresenär till den [brittiska] underrättelsetjänsten. Ett flertal bevis visar att han har kontakter med Gestapo. Han upprätthåller band med Fenner Brockway⁶⁶. Denne Shapiro blev personlig sekreterare och rådgivare åt Araquistáin (i internationella frågor). Han gör allt han kan för att komma åt Negrín.

Republikanerna. Republikanerna börjar allt mer förändra sitt förhållande till kommunistpartiet. För inte så länge sedan såg de på kommunistpartiet med stor respekt. I juni började detta förändras. Först och främst Martínez Barrio och hans grupp. De drar sig allt närmre CNT och börjar engagera sig med dem. Det förekommer ömsesidiga närmanden och kurtis. CNT-pressen ”skyddar” republikanerna från den fruktansvärda fara som hotar dem efter ett sammangående mellan de kommunistiska och socialistiska partierna. Den anarkistiska pressen, som alltid intagit en anstötlig och kränkande inställning gentemot Azaña, börjar lovprisa honom. Caballeristerna är knutna till Martínez Barrio. Denne framträdande representant och ledare för frimurarna stödjer band med främmande länder och dessa band för honom långt bortom frontens gränser. Flera republikanska tidningar, som aldrig yttrat ett hårt ord mot kommunistpartiet, börjar nu skälla likt små hundar mot en elefant, även om det är sant att [de faktiskt] darrar [när de gör så]. Och deras skällande finner nu ett eko i den anarko-syndikalistiska pressen. Ytterligare ett faktum är Girals attityd. Han blir allt tystare. Men hans tystnad hindrade honom inte (när en av kontorsarbetarna på gatan ”förlorat” en liten resväska med

⁶⁶ Fenner Brockway (1888-1988) var en brittisk socialistisk vänsterpolitiker, medlem i *Independent Labour Party*, som ingick i den s k Londonbyrån (IAG), en internationell sammanslutning av arbetarpartier som stod till vänster om socialdemokratin, men som var kritiska till de stalinistiska kommunisterna och inte heller ville ansluta sig till den trotskistiska strömningen. Det svenska Socialistiska Partiet och det spanska POUM tillhörde båda Londonbyrån. Det är typiskt för dåtidens stalinister att de försökte stämpla vänstersocialister som fascister.

regeringens chiffer, koder och nycklar för att dechiffrera instruktioner) att uttala sig mot ”ryssarna” och ”sovjeterna” på det mest enfaldiga sätt. Ytterligare ett faktum: den katalanska vänsterns inställning. Under en månad, med att avbrott på tio dagar, har den katalanska vänstern genomfört en regelrätt kampanj mot Kataloniens Förenade socialistparti. Ytterligare ett faktum: Azañas tal på årsdagen av kriget – 18 juli. Alla där blev mycket illa till mods av det faktum att SSSR [Sovjetunionen] inte nämndes med ett enda ord i hela talet. Det är omöjligt hävda att detta var en slump, en oavsiktlig glömska. Om man läser talet noggrant kommer man att upptäcka att alla ord är väl genomtänkta, noga övervägda. Att i detta fall glömma bort att tala om Sovjetunionen betyder att göra det på ett politiskt medvetet sätt.

Om anarko-syndikalisterna. Den interna krisen inom anarko-syndikalisterna intensifieras. Olyckligtvis gör vi ett dåligt arbete, vi vet inte hur man ska arbeta bra för att hjälpa större delen av arbetarklassen att frigöra sig från anarko-syndikalismens bojor. Anarko-syndikalismens kris har flera rötter. Först och främst har vi den allt större medvetenheten om hur bankrutt [deras] ”konstruktiva politik” och ”sociala politik” är, praktiken med ”socialisering” och ”kollektivisering” som genomförs av anarko-syndikalisterna. Sedan har vi den allt tydligare insikten om att de mer eller mindre saknar en konsekvent politisk linje. De arbetande massorna som är organiserade i CNT, känner behov av en klar, konsekvent revolutionär politik. De anarko-syndikalistiska ledarna ger dem ett eklektiskt, ovetenskapligt plagiat, välljudande meningar utan innehåll. De anarko-syndikalistiska ledarna gör otroliga ansträngningar för att förvandla FAI och CNT till politiska partier. De har inget program utan istället fantastiska formuleringar som skulle kunna utgöra material till ett flertal nummer av en skämttidning. De vill utropa sig till ett politiskt parti samtidigt som de är rädda och skäms för att göra det. Deras favoritfras, som upprepas i det oändliga i varenda artikel, i varje tal, är frasen ”ny omorganisation” av FAI och CNT. Denna nya ”omorganisering” ses av anarkisterna som något slags underverk.

Anarko-syndikalisterna ville och vill, oavsett vad som händer, delta i regeringen. De har strävat efter detta med all sin styrka och medel. Ingenting har kommit ut av det. Och arbetarna, CNT:s medlemmar, är olyckliga över att CNT-ledarna i maj vägrade delta i regeringen. För att minska detta missnöje utarbetade och publicerade anarko-syndikalisterna ett minimiprogram för folkfrontsregeringen. De inbjöd alla partier och organisationer till att diskutera detta. Vårt parti analyserade programmet i vår press och deltog i de gemensamma möten som CNT:s centralkommitté utlyste för att diskutera programmet. Senare försökte anarko-syndikalisterna och caballeristerna att framställa dessa möten och diskussioner som handlingar som borde tvinga regeringen att omorganiseras på grundval av denna så kallade programdiskussion. Då vägrade vårt parti och det vänsterrepublikanska partiet [*Izquierda republicana*], förutom Republikanska unionen, att delta i den så kallade diskussionen och avslöjade anarko-syndikalisternas antiregeringsmanövrer. Efter detta startade anarko-syndikalisternas anti-kommunistiska kampanj med förnyad kraft. En kampanj mot folkfronten påbörjades också. Anarko-syndikalistiska talare och press förkastade parollen ”Den antifascistiska fronten och folkfronten”. Folkfrontens roll hade avslutats i och med valet den 16 februari 1936, och speciellt efter 18 juli 1936. Folkfronten blev kontrarevolutionens politiska instrument. Den måste ersättas med en antifascistisk front. Och den antifascistiska fronten borde baseras på CNT-UGT. Denna kampanj fick ett entusiastiskt stöd från den caballeristiska pressen. Dessutom tillfogade den anarko-syndikalistiska pressen i Madrid parollen ”En arbetarnas revolutionära allians”. Under flera veckor förbluffade de folket med denna kampanj; och sedan, nästan helt oväntat, avslutade de den. Under hela juli genomförde CNT, dess press och dess ledare en kampanj för att skydda trotskisterna. Tal hölls, flygblad delades ut. I flera av dessa flygblad kallas den riktiga regeringen en kontrarevolutionär regering. Trotskisternas flygblad trycktes i anarko-syndikalisternas tryckerier. Trotskisternas illegala arbetarkontor var beläget i inget mindre än i den katalanska CNT-kommitténs kontor. Anarko-syndikalisterna vill utnyttja och utnyttjar Zugazagoitias kriminella politik för att skydda de trotskistiska spionerna

och för att attackera kommunistpartiet. Vi har till vårt förfogande ett antal instruktioner, cirkulär och officiella resolutioner från CNT- och FAI-ledarna som utpekar kommunisterna som huvudfienden och att det är nödvändigt att föra en systematisk kampanj mot kommunistpartiet. De ger praktiska instruktioner om hur man genomför denna kampanj, och så vidare. Under hela juli har den hårda förtalskampanjen fortsatt i den anarko-syndikalistiska pressen. En rabiat provokationskampanj. Varje dag, i alla tidningar, och – detta är vidrigast – censorn tillåter allt detta. Och när vi energiskt protesterade mot detta hos Negrín svarade han oss ”Ni har rätt: Jag skäms över dessa censorer som antingen består av dårar eller fiender ...”

I Katalonien inledde för en tid sedan anarko-syndikalisterna, ihop med trotskisterna, en separatistisk kampanj, en kampanj för att avskilja Katalonien från resten av Spanien, i synnerhet för att ”frigöra sig från den centrala republikanska regeringen”, en regering som vill framställa Kataloniens nationella intressen som imperialistiska och hotande. När vår kamrat [Antonio] Ortega var chef för allmänna säkerheten och lyckades kaka om Zugazagoitias sabotageorganisation gjorde han ett bra arbete med att avvärja de anarkistiska extremisterna och trotskisterna. Han fortsatte med det ganska svåra arbetet att etablera ordning i Aragonien och gick metodiskt tillväga med att avvärja det anarko-syndikalistiska bandet i Aragonien.⁶⁷ Men Ortega avlägsnades från sin post.⁶⁸ Den dag han lämnade sin befattning deklarerade han: ”För att befria Aragonien från anarko-trotskyistiska banditer, som försett sig med stora mängder vapen och ammunition, måste det föras en verklig planlagd strid från by till by. Jag fruktar att efter jag avsatts kommer detta arbete att upphöra. Jag fruktar att inom tio till femton dagar kommer det att ske obehagliga saker i Aragonien”. Detta uttalande börjar bestrykas. När jag skrev detta brev fick jag veta att anarkisterna vid Teruel-fronten har deserterat och blottställer denna sektor och att den anarko-poumista banditgruppen i Aragonien har inlett militära aktioner mot republikansk makt. Samtidigt fick jag information om att kupper åter är på gång i flera viktiga byar i Valencia-provinsen.

Historien upprepar sig. Varje gång som den fascistiska armén befinner sig i en svår situation eller varje gång den inleder en offensiv mot en republikansk ställning kommer anarko-extremisterna och trotskisterna till fascistarméns hjälp och organiserar ”uppror” och kupper. Våra partikamrater anser att vi en gång för alla måste komma till rätta med dessa sakförhållanden. Just nu gick våra kamrater ministrar till Negrín och Prieto och krävde att det en gång för alla skulle sättas stopp för dessa kupper och ”uppror”. Jag vill än en gång säga, upprepa och betona, att sådana saker sker just för att det inte finns en fast politik, tack vare den flathet och den kriminella hjälp som de provinsiella makthavarna (inrikesministeriet) och de militära makthavarna ger trotskisterna och ”otyglade” anarkistiska extremister. Det måste bli ett slut på de byråkratiska förseningar och sabotage som dykt upp i frågor som rör behovet av att snabbt omorganisera de militära styrkorna vid aragonska fronten och sätta stopp för den flathet som tillåter att det finns en oberoende anarkistisk och CNT-militär.

3. Socialistpartiet

Även detta parti genomgår en djup kris. Socialistpartiets enda räddning ligger i ett samgående med kommunistpartiet, i bildandet av ett proletariats förenade parti, och detta så snart som möjligt. Om detta samgående försenas hotas definitivt socialistpartiet av upplösning och splittring. Men olyckligtvis skyndar sig inte socialistpartiets ledare alls med samgåendet. Det är sant att socialistpartiet under det nationella rådets senaste plenum antog en allmän resolution för samgående. Men i slutet av mötet uttalade sig nästan alla ”för socialistpartiets interna enande” och angrep kommunistpartiet direkt eller indirekt. En av talarna, Llanes – från Asturien, en riktig trotskist, tog sig friheten att till och med säga att kommunistpartiet prostituerade sig självt för att öka sitt medlemsantal. En annan delegat talade kränkande om att de

⁶⁷ Det man gjorde var att med våld bryta upp kollektivjordbruken. Man vill inte ha kollektiva lösningar.

⁶⁸ En viktig anledning till detta var Ortegas roll Nin-affären, när Nin greps och sedan spårlöst försvann. I själva verket blev Nin mördad (se [Mordet på Andreu Nin – hur gick det till?](#) av Martin Fahlgren).

kommunistpartimedlemmar som gick med i partiet efter 18 juli 1936 var femtekolonnare som lurat sig in i kommunistpartiet. Under tre veckor har caballeristerna strävat efter att anordna en avvikande socialistpartikongress. [Ramón] Lamonedas,⁶⁹ socialistpartiets generalsekreterare, som fram tills nu inte gett oss någon anledning till att hysa något större förtroende för hans effektivitet när det gäller sammanslagningen, har nu blivit den mest entusiastiske försvaren av enhet. För flera dagar sedan avskedade han, i socialistpartiets exekutivkommittés namn, kommunistpartiets provinskommitté, som var emot samgående, och ersatte den med en annan kommitté som var för enhet. Han uteslöt också de caballerister som var emot samgående ur tidningen *Adelantes* redaktion och förvandlade *Adelante* till ett organ för de i socialistpartiet som var för samgående. Den interna striden förvärras alltmer. En paroll restes: ”För det första måste enhet inom socialistpartiet uppnås”. Och bakom denna paroll döljer sig följande: ”Enhet inom socialistpartiet för kamp med kommunistpartiet”. Caballeristerna talar öppet om detta. De förklarar sig redo att ge upp alla meningsskiljaktigheter på villkor att socialistpartiets enhet ska ses som ett instrument i kampen mot kommunistpartiet. Men alla dessa försök upprätta ett block och ”enhet” med sådana målsättningar kommer endast leda till socialistpartiets totala upplösning. De av socialistpartiets ledare som är för samgående har inte uppvisat någon större aktivitet eller entusiasm. De är rädda för samgående, rädda för att samgåendet kommer att medföra att de förlorar de poster som de nu har. I stället för att driva ett energiskt, konsekvent arbete (propaganda, agitation, organisering) för samgående, föredrar de att gå en balansgång med intriger och eftergifter till de olika grupperingarna och fraktionerna i socialistpartiet. Huvudproblemet reduceras till att klamra sig fast vid de poster som de redan har i regeringsapparaten och fackföreningarna. Istället för att ärligt och lojalt komma överens med de socialistiska aktivister från ”vänsterflygeln” som rört sig bort från Caballero (såsom Vayo, Amaro del Rosal, Pretel, Llanos och andra) och driva den aktiva kampanj som krävs för att politiskt isolera Caballero och hans klick, försöker ledarna i socialistpartiets exekutivkommitté komma överens med caballeristerna om kommunistpartiet. På detta sätt kommer de att leda socialistpartiet till dess undergång.

De socialistiska arbetarnas rörelse för enhet utvidgas och fördjupas för varje dag. På flera platser (Almería, Jaén, Extremadura, Ciudad Real, Murcia, Albacete och andra) finns redan många kommunistiska och socialistiska lokalorganisationer som inte håller separata möten utan träffas tillsammans, diskuterar, arbetar och beslutar gemensamt om politiska och praktiska frågor av lokal karaktär. Samarbetskommittéerna i provinserna omvandlas automatiskt till sammanslagningskommittéer. Det öppna brevet från PCE:s politbyrå som skickades till socialistpartiets exekutivkommitté efter CK:s senaste plenum ses överallt som grundläggande. Med tanke på socialistpartiledningens tröghet och brist på entusiasm när det gäller att förverkliga socialistpartiets nationella råds resolution, med tanke på den opposition som de uppvisat när de utlyste ett möte som skulle förklara samgåendefrågan, beslöt vårt parti att utlysa möten för samgående i de flesta av nationens städer. Och slutligen måste vi ge de nödvändiga förklaringarna och uppmana de socialistiska och kommunistiska arbetarna att gå framåt mot ett enande, och avvärja den caballeristiska kampanjen och anarko-syndikalisternas kampanj. Den Förenade socialistiska ungdomen beslöt också att sammankalla liknande möten.

Caballeristerna, som har majoritet i UGT:s exekutivkommitté (men är i minoritet i UGT:s nationella kommitté) beslöt att utlysa en UGT-kongress. De trodde att de skulle få majoritet på denna kongress och att de därmed skulle lyckas egga upp UGT mot de socialistiska och kommunistiska partierna. Men icke-caballeristerna och kommunisterna har majoritet i den nationella kommittén och exekutivkommittén utses av den nationella kommittén. Vårt parti

⁶⁹ Ramón Lamonedas (1892-1971) började i socialistpartiet, blev kommunist i början av 20-talet, återkom till socialistpartiet i början av 1930-talet, där han först var Caballero-anhängare, men utvecklades åt höger (Negríns falang). Mer om Lamonedas, se Bollotens [Spanska inbördeskriget: Revolution och kontrarevolution](#), not 5 i kapitel 37 (”Kommunistpartiet uppvaktar de moderata socialisterna”).

förhandlar för närvarande med socialistpartiets ledning för att bilda ett block för att utesluta caballeristerna ur UGT:s exekutivkommitté. Samtidigt beslöt vårt parti att i fackföreningen genomföra en bred landsomfattande kampanj om alla de frågor som finns på dagordningen på UGT:s framtida kongress för att vara bättre förberedda än tidigare.

4. Kommunistpartiet

Jag är mycket ledsen över att jag i alla mina brev upprätthåller mig länge kring alla [andra] frågor och talar jämförelsevis lite om kommunistpartiet. Men jag skulle kunna säga och skriva en hel del, mycket intressant, både positivt och negativt om kommunistpartiet. Olyckligtvis kommer jag inte ens i dag kunna besvara fullt ut frågan om partiets liv och arbete. Jag kan ge vissa spridda uppgifter. För det första säga några ord om det plenarmöte som centralkommittén just genomfört (ägde rum 18, 19, 20). Viktigaste frågan på dagordningen var proletariats politiska enhet. Jag hoppas ni är bekanta med texten till talet som hölls av Dolores. Trots brådskan med att förbereda talet emottogs det mycket väl, särskilt av de socialistiska arbetarna. I början fruktade vi att några delar av talet var för dogmatiska, för historiska, och att de kommunistiska och socialistiska arbetarna skulle få svårt att ta till sig det. Men att döma av den information vi fått, så diskuterar och läser de socialistiska och kommunistiska arbetarna talet med stort intresse. De kritiserar det, de skulle vilja diskutera det med Dolores, även caballeristerna.

Från vänster:

Dolores Ibárruri (La Pasionaria), José Díaz (PCE:s generalsekreterare) och Togliatti i början av 1939

Bland andra frågor vid mötet diskuterades fackföreningarnas roll i industrins organisering och fackföreningarnas arbete. Vid mötet lyssnade man med stort intresse på detta tal, det var en intressant diskussion, men trots det är frågan fortfarande otillräckligt klargjord, precis som innan mötet. Vi själva har fortfarande inte utrett den tillräckligt. Det är mycket svåra och komplicerade frågor. Först och främst har vi inte tillräckligt med konkreta fakta. Trots upprepade påminnelser om att samla maximalt antal specifika uppgifter, maximalt antal specifika exempel på organisationsarbete inom näringslivet, i industrin, om arbetet i "ledningsgruppen", om "kontrollkommittén", om löner, om fackföreningarnas roll och så vidare, så att det skulle göra det möjligt att genomföra en kritisk analys och gå vidare för att klargöra vår uppfattning

– diskuterades frågan i mer allmänna ordalag och förblev otillräckligt utredd. Omedgörlig sekterism visar sig ständigt i arbetet i fabrikena och i fackföreningarna [och] vittnar om den ringa uppmärksamhet som ägnas åt arbetarnas materiella, praktiska dagliga liv. Samtidigt har vi inte uppnått en tillfredsställande överenskommelse om fackföreningarnas roll under nuvarande exceptionella övergångsförhållanden då det gäller att organisera och leda landets ekonomi. Personligen tror jag att abstrakta och högtflygande planer borde undvikas och att vi måste nöja oss med att underordna allt under den centrala uppgiften: vinna kriget. För tillfället borde kriteriet för hur man bör organisera landets ekonomi vara hur man vinner kriget. Den tredje frågan är partiets kaderpolitik. Den diskuterades lite, eftersom det inte fanns tid till det. Det var redan mötets fjärde dag. Det var omöjligt att hålla kvar delegaterna. Jag tvingades protestera eftersom detta innebar att frågan inte klargjorts tillräckligt. För att rätta till denna brist beslöts att partiets alla organisationer på regional och distriktsnivå och deras kader skulle undersökas på ett systematiskt sätt efter plenumet. Detta beslut kommer verkligen att genomföras. Efter plenarmötet granskade politbyrån mycket grundligt situationen inom kommittéerna i Madrid, Murcia, Aragonien, Valencia, Asturien, Baskien, Alicante, Almería och Albacete. Praktiska åtgärder för att övervinna misstagen, ge assistans åt kamraterna, och omorganisera ledningen. Men i alla dessa frågor måste det skickas en fullständig rapport till er, annars kommer ni att vara felaktigt informerade. Jag skulle vilja tillägga att frågan om baskernas centralkommitté, och så vidare, diskuterades i flera dagar i följd med deltagande av Astigarrabía, Larrañaga, Aranaga och Ormazábal. Det beslöts att reformera partiets ledning, avlägsna Astigarrabía från ledningen och sekretariatet. Det beslöts också att omorganisera ledningen på ett sådant sätt att den blev kollektiv och att den skulle ledas av kommunistpartiets hela organisation i norr. Vidare beslöts att ändra CK-apparaten, tidningsredaktionerna, apparaterna för att publicera och sprida litteratur. När vi började arbeta insåg vi klart att allt inte stod rätt till och så snart som vi verifierat och undersökt detta måste det genomföras en utrensning och vissa uteslutningar.

Partiets anseende och växande inflytande fortsätter att öka. Partiets inflytande växer mer och mer bland massorna och främst bland soldaterna; bland dem växer övertygelsen att kriget och folkets revolution inte kan sluta segerrikt om inte kommunistpartiet tar makten i sina händer. Vem vet, den tanken kan mycket väl vara korrekt. I varje fall, om våra allierade fortsätter dra oss tillbaka och fortsätter med sina småaktiga intriger kommer det att vara nödvändigt att visa mod, bra organisering och effektivitet – då är det definitivt inte uteslutet att den dag kommer då folket kommer att kräva att all makt överförs till kommunisterna!

Några ord om de Internationella brigaderna. De har stora svårigheter. Många brigader och bataljoner har förlorat många [män] som skadats och dödats. I flera militära enheter har soldater och kader överanstängt sig. De nya kontingenterna är alltför små för att möjliggöra seriösa förändringar av sammansättningen. Relationerna med den spanska armén är inte helt bra. Många skadade och invalider får fortfarande inget underhåll eller rätt till det. Befälhavaren för Albacetebasen var så deprimerad att vi tvingades att omedelbart avskeda honom. Vi inrättade ett nästan helt nytt råd. Vi utarbetade serviceregler för de internationella frivilliga och vidtog mått och steg så att dessa regler erkändes officiellt av regeringen. Negrín har redan gått med på dem officiellt. I dessa regler ingår bestämmelser om civila och materiella rättigheter, rätt till säkerhet, till pensioner och så vidare, för de frivilliga, liksom regeringens förpliktelser när det gäller detta. Tidigare behandlades de internationella frivilliga ofta som rekryter för främlingslegionen. Det politiska arbetet bland de frivilliga fortsätter att vara mycket svagt. Det finns fortfarande ett stort antal skadade och fysiskt sjuka frivilliga som kräver att de ska skickas till SSSR. Speciellt kan detta observeras bland bulgarerna och andra politiska immigranter vars familjer finns i SSSR. Kaderarbetet i brigaderna, är som tidigare under all kritik. Varken i Albacete eller i det spanska kommunistpartiets CK finns något riktigt organ som kan ägna sig åt kadern.

Pepe Díaz' hälsa. Vissa förbättringar har noterats. Men inte särskilt stora. Han har redan fått ytterligare en och en halv miljon röda blodkroppar. Han har nu tre och en halv miljon. I morgon kommer han utsättas för en medicinsk undersökning för att avgöra om han kan resa till Paris. Kamraterna från Paris informerade mig om att de har allt som krävs för att säkerställa de betingelser som operationen kräver. Vi känner alla hur Pepes (Díaz) frånvaro hindrar oss i vårt arbete. Checa och Hernández, vilka jag redan skrev till dig om i ett av mina brev, mår betydlig bättre och arbetar likt stachanoviter.

Pedro Checa och sittande "La Pasionaria"

Rapport från Ercoli (Alfredo) 30 augusti 1937

Inledande kommentar

Italienaren Palmiro Togliattis rapporter hade särskilt stor betydelse, inte minst därför att han (alias "Ercoli" och "Alfredo") från en bit in i året 1937 och resten av inbördeskriget var den viktigaste och mest inflytelserika Komintern-representanten i Spanien.

I sina rapporter tar Togliatti upp många problem. Här behandlar han armén, regeringsfrågan och den politiska oppositionen (man hade just lyckats att fälla Caballero-regeringen), samt kommunistpartiet, frågor som återkommer i de flesta av hans rapporter.

Togliatti diskuterar ganska utförligt ansträngningarna att få till stånd en sammanslagning av kommunist- och socialistpartierna, en prioriterad fråga som tagits upp flera gånger tidigare – se rapporterna ovan, från slutet av mars (bl a från Stepanov från). Det hade från början sett ut att vara ett projekt med stora utsikter att lyckas, men med tiden ökade motståndet bland de socialisterna, oavsett vilken falang de tillhörde, och det skulle till slut helt rinna ut i sanden. Orsaken till detta är in första hand kommunisternas politik och agerande, inte minst deras roll när det gällde säkerhetstjänsten och den repressiva apparaten i allmänhet som de utnyttjade för att på olika sätt bekämpa politiska motståndare, vilket fick allt fler att icke-kommunister att stötas bort. Mer om detta, se det avslutande avsnittet "Avslutande kommentarer" nedan.

Originalrapporten var skriven på franska.

RGVA, f. 33987, op. 3, d. 961, ll. 5-23

Topphemligt

Mitt förslag om att till er skicka en av representanterna för politbyrån och en av de ”politiska rådgivare”, som skickades hit av sekretariatet, ledde till bedömningen att jag skulle göra en presentation av läget i landet, något som kräver mycket djupgående arbete. Vad beträffar den särskilda informationen kommer kamrater att förse er med största möjliga mängd material. Jag kommer här att ägna mig åt min personliga bedömning, främst angående vårt partis politik och arbete.

Det råder inget tvivel om att regeringen Largo Caballeros fall och bildandet av regeringen Negrín skapat ett mer gynnsamt klimat för att lösa de frågor som det spanska folket står inför om kriget ska kunna vinnas, och även för partiets arbete. I många sektorer finns redan framsteg att notera, tack vare de nya stämningarna och den politik den nya regeringen för. Partiet har lyckats stärka sin ställning bland folket och i de andra partiernas ögon, i synnerhet sedan det slagit tillbaka offensiven från Caballero och hans grupp. En positiv aspekt i rådande läge är också att ett antal åtgärder mot POUM framgångsrikt genomförts. Detta kommer att göra det lättare att stärka läget bakom fronten. Att Aragonrådet upplöstes var också ett slag mot ”ansvarslösa” och ”ansvarsfulla” element bland anarkisterna och medförde liknande positiva resultat. Att anarkisternas organisation heller inte förmådde motsätta sig regeringens åtgärder, som ju var riktade mot just dem, bidrog till att försvaga deras ställning och spred missnöje i deras led. Vad beträffar armén hade alla här samma uppfattning, alla var överens om att bytet av överbefälhavare skapat en mer fördelaktig situation. Trots allt detta vore det dumt att tro att vi nu, med en ny regering och med en ny politik, löst alla stora problem med att organisera armén, försvarsindustrin och industrin bakom fronten, lösningen av de frågorna kommer att vara avgörande för om vi ska segra. Och stora delar av dessa frågor är fortfarande olösta.

Beträffande armén har ni mer information än jag. Jag ska bara komma med några kommentarer. Den nya regeringen har lett flera operationer. Den mest betydelsefulla var vid Brunete, som för övrigt är den som hittills gett det bästa resultatet, tvingat fienden att omgruppera och ändra sina positioner och gett oss möjlighet att inta bättre positioner och så vidare. Men inte en enda av dessa operationer har lett till något avgörande, vare sig i form av en avgörande seger eller med en känsla av att vara på väg mot den sorts seger som skulle kunna förändra stämningarna bland befolkningen, övertyga den om att Folkarmén är i stånd att krossa fienden och driva bort den från Spanien. Detta beror på att inte ett enda av de mål uppnåddes som sattes upp före operationerna.⁷⁰ Hur kom sig detta? Kompetenta personer kommer att ge er en detaljerad teknisk förklaring. Men grundfrågan är att omvandlingen av partimilisen till en reguljär, välorganiserad armé, i stånd att strida mot en modern armé, ännu inte genomförts och när så skett bara delvis och formellt. Brist på samordnat agerande av separata enheter och separat befälsstruktur, stora skillnader i stridseffektivitet hos enskilda enheter, i disciplin (och mycket riktigt fick generalstaben erkänna att enbart de ”kommunistiska” enheterna och de Internationella brigaderna var kapabla till offensiver), det akuta problemet med reserver (varenda befälhavare vid fronterna, för arméerna, divisionerna, vill förfoga över sina egna reserver), fall av förräderi, vägran att gå ut i strid, och så vidare – allt detta visar en viktig sak: den framgång som uppnåtts med att skapa en enad folkarmé, med ett enat kommando, med stark disciplin och stor vilja att gå till offensiv, är fortfarande inte tillräcklig. Armén slits

⁷⁰ Republikens styrkor hade i början stora framgångar och lyckades efter mycket hårda strider inta Brunete. Men då uppstod ett dödläge, och 23 juli inledde nationalisttrupperna en kraftfull motoffensiv som ointetgjorde alla tidigare framgångar och som blev mycket kostsam för de republikanska trupperna inte minst för de Internationella brigaderna som tillfogades svåra förluster. Togliatti går inte närmare in på Brunete-offensiven, men den behandlas utförligt i det flesta större historiska arbeten. I t ex *Spanska inbördeskriget* ägnar A. Beevor ett helt kapitel (nr 24) åt ”Slaget vid Brunete” och även Hugh Thomas beskriver utförligt slaget (kapitel 40) (denna bok kommer vi att lägga ut på marxistarkivet).

sönder av ett oändligt antal interna konflikter, mellan gamla och nya officerare, mellan anarkister och kommunister, mellan nationalisterna (basker och katalaner) och andra partier, och så vidare. I armén finns fortfarande element som inte är hängivna folkets och republikens sak: förrädare, skumma personer, agenter åt fienden, och så vidare, och så vidare. Arbetet med att rensa armén och ena dem är emellertid ofta en *politisk* handling som bestäms bakom fronten, genom kamp mellan partier, grupper, kommittéer och enskilda som alltid präglar situationen bakom fronten. Krigets och arméns framtid hänger på politiken. Detta innebär förstås på intet vis att jag skulle avfärda behovet av materiellt bistånd, som nu behövs mer än någonsin (vapen, instruktörer, kanske till och med soldater, och så vidare). Men inte ens med den största mängd bistånd kommer vi att kunna besegra fienden om vi inte utvecklar ett konsekvent politiskt arbete för att skapa enhet bakom fronten och resten av landet.

Den andra kommentaren gäller armén: förekomsten av militär litteratur, soldattidningar, och så vidare. Det görs nästan inga konsekventa försök att föra armén närmare folket och folket närmare armén (inga alls om man talar om åtgärder från regeringshåll); frågan om armén tas inte upp inför hela folket. Hela befolkningen är inte mobiliserad för att lösa dessa frågor, som skulle höja entusiasmen bland folket och därmed omvandla kriget till ett allmänt folkkrig mot angriparen. Bristen på sådan aktivitet är förklaringen till många av problemen i armén, frånvaron av offensiv vilja, och så vidare. Även när de talar om segrar är de militära kommunikéerna skrivna på ett kyligt byråkratiskt sätt. Kommentarer i regeringens tidningar präglas ofta av defeatism gentemot de militära kommunikéerna. Regeringen själv vände sig aldrig till folket med appeller, tal, uttalanden, och så vidare, om kriget. Det intryck som lämnas är endera att regeringen inte existerar eller, om den existerar så består den av byråkrater och personer som inte tror på seger, folk som lever för dagen och bara inväntar händelserna.

Samma gäller försvarsindustrin. En del framgångar, inga stora sådana, men det finns heller ingen konsekvent och seriös insats i den riktningen från regeringens sida. Den tvekar, fattar beslut men ser inte till att de blir verkställda och agerar dag för dag.

Svårigheterna på det området beror i huvudsak på att regeringen har fackföreningarna mot sig och även för att dåliga relationer har uppstått till regeringen i Katalonien, där en viktig del av industrin finns. Jag tänker återkomma till de båda frågorna. Det måste understrykas att där fackföreningarna kontrolleras av kommunisterna och där det inte finns något motstånd har regeringen inte lyckats bestämma sig för att vidta åtgärder för nationalisering eller militarisering och inte ens bara för den centralisering och kontroll, som skulle trygga industriproduktionen.⁷¹

Låt oss återvända till huvudfrågan, frågan om läget på hemmafronten, eller för att vara mer precis till frågan om det politiska läget generellt i landet.

Störtandet av Caballero-regeringen tog oss otvivelaktigt ut ur en återvändsgränd, men för närvarande, i den nya situationen, har de svårigheter som partiet bekämpade under Caballeros tid antagit nya former, men förblir lika akuta. På flera sätt är läget idag mer riskfyllt än tidigare.

En fara i rådande läge består i en tendens, som blir alltmer tydlig, att skapa ett oppositionellt block mot den nuvarande regeringen, ett block som samtidigt skulle bestå av de mest ondskefulla fienderna till kommunistpartiet. Det blocket har en illegal flygel bestående av trotskister och anarkister. De senare agerar också illegalt, utger tidningar illegalt som säljs som organ för Iberiska anarkistiska federationen (FAI). I trotskisternas och anarkisternas illegala press kallas regeringen Negrín "kontrarevolutionens regering", det heter att denna regering måste störtas och maningar till uppror publiceras. I blocket agerar *caballeristas* och anarkister i nära sam-

⁷¹ Relationerna mellan centralregeringen och Katalonien, liksom industrin i Katalonien behandlas utförligt i [Katalonien i krig och revolution, 1936-1939](#) av katalanske historikern Pelai Pagès (se särskilt kap 8 och 13).

arbete med varandra. De har kontakter med republikanerna och med de katalanska nationalisterna (*Esquerra* eller katalanska vänstern). Via Pestaña och hans syndikalistiska parti ger blocket sken av att ha någon form av kontakt med regeringen. Varken anarkisterna eller caballeristerna talar öppet om att regeringen Negrín måste störtas, utan satsar hela sin offensiv på kommunistpartiet, de talar om behovet av att i regeringen inkludera representanter för alla massorganisationer i landet, klagar över att fackföreningarna hamnat utanför regeringen, och så vidare. De anarkistiska tidningarna har öppet tagit upp frågan om att även anarkisterna borde vara med i regeringen. Strax före Aragonoperationen skickade anarkisterna emellertid ett memorandum till alla partier och till regeringen där de riktade våldsamt kritik mot Negríns regering, i synnerhet i den militära frågan, i syfte att visa att bristen på framgångar beror på begångna misstag och främst på kommunisternas inflytande över regeringen i militära frågor.

Faran med oppositionsblockets agerande beror på följande:

1. Blocket består av de två fackliga landsorganisationer som har kontrollen över om inte allt så gott som allt i landets ekonomi.
2. Anarkisterna och caballeristerna kan när tillfället infinner sig ställa sig i spetsen för en rörelse av olika missnöjda grupper bland befolkningen. Vi måste komma ihåg att kriget nu pågått i över ett år och att delar av befolkningen redan börjar känna av trötthet. Köer (för bröd, mjölk, tobak och så vidare), ökade levnadsomkostnader, brist på småpengar, och så vidare, gör inte befolkningen lycklig. Bakslaget i norr kommer också att få allvarliga konsekvenser för stämningen bland massorna, i synnerhet om man också tar med i beräkningen att regeringen inte gör något för att för massorna förklara vad nederlaget berodde på så att de riktiga lärdomarna kan dras av detta och moralen höjas.
3. Caballeristernas slagord om att de demokratiska länderna inte längre hyser några varma känslor för den spanska republiken på grund av kommunisternas ställning i regeringen och att detta gör Spanien isolerat kan få vacklande skikt inom småbourgeoisien att närma sig resterna av bourgeoisien. Den sortens slagord enar nu alla missnöjda och allt reaktionärt avskum.

Vilka är oppositionsblockets planer? Det hörs tal om en "kupp" och det är otvivelaktigt så att flera grupper kontrolleras av att oppositionsblocket konspirerar och planerar väpnade aktioner eller individuella terrordåd. Men blockets ledare måste inse att om de griper till vapen kommer de att krossas. Tydligen, och det ligger nog närmare sanningen, går deras plan ut på att utnyttja vissa av regeringen Negríns misstag till att starta en kampanj och kräva regeringens avgång. Med denna målsättning i fickan gick Caballero till Martínez Barrio med krav på att cortes skulle inkallas, eftersom han ville vända sig till spanska folket med cortes som plattform. Helt klart kommer kampanjen att åtföljas av våldshandlingar. Sedan offensiven på Aragonfronten inletts har anarkisternas och caballeristernas tidningar något ändrat tonfall och talar om behovet av harmoni, fördömt polemik, och så vidare. Men det går inte att lita på. Uppenbart var syftet med denna nya manöver att vinna över den del av massorna som tröttnat på de ständiga partigrälen och därefter ha en säkrare grund att angripa sina motståndare från.

Faran med caballeristernas och anarkisternas intriger skulle vara betydligt mindre om regeringen å sin sida verkställde en mer konsekvent folkfrontspolitik. Det borde vara möjligt att förhindra, eller i varje fall försvåra, enhet mellan caballeristas och anarkisterna genom att till exempel föreslå de senare att ingå i regeringen. Flera veckor efter krisen var en del av anarkisternas ledare redo att acceptera ett erbjudande om att gå med i regeringen och att få göra det är idag deras högsta önskan och främsta krav. Vad beträffar caballeristas borde det räcka med att starta en seriös utredning av varför Málaga föll (och arrestera general Asensio, som ligger bakom alla sammansvärjningar mot regeringen) för att ställa dem inför stora svårigheter och rent av kanske förlama deras verksamhet. Varken det ena eller andra har regeringen gjort. Beträffande fackföreningarna skulle antagligen ett antal åtgärder i syfte att

locka dem att samarbeta med regeringen, skapa ordning när det gäller ledningen av dem och kontroll över landets ekonomi (exempelvis genom att upprätta ett högre råd, lokala ekonomiska råd, och så vidare), skapa motsättningar inom fackföreningarna och förbättra regeringens position. Men detta sker inte. Samma gäller egentligen alla områden av regeringens arbete. Men vad som är än värre är att regeringen inte bedriver någon oavbruten, konsekvent politik för att mobilisera hela befolkningen för att lösa de ekonomiska och politiska problem som landet drabbats av bakom fronten, i syfte att krossa och avslöja de direkta fienderna, i syfte att kunna isolera och förlama de öppna fienderna till Republiken. Folkfronten har inga tidningar vägledda av regeringen. Det har förekommit förslag om att skapa en sådan press, men trots att Negrín sagt ja har inget synts till. Om man undantar kommunisternas tidningar tillhör alla övriga tidningar antingen oppositionen (anarkisterna och de flesta av dem – caballeristerna) eller sådana som intar en ganska sval hållning när det gäller att försvara regeringen och inte går till attack på fienden. Även regeringens tidningar vacklar, hållningslöst, ryggradslöst. Regeringen tar ytterst sällan itu med fienderna till folkfronten och stundtals är inställningen ganska dubbeltydig. Till exempel hälsades regeringens uttalande mot den anti-sovjetiska kampanjen som om det handlat om en seger, men innehållet var sådant att det lät förstå att regeringen gjorde detta bara på grund av någon form av påtryckningar!

Varför har regeringen denna inställning?

Det räcker inte med att säga att Negrín har en svag personlighet. Orsakerna är politiska. De består inte bara av det faktum att regeringen har en mycket blandad sammansättning, dessutom sympatiserar flera av medlemmarna av denna regering med den kampanj mot kommunisterna som bedrivs av oppositionsblocket. Till detta måste man sedan lägga ett antal sekundära orsaker (sabotage från regeringsbyråkratin, subversiva insatser av fiendens agenter, och så vidare, med mera), men utan tvekan sätter jag de politiska orsakerna främst. Det innebär att vid en lämplig tidpunkt kommer en del av dem som för närvarande är våra allierade och samarbetspartners, under påverkan av händelserna (militära misslyckanden eller annat) eller under påverkan av den del utländska makter, eller rent av under trycket från oppositionsblocket, att vända sig mot oss. Den eventualiteten måste också beaktas att ett alltför energisk tryck från vårt parti i syfte att få till stånd en förändring av regeringens attityd med krav på att den vidtar de åtgärder som nödvändigheten kräver kan orsaka att inte bara den nuvarande regeringens sammansättning splittras, utan också en splittring av folkfronten mer allmänt, vilket kommer att medföra en rad komplikationer och öka svårigheterna.

xxxInnan jag går in på karaktären av partiets politik skulle jag vilja tillfoga ytterligare en kommentar angående organiseringen för närvarande av det politiska livet i Spanien. Det mest slående är avsaknaden av demokratiska former som skulle ge de breda massorna möjlighet att delta i tillvaron i landet, i politiken. Parlamentet representerar idag så gott som ingen i dagens Spanien. Å andra sidan skulle det vara dåraktigt att under rådande omständigheter börja tala om nyval. De kommunala styrena (*ayuntamientos*) och de provinsiella styren har skapats uppifrån, av guvernörerna som fördelar poster mellan de olika partierna med godkännande av dessa partiers lokala organ. Folkfrontskommittéer bildades i ett visst läge överallt, men de antog formen av regeringsorgan och tvingades följaktligen senare att överlämna sina uppdrag åt de kommunala styrena. Från den tidpunkten upphörde folkfrontskommittéerna i praktiken att existera, förutom på några platser där de fortsatte att existera utan att för den skull vara valda av massorna. Fabrikskommittéer finns men det är mycket svårt att avgöra om de är valda eller utsedde ovanifrån av fackföreningsledningarna: för mig verkar det som om de i flertalet fall utsetts uppifrån. I de fackföreningarna, som utvecklats till enorma ekonomiska organisationer, råder mycket lite av demokrati. De politiska partierna, undantaget vårt, bedriver mycket lite *politisk* verksamhet bland sina medlemmar. Det politiska livet i landet pågår utanför masskontroll. Politiska frågor avgörs på möten, i diskussioner, i system, i kampen mellan olika "kommittéer", partier, fackföreningar, och så vidare. Pressen avspeglar

denna situation: den är fylld av polemik som inte alltid intresserar massorna och som emellanåt bara är tillgänglig för en enda person. Den enda organisation med demokratisk prägel är egentligen kommunistpartiet, vars interna liv är oerhört intensivt (medlemmarna diskuterar, arbetar kollektivt, och så vidare), och armén, där folkfronten och alla politiska trender sprids propagandamässigt. Om de trenderna fortfarande inte kunnat slås samman har de i alla fall sammanstrålat. Det säregna med det politiska livet i Spanien för närvarande gör det särskilt svårt att stärka folkfronten och komplicerar lösandet av alla politiska frågor. En djupgående omstrukturering till kommunistpartiets fördel och för seger för den politik kommunisterna står för pågår bland massorna, men de gamla partiernas byråkrati motsätter sig av alla krafter denna omstrukturering av fruktan för att den ska inkräkta på deras position i de representativa organen, deras ledarskap för fackföreningsbyråkratin, i regeringsbyråkratin, i arméledningen, och så vidare.

Trots alla dessa svårigheter är det absolut av nöden att bedriva folkfrontspolitiken på bredast möjliga och mest intelligenta sätt. Läget kräver detta. Bilbao och Santander är exempel på att där folkfrontspolitiken inte verkstälts gick det inte att stå emot fiendens offensiv. Bortsett från fiendens offensiv kommer det legala Spanien att få uppleva mycket stora ekonomiska svårigheter den närmaste tiden. En svår vinter ligger framför oss. Svårigheterna med leveranser börjar bli kännbara. Bönderna levererar motvilligt livsmedel till regeringen. Där måste mycket seriöst arbete utträttas i landet och höga priser betalas, vilket kommer att öka levnadsomkostnaderna för arbetarna. De kräver löneförhöjningar, vill att fackföreningarna ska skydda deras intressen (fackföreningarna ägnar sig inte åt det just nu eftersom de har fullt upp med att sköta produktionen), och så vidare, med mera. De ökade levnadsomkostnaderna orsakar stora problem för mellanskikten och små [bourgeoisien] i städerna, hantverkarna. Om regeringen och de partier som ingår i den inte bedriver en konsekvent folkfrontspolitik, en enhetspolitik med alla republikanska krafter, en politik som inte ger något andrum åt Republikens fiender, åt dem som sprider missnöje, och så vidare, en politik som däremot väcker massorna, mobiliserar dem att uthärda alla svårigheter, gör dem redo för nödvändiga uppoffringar – om inte en sådan politik bedrivs då ser framtiden mycket dystert ut. Vi måste till varje pris sätta i verket en sådan politik. Inser vårt parti detta och tänker det göra allt som är möjligt för att nå detta mål?

Partiet har förändrats radikalt. Det har blivit ett stort parti och består helt klart av de allra bästa. Det är full av militär anda, entusiasm och initiativkraft. Dess auktoritet har vuxit storartat. Ledarna för det framställer på ett bra sätt allt som folket vet, vill och känner. Det är orsaken till att det blivit populärt och älskat av folket. Vårt parti är för närvarande den enda organisationen av masskaraktär i Spanien med ett revolutionärt program för seger i kriget och som satsar på att verkställa det programmet. I det avgörande ögonblicket (Madrid i november) och inför de avgörande frågorna (bönderna, armén) lade vårt parti fram en tydlig politisk linje och handlingslinje, som räddade situationen. Men trots dessa positiva sidor av partiets och insikten om vårt partis historiska roll i kriget och revolutionen får vi inte blunda för de brister som fortfarande finns i partiets arbete så att de i tid kan elimineras. De bristerna är kopplade till det svåra läget, till partiets snabba utveckling och svagheterna hos dess kader, där majoriteten fortfarande är mycket unga och oerfarna.

Partiet insåg en sak mycket väl: att det måste föra en konsekvent kamp för att bredda och stärka sin position i armén, polisen, regeringsapparaten, och så vidare. Stärkandet av partiets ställning i armén (i första hand) och i regeringsbyråkratin är en av huvudgarantierna för seger. Som jag ser det måste den kampen fortsätta. Det går inte för sig att förlora en enda av de ställningar vi erövrat och överallt måste vi erövra nya. Om man ska förebrå partiet nått är det inte lyckats utnyttja regeringen Largo Caballeros fall till att skaffa sig nya och viktiga positioner.

Partiet behärskar fortfarande inte hur man ska genomföra politiska manövrer för att rubba de fientliga styrkorna genom att tillämpa en konsekvent folkfrontspolitik. På det området anser jag en del förändringar av partiets politik vara nödvändiga.

Framgången med att Largo Caballeros regering störtades har helt klart stigit en del kamrater åt huvudet. De bestämde sig för att partiet ensamt svarat för framgången enbart och bortsåg därmed från att centristerna (Prieto) hade en mycket stor roll i förberedelserna för att lösa krisen. Denna felaktiga bedömning medförde att det uppstod stämningar för att partiet redan kunde resa frågan om egen *hegemoni*, att det var möjligt att öppet kämpa för hegemoni i regeringen och landet i allmänhet. När svårigheterna med den nya regeringen ökade ansåg dessa kamrater att enda sättet att övervinna dessa svårigheter var att bilda en regering där kommunisterna hade majoritet. Det antikommunistiska blocket, som börjat uppstå på basis av den korrekta iakttagelsen att kommunistpartiets tillväxt måste bekämpas, vilket senare gled över i "teorin" att det var oundvikligt och nödvändigt att samtliga icke kommunistiska partier måste ta ställning mot oss. Det räcker med att tala med våra kamrater och lyssna till deras diskussioner för att inse att de inte ens idag har uppnått tillräcklig klarhet i den frågan. En av de uppgifter som åligger oss är att förklara detta för dem och få dem att klart inse det. I Katalonien har förvirringen lett till att kamrater satt som huvuduppgift "kampen för att krossa alla kapitalistiska element" och "förhindra att kapitalistiska element stärks och återuppstår", vilket förstås leder till slutsatsen att detta bara kan genomföras av en rent proletär och kommunistisk regering. Jag skickar över en kopia av den broschyr (ett öppet brev till UGT), där denna teori framläggs. Det är uppenbart att med ett så förvirrat tänkande kunde kamraterna inte förstå att efter att Caballero fallit var uppgiften i stället att utöva påtryckningar på regeringen för att få den att tillämpa folkfrontspolitiken och dessutom förbereda en breddning av regeringens bas genom lämpliga politiska insatser underblåsa motsättningarna bland anarkister och caballeristas. Nu och under resten av den kommande perioden är det den enda linje som kan leda till seger. Partiet har helt klart dröjt för länge med att verkställa denna linje.

Beträffande frågan om sammanslagning med socialistpartiet har vi nu lyckats ta igen något av den tid som gått till spillo. Förberedelsearbetet för sammanslagningen är på god väg. Men motståndet från socialistpartiets ledning (här talar jag om centristerna, som ni vet är caballeristas intensivt emot) är fortfarande mycket starkt. Övriga överraskningar är möjliga. Vi måste fortsätta arbetet på att övertyga centristernas ledare med samtidigt tryck underifrån, med all kraft skydda vårt parti från en splittring som ett alltför skyndsamt agerande skulle kunna leda till. Vad beträffar caballeristernas grupp är det uppenbart att de inte tänker gå med i ett enat parti, vi måste agera för att isolera dem.

Beträffande anarkisterna har vi enligt min uppfattning inte bara tvekat, utan gjort oss skyldiga till verkliga misstag i vår taktik. Partiet som helhet har inte någon korrekt inriktning i den frågan. På vägen mellan Barcelona och Valencia ställde jag frågan till de kamrater som reste med mig. Deras uppfattning var mycket enkel: anarkisterna har förlorat allt inflytande, i Barcelona (!) finns det inte en enda anarkistisk arbetare, nu har vi bara att invänta att de organiserar ett nytt kupp-försök och då kommer vi att göra oss av med dem för gott. Den uppfattningen är mycket utbredd i partiet, dessvärre i synnerhet i Katalonien, och om vi håller fast vid den kommer det att vara omöjligt att genomföra ett närmande till de anarkistiska massorna och splittra ledarna. Partiet som helhet känner i bästa fall inte till de frågor partiet rest när det gäller att organisera de anarkistiska massorna. De känner inte till något vare sig om CNT eller dess ledare eller deras interna frågeställningar, olika tendenser, olika kriser, och så vidare. Än så länge har jag inte kunnat hitta en enda kamrat som kände till namnen på medlemmarna av ledningen för CNT. För inte särskilt länge sedan, då tre medlemmar av CNT:s sekretariat kom till partisekretariatet för samtal med tre medlemmar av vårt partisekretariat visade det sig för övrigt att en av de tre var helt obekant för våra kamrater. Inte ens idag känner de till namnen på de personer de talade med! Frågan om anarkismen har därmed

blivit fullständigt ignorerad i partiets agitation och propaganda. Anarkisterna däremot bedriver ett mycket intensivt propagandaarbete. I praktiken förekommer inte mycket till samarbete med anarkisterna. I Madrid har inget gjorts i Folkets hus, som är i våra händer, och så vidare.

När Caballero störtats insåg partiet inte behovet av att få anarkisterna att närma sig oss, att hindra dem från att närma sig caballeristas. Vi tvekade. I början av juli inledde vi förhandlingar då kommunisterna, utan något uppenbart skäl, plötsligt lämnade samtalen. Ett brev med förklaring till varför förhandlingarna avslutats och kommunisterna lämnat försvann ur partiarkivet, alltmedan anarkisterna kontinuerligt citerar avsnitt ur brevet som bevis på att vi, kommunisterna, inte ville samarbeta med dem. Men enligt min uppfattning gjordes än större misstag i samband med att pakten UGT-CNT undertecknades. Faktum är att partiet var emot denna pakt, vilket gjorde Caballero till den store förkämpan för facklig enhet under rådande förhållanden. I anarkisternas tidningar produceras helsidor med resolutioner för enhet medan vi betecknas som motståndare till enhet. Partiet fattade inte att den pakt som slutits mot oss kunde ha använts mot dem som upprättat den om partiet hade ställt sig i spetsen för den rörelse som verkade för ett närmande mellan de båda landsorganisationerna.

Nu har kamraterna insett behovet av ett närmande till anarkisterna och sagt att de kommer att se till att det blir av. Men det kommer inte att bli lätt både på grund av att partikrafterna måste vidta en verklig förändring i ledningen och på grund av att en del av anarkisternas ledare är rent avskum med nära band till Caballero och är de mest ondskefulla fienderna till partiet och folkfronten. Bara omfattande agerande underifrån kommer att göra det möjligt att isolera och paralysera varje försök till våldshandlingar mot regeringen.

Nära knutet till frågan om anarkisterna är problemet med arbetet i fackföreningarna. Jag kommer att skriva om det efter att ha studerat problemet mer grundligt. Vad som redan står klart är att detta är den svagaste delen av partiets arbete. Precis på samma gång är det en av de frågor som alla våra svårigheter hopar sig kring. Fackföreningarna har skaffat sig stor ekonomisk makt och detta måste tas i beaktande. Det är också framför allt i fackföreningarna vi stött på de största svårigheterna under kampanjen för nationaliseringar. Jag ber er att ta hänsyn till den frågan i ert arbete. Går det att hitta en paroll av mellanliggande organisatorisk karaktär som inte omedelbart skulle avlägsna fackföreningarna från skötseln av industrin, men som skulle göra det möjligt för regeringsorganen att komma in i ledningen och kunna förbereda en nationalisering? Jag reser den frågan därför att ett verkställande av parollen om nationalisering i själva verket skulle innebära att fackföreningarna framtogs de rikedomar revolutionen försett dem med och som de betraktar som sin ägodel. I en del fall håller arbetarna med och det kommer att gå att genomföra nationaliseringen med stöd av arbetarna och med hjälp av regeringen. I andra fall kommer det att bli omöjligt att genomföra denna uppgift och därför måste vi tillfälligt gå med på en kompromiss. De spanska fackföreningarna har sina egna traditioner, sin egen historia och detta måste tas hänsyn till.

Folkfronten. Bara genom partiets arbete kommer det att gå att tå till stånd en förbättring på det området. Detta innebär att man måste blåsa liv i de folkfrontskommittéer som redan finns, nya kommittéer måste bildas, och så vidare. Men detta kommer inte att leda till någon avgörande förbättring. Det vore bra om ni i denna fråga tillsammans med kamraterna undersökte möjligheterna att ställa er bakom ett demokratiskt initiativ, som skulle ge möjlighet att inlemma de breda massorna i detta arbete, mobilisera dem organisatoriskt till stöd för regeringen, ge kraft åt militärpolitiken, och så vidare. Jag talar inte om möjligheterna till nyval (av Cortes eller kommunala församlingar), eftersom det militära läget omöjliggör detta och val skulle sluta med stridshandlingar. Men det skulle vara möjligt att hitta någon form av koppling till folkfrontskommittéerna och mobilisera massorna. Man skulle kunna ge Republikens president, och andra politiker, rådet att mana till bildande av en patriotisk organisation av masskaraktär som skulle kunna organisera motståndet mot fienden, svara för bistånd och

propaganda och som bakom fronten skulle ta på sig uppdraget att höja moralen bland massorna, bredda regeringens underlag och lova denna stöd från alla anständiga spanjorer.

Regeringen. Svårigheterna med att samarbeta med regeringen skulle kunna bemästras om partiet tog itu med arbetet, främst bland anarkisterna, [om det] tar itu med arbetet på att närma sig dem, om det ser till att krossa det antikommunistiska oppositionsblocket genom massaktioner via folkfronten. En sammanslagning med socialisterna reser å andra sidan med nödvändighet frågan om en ombildning av regeringen och i mina ögon förefaller det som att vi borde utnyttja situationen (1) för att få med representanter för CNT i regeringen (i det sammanhanget framgår det av en broschyr av UGT i Katalonien att det redan finns en tendens att skapa en teori om det omöjliga för fackföreningarna att sätta sig i regeringen, (2) se till att partiet erhåller flera nya poster och därmed mer direkt kan påverka regeringens politik. Bredda regeringens underlag och stärka kommunisternas position i den. Hur detta ska ske bör ni diskutera med kamraterna om.

Till sist några ord om hur partiets centralkommitté arbetar. Det förekommer mycket oklarhet och improvisation. Ledande kamrater ägnar dagarna i ända åt samtal mellan sig själva och med olika personer, anställda på ministerierna, armén, och så vidare. Det är ständiga diskussioner, utan någon plan, där ett antal beslut fattas, men efteråt tar ingen på sig att kontrollera om de beslut man nått fram till verkligen också genomförs. Alla ledande kamrater är trötta, utarbetade, sjuka. Det beror på deras arbetssätt. Den byråkrati som borde underlätta för dem är svag och otillräcklig. Det är sällsynt att politbyrån håller väl förberedda sammanträden. Resultatet av detta ger sig till känna i partiets politik. Det agerar dag för dag, utan att partiets agerande baseras på och utgår från någon genomarbetad politisk plan, ibland fattas beslut utan några kalkyler, utan någon tanke på konsekvenserna. Följden blir att trots att partiets linje är korrekt får åtgärderna för att omsätta den i handling en osammanhängande karaktär. Det är också orsaken till de olika misstag och den tveksamhet jag tidigare informerat er om. Det går inte att blunda för dessa brister. I det läge som råder i Spanien kan minsta misstag eller att fattade beslut inte verkställs få allvarliga konsekvenser. Jag uppmanar er att noggrant studera händelserna i norr, vad som orsakade att Bilbao och Santander föll. Folkfronten föll samman, i samma stund inledde motståndaren en allmän attack, en allas kamp mot alla startade, förlamade allt motstånd och öppnade vägen för fienden. I norr spelade inte vårt parti den roll det borde ha gjort. Om så skett (en roll liknande den under offensiven mot Madrid) skulle norr ha kunnat göra motstånd betydligt längre. Men skulden ligger inte enbart hos kamraterna i norr. Skulden ligger på hela partiet, som inte i tid insåg problemen, inte fattade nödvändiga beslut och när beslut fattades verkställdes de inte.

Vi måste av kamraterna kräva en radikal förbättring av arbetet på centrum och hjälpa dem med det. Den hjälp ni kan bidra med är att skicka många kamrater (instruktörer) för att förbättra centrala partiskolan och stärka utbildningen av nya kadrer.

Jag ska inte dölja för er att mitt intryck är att ansvaret för att partiledningens dåliga arbete delvis ligger hos våra "rådgivare". I synnerhet måste vi övertyga L. om att han radikalt måste förändra sitt arbetssätt. De spanska kamraterna har mognat: detta måste vi inse och [våra rådgivare] måste låta dem få stå på egna ben och begränsa sig till just rollen som "rådgivare". Konkret innebär detta att av L. kräva att han upphöra att dra hela lasset åt centralkommittén, att han överlämnar de operationella insatserna åt de spanska kamraterna, att han slutar med att bete sig som att inget kan göras utan honom eller att ingen annan vet något om vad som bör göras. Detta skulle ge de spanska kamraterna en känsla av större ansvar och avsevärt bidra till att förbättra deras arbete. För det andra: den roll L. tagit på sig hindrar honom från att se kritiskt på saker och ting och detta är vad Kominterns "rådgivare" främst borde ägna sig åt. Det är därmed oundvikligt att han kommer att utsättas för kritik. För det tredje: kräva av L. att alla möten med medlemmar av regeringen, ministrar, partiledare, och så vidare, som regel hålls av de spanska kamraterna. Det får inte gå till som när Caballero fick kännedom om

partiets beslut att väcka frågan om sammanslagning med socialisterna av kamrat U., och därefter av L., och först efter en månad av Pepe Díaz! Vad beträffar Moreno har jag inget att säga förutom att han borde få L. att inse att han måste förändra sitt arbetssätt. Med tanke på frågan om sammanslagning med socialisterna bör frågan om nödvändigheten av att förändra L.:s arbetssätt få en lösning så fort som möjligt.

Med de varmaste hälsningar, Alfredo

30/8/1937

Brev från kamrat Ercoli från Valencia Spanien 15 september 1937

Inledande kommentar

Skärpningen av de politiska motsättningarna på den republikanska sidan, och den av kommunisterna organiserade repression som följde efter Majhändelserna, i synnerhet den förföljelsen av POUM⁷², samtidigt som man råkade ut för svåra motgångar i den militära kampen, medförde att demoraliseringen bland de arbetande tog fart. Ett uttryck för detta var att desertering från folkarmén blev allt vanligare. Och allt fler började hoppas på en förhandlingsfred.

Kort efter att Togliatti skrivit sin rapport förflyttades centralregeringen från Valencia till Barcelona, vilket stärkte centralregeringens kontroll över Katalonien, minskade det katalanska självstyret och ökade motsättningarna till den katalanska delstatsregeringen *generalitat*.⁷³

I den rapport som återges nedan kritiserar han bl a den sekterism som utmärkt det spanska kommunistpartiet (PCE) i dess relationer till andra strömningar i arbetarrörelsen, inte minst genom att man karakteriserat "caballeristerna" som kontrarevolutionärer, vilket försvårat möjligheterna att samarbeta socialistiska arbetare och arbetet i fackföreningarna (däremot tar han inte upp frågan om POUM). Togliatti kritiserar också specifikt Komintern-agenterna, inte minst Codovilla (kallad "L." och "Luis" i rapporten) som han menar är ansvarig för många av kommunistpartiets problem. Kort efteråt skulle också Codovilla fräntas sin roll som rådgivare till kommunistpartiet.

Brevoriginalet var på franska.⁷⁴

RGVA, f. 33987, op. 3, d. 961, ll. 104-110

Hemligt

15 september 1937

Kära kamrater,

Många ord om vad som gjorts på sistone för att omsätta era råd och direktiv.

PB:s uttalande, där politbyrån avser att ta de första stegen mot att korrigera partiets taktiska linje i en hel rad frågor, kommer att publiceras idag i partiets tidningar.

Dokumentet färdigställdes sedan Luis avrest. Senare ska jag förklara varför det inte gick att göra detta tidigare. De första kritiska kommentarerna gjordes *öppet* av er vän Alfredo [=Togliatti] på politbyråns möte strax innan Ch. och L. [Checa och Luis⁷⁵] gav sig av, men dessvärre följdes detta inte upp med några praktiska åtgärder. Jag vill tillägga att jag var mycket besviken på L.:s anförande och hållning vid detta möte. Medan Checas information

⁷² Se Pelai Pagès, [Majhändelserna i Barcelona 1937 och deras för- och efterspel](#) och [Stalinisterna och POUM under inbördeskriget i Spanien](#)

⁷³ Om detta se Pelai Pagès, [Katalonien i krig och revolution, 1936-1939](#), kapitel 13.

⁷⁴ Denna och andra Togliatti-rapporter från Spanien återges i något redigerad form i Togliattis *Opere* (verk)

⁷⁵ L. = Luis syftar på den argentinske kommunisten Codovilla.

och Hernández' och framför allt Uribes anföranden ledde in diskussionen på den korrekta vägen av självkritik och en granskning av hur partiets taktik och arbete ska förbättras, var Luis anförande, där han tog upp en rad praktiska problem, så att säga, rörande regeringens arbete på olika områden, ytterst förvirrande för kamraterna och dolde huvudproblemet med partiets behov av att bedriva en konsekvent folkfrontspolitik. Sedan Luis gett sig av⁷⁶ fortsatte i samtalen och diskussionerna i sekretariatet och politbyrån och det gjorde mig mycket belåten med [deras] sätt att betrakta dessa frågor. Under de diskussionerna och samtalen insåg jag själv att det var nödvändigt att radikalt förändra arbetssättet hos de av era "rådgivare" som är här. Förutom Díaz, som bekant är han inte här, och Checa finns här en grupp kamrater (Uribe, Dolores, Hernández, Giorla), kapabla att leda partiet på egen hand, och göra det bra. Men för detta krävs:

1. Att era "rådgivare" inte gör kamraterna förvirrade, driver ut dem på en felaktig väg genom att rafs ihop felaktiga teorier eller skapa onödigt irritation över en politik som är på väg att avslutas på grund av den irritation den vållat och att de spanska kamraterna långsamt håller på att förbättra partiets taktik.

2. Att era "rådgivare" upphör att betrakta sig som partiets "herrar", att de faktiskt slutar att se de spanska kamraterna som odugliga och att vilja ta över under förevändning att göra saker och ting bättre och kvickare, och så vidare. Den kritiken gäller framför allt L. Om inte denne kan ändra sitt arbetssätt vore det bättre om han inte återvänder. För varje dag blir jag mer och mer övertygad om att det vore det rätta.

Det dokument som publiceras idag är i själva verket resultatet av hela politbyråns kollektiva arbete. Medlemmarna av politbyrån har insett att det är nödvändigt att kritiskt granska partiets arbete och visat sin mognad och duglighet och tog rent av själva initiativ till att dra de adekvata slutsatserna av de kritiska konstateranden som man kommit fram till kollektivt. En artikel av Dolores (som hon skrivit på eget initiativ, med utgångspunkt från kritiska synpunkter som framförts kollektivt) föregick politbyråns dokument. Artikeln väckte stor uppmärksamhet och fick ett bra mottagande. Två artiklar av Giorla åstadkom en hel del förvåning på grund av det förändrade tonfallet och just i morse besvarade två anarkistiska tidningar dem i mycket varma ordalag. Men personligen ser jag detta, samt även dokumentet som sådant, bara som en nödvändig förberedelse för att rensa luften på de spänningar som anhopats efter de senaste månadernas bittra polemik. Det verkliga politiska arbetet kommer att börja i samband med förhandlingarna med anarkisterna i CNT, som om jag inte tar miste kommer att inledas inom kort. Svårigheterna kommer att vara stora, eftersom det kommer att bli nödvändigt att få till stånd samarbete med CNT utan att bryta eller hämma förhållandet till socialisterna och andra partier i folkfronten. Med lite flexibilitet ska det gå att uppnå de önskade resultaten.

Men åter till frågan om anarkisterna. Läget hade försämrats på grund av ryktesspridningen under dessa dagar att anarkisterna planerade en kupp. Det blev nödvändigt att arbeta så att kamraterna inte tappade fattningen. Detta är vad som hände (jag kommer att gå in på detaljerna eftersom fakta är mycket betydelsefulla.) För flera dagar sedan fick vi hemlig information om att anarkisterna och andra femtekolonnare planerade en resning den 14-15 september. Samtidigt nåddes våra kamrater i Barcelona av samma information. Källa: franska polisen i Perpignan, som snappat upp telegram och brev. Planen bakom resningen: en grupp anarkister skulle ta sig in i Spanien från Frankrike samtidigt som krafter inom CNT inledde en resning i staden. Givetvis vidtog partiet alla försiktighetsåtgärder, men jag gav mina kamrater rådet, i motsats till vad som skett i andra sådana fall, att inte gå till överdrift och inte säga något om det i tidningarna. När jag gav detta råd så var tanken att om man gjorde stort väsen av det så hade det kunnat störa den kampanj som befann sig i sin linda för samgående med anarkister-

⁷⁶ Pedro Checa begav sig till Moskva från Valencia den 4 september. Under sitt Moskva-besök hade han bl a ett samtal med Stalin.

na. I verkligheten inträffade något mycket egendomligt. Det visade sig att samtidigt som vi varnades för en anarkistisk resning, hade anarkisterna blivit varnade för att kommunisterna planerade en resning, också den till den fjortonde eller femtonde denna månad. Även de vidtog försiktighetsåtgärder, och natten mellan den fjortonde och femtonde, samtidigt som alla kommunister samlades i partibyggnaden i väntan på att något skulle hända, samlades anarkisterna i sin organisations byggnad. Lyckligtvis inskränkte sig det hela till en natt utan sömn. Men minsta struntsak kunde ha lett till blodiga sammanstötningar. Av detta blir slutsatsen att det finns personer som både känner till stämningarna på båda sidor och hur de ska kunna utnyttjas, medan partiet däremot inte alltid är på sin vakt mot den sortens provokationer.

För att förklara karaktären av de olika korrigeringarna av olika punkter i dokumentet skulle det krävas långa, konkreta kommentarer, men jag har inte tid med det nu och anser dessutom att en diskussion med Checa och L. skulle klargöra alla dessa frågor. Jag vill bara understryka att jag för min del anser att det behövs korrigeringar av partiets aktivitet *i två avseenden*: Å ena sidan i riktning mot att föra en konsekvent folkfrontspolitik (politbyråns dokument är första steget mot detta), å andra sidan i riktning mot att i all aktivitet ägna betydligt större uppmärksamhet åt att försvara arbetarklassens, lantarbetarnas och fattigböndernas mest angelägna krav och målsättningar. Allt sådant givetvis inom ramen för folkfrontspolitiken. Här finns också frågan om arbetet i fackföreningarna, där vi hamnat rejält på efterkälken och där det går ganska dåligt. Det har redan gått en månad sedan jag kom hit och under den tiden har fackföreningsfrågan inte diskuterats en enda gång i sekretariatet. Det råder inget tvivel om att det finns en rad brännheta frågor rörande fackföreningarna, som lönefrågor och så vidare – frågor som partiet inte kan strunta i. Det finns inget utrymme för fackliga frågor i partiets tidningar, inga rapporter från fabriksgolvet, vilket innebär att det fackliga arbetet fortfarande befinner sig i baksätet och att banden med de arbetande massorna på fabriker är svaga. Kamraterna är mest intresserade av den politiska kampen med olika strömningar i fackföreningarna. Det är en orsak till att Caballero hittills kunnat behålla viktiga positioner i fackföreningarna och hans kadrer där har nästan helt lämnats i fred. Ta till exempel Valencia. Där kontrollerar caballeristerna ledningen för stadens regionala fackföreningskommitté. Det betyder att de kan ge ut dagstidningen *Correspondencia de Valencia* – organ för fackföreningarna i Valencia. Tidningen är nu ett organ för Caballero och driver en smutskastningskampanj mot kommunistpartiet. Frågan hade varit uppe i sekretariatet när jag kom hit och kamraterna försäkrar mig varje dag att de håller på att driva bort caballeristerna från den regionala fackliga kommitténs ledning och från tidningsredaktionen. Kamraterna vill nå en överenskommelse med de socialister (centrister) som sitter i ledningen för den regionala kommittén, vilket skulle ge dem majoritet och därefter genomföra något slags halvt legal revolution, driva bort de caballeristiska redaktörerna och ersätta dem med nya redaktörer. De försäkrar [mig] att det är möjligt, att det kommer att gå att genomföra med stöd av myndigheterna och varenda dag lovar de att allt ska vara klart inom tjugofyra timmar. Luis står bakom dem och driver energiskt på längs den vägen. Sedan jag insett att inget händer vände jag mig till sist till kamraterna med en begäran om att de skulle ta frågan på allvar och ta upp den på ett möte med sekretariatet. Av den diskussionen framgick att myndigheterna aldrig lovat något stöd för att ta över tidningen, att de inte kunde gå med på någon sådan inblandning både rent lagligt och utifrån arbetarrörelsens traditioner, att den enda som de kunde tänka sig intervensera var arbetsministern (efter domstolsbeslut), och han är fiende till partiet och tänker inte acceptera något sådant, att de centristiska socialisterna inte kommer att ansluta sig till någon sådan revolution och att om vi håller fast vid den kommer bara en sak att återstå – att leda en attack på tidningen med folk och resurser från partiet och därigenom löpa risk att vi får alla emot oss och att det kommer att leda till anslutning till Caballeros fraktion, göra det svårare att isolera Caballero och försämra våra relationer med anarkisterna, regeringen och delar av de arbetande massorna. En hel månad gick till spillo på förhandlingar med ledningen för socialisterna, med myndigheterna, och så vidare, och under den tiden glömde man fullständigt att utföra det mest

elementära arbete bland massorna, mobilisera arbetarna på fabrikerna i fackliga möten mot tidningen och dess redaktion, skicka protester, delegationer, resolutioner, och så vidare, och så vidare. Enligt min uppfattning glömde de det mest grundläggande och detta gav Caballero möjlighet att organisera en motoffensiv mot oss, göra sig av med olika lokalorganisationer och inkalla en allmän facklig konferens där vi riskerar att hamna i minoritet om vi inte åstadkommer storverk underifrån. Och det arbetet har inte påbörjats.

Dessa brister har visat sig i partiets nationella verksamhet, som var inriktad på att motverka Caballeros splittringsarbete. Allt arbete sker uppifrån och [följande] har nästan helt glömts bort: a) fackligt arbete på gräsrotsnivå, b) tillräckligt mycket görs inte för att få Caballeros kadrer, om så bara till liten del, att resa sig mot hans politik (kadrer i socialistpartiets tidigare ”vänsterflygel”). Men nu håller ett nytt kapitel på att inledas här. En analys av läget på olika ställen gör att jag måste dra slutsatsen att partiet gör ett misstag genom att klumpa ihop alla kadrer från den gamla ”vänstern” i ett block, bedöma dem på samma sätt och bekämpa dem utan urskiljning. De säger: Caballeristerna är kontrarevolutionärer – fiender till partiet och så vidare, vilket i många fall strider mot fakta. Det råder inga tvivel om att en mer flexibel taktik kunde leda till en djup splittring också i de grupper som står närmare Caballero. Ett tal av Caballero (den gamle mannen) skiljer sig exempelvis i många avseenden från andra tal.

På sista mötet med verkställande utskottet i UGT föreslog Galarza att UGT skulle kräva att Kommunistiska internationalen inbjöds till ett möte i Paris. Det förslaget fick Caballero att ilska till rejält. En felaktig taktik gentemot Caballeros kader kan få mycket allvarliga konsekvenser bland ungdomen, då många av ledarna för lokala ungdomsorganisationer fortfarande känner stark sympati för Caballero och givetvis aldrig kommer att lämna honom om vi betraktar dem som fiender. Centrala ungdomskommittén har nu insett den risken och har börjat arbeta med att a) rätta till misstag (en del mycket allvarliga: i exempelvis Murcia står ungdomsorganisationen på randen av splittring, den har två ledningar: den ena – *caballeristas* i ”Ungdomsklubben” och den andra – kommunistisk som arbetar i partilokalen, och b) systematiskt försöka vinna över till oss den gamla *caballeristas*-kadern, och närma sig den i arbetet med ungdomen. Men också partiet själv borde ordentligt på detta plan förändra relationerna med *caballeristas*.

En av de frågor som vi arbetar med för närvarande är den som rör disciplinen hos de (dessvärre, bästa) kommunistiska kadren i armén. Och här är situationen mycket farlig. Vi ska inte gå in på några detaljer. Det viktiga är att den kommunistiska kadern i armén inte känner av centralkommitténs auktoritet. Detta har lett till en oacceptabel kamp bland dem, vilket undergräver disciplinen och leder till att de framhäver sig själva, och så vidare. Partiet beslutade att på centralkommitténs vägnar appellera i ett öppet brev till den kommunistiska kadern i armén. Samtidigt håller centralkommittén på att vidta lämpliga åtgärder.

Allt som jag har sagt återspeglar även Morenos⁷⁷ uppfattning. Och jag upprepar att jag inte anklagar honom för något annat än att han på sistone inte gjort något för att få kamraterna att inrikta sig på en korrekt självkritik, att inte tillåta allvarliga misstag, och så vidare. Jag och Moreno var överens om att Luis inte borde återvända. Jag ville inte bedöma hans arbete på något förhastat sätt, men nu kan jag helt klart säga att hans närvaro skadar partiet. Orsakerna: a) utan tvivel bär han den största skulden till att partiet inte bedrivit någon konsekvent folkfrontspolitik, skapat kontakter med anarkisterna och isolerat Caballero under de senaste månaderna. Hans sätt att formulera de viktiga frågorna skapar bara förvirring i partiet. b) Jag anser också att han bär skulden för att pressen inte bevakat partiets politik på något konsekvent sätt, utan någon som helst plan, vilket gjort det fullständigt omöjligt att föra någon rak politik för

⁷⁷ Moreno var täcknamn för Stepanov, den bulgariske kommunisten *Stefan* [el. *Stojan*] *Minev*, som var ansvarig för Kominterns sekretariat för det latinska Europa mellan Kominterns sjätte och sjunde kongresser och utsänd som rådgivare till PCE under spanska inbördeskriget.

att isolera [våra] direkta fiender och stärka folkfronten. c) Hans närvaro hindrar centralkommitténs arbete och berövar kamraterna ansvars känsla och förmåga till kritik och så vidare.

Jag vet att när ni får detta brev har ni redan löst dessa frågor, men jag ville att ni skulle känna till min åsikt också och inse frågans allvar. Jag anser att vi gjort ett allvarligt misstag genom att låta det spanska kommunistpartiet hamna i den nuvarande situationen under överinseende av L.⁷⁸

Med de varmaste hälsningar.

Avslutande kommentarer

Sommaren 1937, efter Majhändelserna, framstod kommunisterna som herrar på täppan. De hade redan ett dominerande inflytande i armén, kontrollerade säkerhetspolisen m m och nu hade de även fått en starkt ställning i regeringen och blivit av med sina främsta motståndare (Caballero och anarkisterna).

Kommunisterna hade således skaffat sig en solid maktställning, men det politiska priset för detta var högt. Användning av polisterror, lönnmord, förfalskade dokument m m, för att komma åt POUM (men även en hel del anarko-syndikalister) skrämde de flesta icke-kommunistiska ledarna och dessa började nu på olika sätt samarbeta för att begränsa kommunisternas inflytande. Det som såg ut som kommunisternas triumf skulle snart visa sig vara början på slutet, även om det skulle dröja över ett år innan detta blev uppenbart.

Mord på politiska motståndare

Efter Majhändelserna skedde ett stort antal mord på poumare, bl a mördades Andreu Nin och basken José Maria Arenillas. Men även en hel del anarkister fick sätta livet till, såsom italienarna Berneri och Barbieri.

Utländska POUM-sympatisörer råkade särskilt illa ut. Bland dem kan nämnas österrikaren Kurt Landau och Erwin Wolf.⁷⁹

Bilden till vänster, som avslöjades av den CNT:s dagstidning *Solidaridad Obrera* 12 maj 1937, visar 12 anarkistiska ungdomar (medlemmar i *Juventudes Libertarias*), som mördats av stalinisterna. När de hittades hade de varit döda i minst två dygn. Undersökning av kropparna visade att de hade torterats innan de sköts.

⁷⁸ Om Codovillas ”öde”, se de avslutande kommentarerna nedan.

⁷⁹ Mer om detta, se [Moskvarättegångar i Spanien](#) av René Revol.

När kommunisterna nu stod på toppen av sin makt, så använde de denna för att genomdriva en politisk högervändning (med hänvisning till folkfrontspolitiken), vilket försvagade deras ställning på sikt: De som tjänade mest på detta var borgarna och de moderata socialisterna, inte kommunisterna.

Regeringspolitiken utvecklades snabbt åt höger (t ex försökte man avskaffa producentkollektiv), samtidigt som de militära styrkeförhållandena fortsatte att försämrats. Detta fungerade demoraliserande för de arbetande massorna på både stad och land, och eftersom kommunisterna aktivt bidrog till denna högeroffensiv (i synnerhet på landsbygden, t ex i Aragonien där den kommunistiske generalen Líster använde armén för att bryta upp jordbrukskollektiven), vilket undergrävde kommunisternas inflytande bland de arbetande massorna.

Genom att de hade innehade viktiga positioner i den statliga våldsapparaten, främst armén men även polis och säkerhetspolis, kunde kommunisterna ett tag hålla ställningarna och även stärka sitt inflytande i dessa miljöer, men de politiska motståndarna arbetade nu systematiskt för att inskränka och försvaga deras ställning. Kommunisterna blev allt mer politiskt isolerade.⁸⁰ Till slut hade de inte några tunga politiskt allierade kvar. Och när de Internationella brigaderna upplöstes i oktober 1938, förlorade de en mycket viktig stödjepunkt, samtidigt som stödet från Moskva krympte.

Alltmer politiskt isolerade och militärt försvagade blev kommunisterna till slut ett lätt byte för motståndarna. Efter flera svåra militära bakslag – det förlorade slaget vid Ebro i slutet av 1938 och sedan Kataloniens fall i slutet av januari 1939 – hade även stora delar av armén fått nog. I början av mars 1939 genomförde den en anti-kommunistisk kupp och störtade Negrin-regeringen. I ledningen för denna revolt stod chefen för Centrumarmén, överste Segismundo Casado.

Kuppmakarna hade haft som avsikt att förhandla med Franco, men Franco vägrade, republiken bröt samman och Franco kunde 1 april 1939 utropa sig som segrare.⁸¹

Om motsättningar bland de stalinistiska kommunisterna

Som vi flera gånger påpekat och som framgår av de ovan återgivna dokumenten så var de spanska kommunisterna och Komintern-representanterna på plats tidigt kritiska till Caballero, som de (helt korrekt) såg som ett hinder för stärkandet av det egna inflytandet, och som de därför ville få bort från regeringen. Men på denna punkt stötte de på motstånd från Stalin, vilket bl a framgår av Dimitrovs anteckningar från ett möte den 14 mars 1937, där Togliatti och Marty sammanträffade med Stalin, Vorosjilov och Molotov. Stalin slog då fast att ”Caballero behöver inte störtas” och att det inte fanns någon lämpligare regeringschef. Stalin menade att man i stället skulle prioritera försöken att slå samman kommunistpartiet med socialistpartiet (vilket man tidigare hade lyckats med i Katalonien).⁸² Förhoppningarna om sammanslagning hölls länge vid liv, men man kom aldrig så långt att man försökte genomföra det i praktiken.

Det förelåg också motsättningar mellan de ledade Komintern-agenterna. Särskilt illa omtyckt var Vittorio Codovilla (alias Luis Medina), som från början hade haft huvudansvaret för det

⁸⁰ Utgången av processen mot POUM, som hölls i oktober 1938, är ett exempel på detta. I stort sett inga andra politiska eller fackliga ledare var beredda att understödja kommunisterna i denna fråga och rättegången slutade på ett sätt som närmast var generande för kommunisterna och som de hade mycket svårt att utåt förklara med någon trovärdighet – se tidsdokumenten om denna rättegång i de avslutande lästipsen nedan.

⁸¹ ”Kataloniens fall” och ”Republikens sammanbrott” behandlas ganska utförligt i Beevors *Spanska inbördeskriget*, s. 422-50.

⁸² Se Dimitrovs *Diary*... s 58. Meningsskiljaktigheterna om Caballero mellan Stalin å ena sidan och ledningen för de spanska kommunisterna och Komintern-agenterna å den andra, behandlas utförligare i [Komintern och spanska inbördeskriget](#).

spanska kommunistpartiet.⁸³ Flera ledande Komintern-representanter, bl a Togliatti, men även ungraren Ernö Gerö m fl, var kritiska mot honom. Togliatti ansåg att han var för sektarisk och olämplig för sin roll. I rapporten ovan, daterad 15 september 1937, gick Togliatti så långt att han skrev att det bästa vore att Codovilla (alias Luis) inte återvände till Spanien. Man lyckades också få Codovilla förflyttad.⁸⁴

Om POUM-rättegången

En stor del av POUM-ledningen fängslades i juni 1937. Avsikten var att ställa dem inför rätta, men det dröjde över ett år innan rättegången blev av. Stalinisterna hade hoppats att POUM skulle förklaras vara fascistagenter osv, men det misslyckades fullständigt. Vi låter historikern Hugh Thomas sammanfatta rättegången (*Spanska inbördeskriget*, a.a., s 688):

POUM:s ledare ... med undantag för den mördade Nin ... ställdes inför rätta i oktober 1938. Strax dessförinnan hade de verkliga falangister som hade varit inblandade i deras affärer också dömts. Tretton av dem, bland dem agenterna Golfín, Dalmau och Roca, sköts för något som, med hänsyn till omständigheterna under ett inbördeskrig, faktiskt var spionage. När POUM-ledarna kom till domstolen bröt emellertid målet mot dem samman. Republikanska ministrar och förutvarande ministrar, med Largo Caballero och Zugazagoitia i spetsen, vittnade till förmån för POUM. Gironella [= Edric Adroher], den unge ledare som hade organiserat POUM-milisen i juli 1936 (liksom också POUM:s kavalleri, kaserner, sånger och orkester), tilltalade åklagaren, till allmän förargelse, som Visjinskij. Arquer gav upphov till svårigheter genom att envisas med att vittna på katalanska. En verklig representant för Trotskij, Grandizo Munis, förklarade att POUM alls inte bestod av trotskister. Domstolens utslag fann POUM:s medlemmar vara sanna socialister och frikände dem från förräderi och spioneri. Fem ledare, bland dem Gorkin och Andrade, dömdes dock till olika fängelsestraff för sin verksamhet vid tidpunkten för majkrisen 1937, och för annan revolutionär verksamhet till förfång för krigsansträngningarna. En av POUM-ledarna, Rey, frikändes helt. Han sköts av Franco efter krigets slut.

Till detta bör tilläggas att Thomas faktiskt har fel på två punkter:

1. Två av de åtalade frikändes: Daniel Rebull Cabré (Rey) och José Escuder Poves.
2. Rey dömdes till döden men dödsdomen omvandlades till fängelse och han frigavs 1946.

Lästips

Pierre Broué: [Komintern 1933-1938. Folkfrontspolitiken](#). (Spanien behandlas i kapitel 31)
Burnett Bolloten: [Spanska inbördeskriget: Revolution och kontrarevolution](#) (behandlar utförligt det mesta som tas upp i rapporterna ovan, t ex motsättningarna mellan Caballero och kommunisterna, Majhändelserna i Barcelona och repressionen mot POUM: se kap 34-49)

Andy Durgan: [Trotskij, POUM och majhändelserna \(1937\)](#)

Martin Fahlgren: [Mordet på Andreu Nin – hur gick det till?](#)

Stephen Kotkin: [Mordet på Nin](#) – ur Kotkins Stalin-biografi, del 2.

René Revol: [Moskvarättegångar i Spanien](#). Behandlar främst POUM-rättegången, men tar även om andra mindre rättegångar. Se även tidsdokumenten om POUM-processen nedan (från *Folkets Dagblad* och *Arbetaren*, samt kommunistiska *Ny Dag*).

⁸³ Vittorio [Victorio] Codovilla (1894-1970). Italiensk-argentinsk kommunist som upprätthöll ledande poster i det argentinska kommunistpartiet och Komintern. När Franco gjorde revolt sommaren 1936 befann sig Codovilla redan i Spanien som Komintern-representant. Han fick i uppgift att koordinera kommunistpartiets aktivitet och politik med Komintern, och fungera som rådgivare åt de spanska kommunisterna (både PCE och PSUC). I praktiken fungerade han länge som kommunistpartiets generalsekreterare (José Díaz, partiets valde generalsekreterare, var fö sjuklig under stora delar av denna tid, vilket framgår av rapporterna).

⁸⁴ Codovilla återkallades till Moskva i september 1937. Mer om dessa motsättningar, se [Komintern och spanska inbördeskriget](#). Där behandlas också kortfattat utvecklingen efter sommaren 1937 (dvs tiden efter den där dokumenten ovan slutar).

Tidsdokument

A Spångberg: [Spanien i revolution](#). Broschyr från 1937.
[Socialistiska Partiet och POUM](#). Artiklar ur SP:s dagstidning *Folkets Dagblad* (våren 1937).
[Spansk resa våren 1937](#) av Ture Nerman (om bl a Barcelona-händelserna).
[Majstriderna i Barcelona](#). Skrift (från 1937) där CNT ger sin syn.

Författaren George Orwell, som själv var på plats när det hände; ger en klassisk redogörelse för Barcelona-händelserna i sin bok *Hyllning till Katalonien*. Se bokutdraget [Hyllning till Katalonien, utdrag om Majhändelserna](#), där Orwell även granskar rapporteringen om händelserna i främst den brittiska kommunistiska pressen och visar att bevakningen var mycket motsägelsefull och ofta mycket osaklig (man kunde t o m säga en sak i en artikel och motsatsen i en annan).

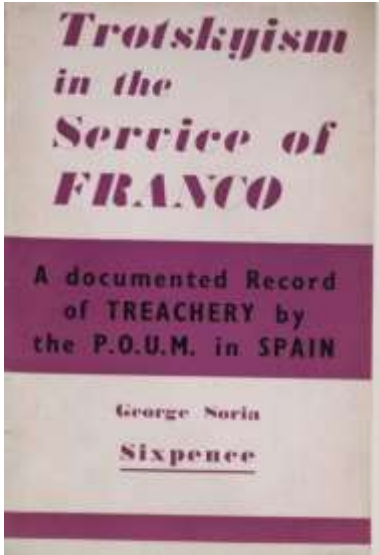
Rudolf Rocker: [Den spanska tragedien](#) (1937) – författaren var en ledande tysk anarko-syndikalist. Här redogör han – ur ett CNT/FAI-perspektiv – för hur motsättningarna inom arbetarrörelsen (anarkosyndikalister, socialister, kommunister och POUM) växte och kulminerade till slut i Majhändelserna i Barcelona 1937.

[Processen mot POUM – Artiklar ur Folkets Dagblad och Arbetaren](#). Innehåller rättegångsbevakningen i 2 svenska dagstidningar (från SP resp. SAC).

[Processen mot POUM – Artiklar ur Ny Dag](#) (SKP:s dagstidning).

Ett typiskt exempel på hur Komintern offentligt behandlade POUM ges av artikeln ”Trotskismen i Spanien, en öppen agentur åt den internationella fascismen”, i [Världen i dag – tidskrift för politik, ekonomi och arbetarrörelse. Specialnummer \(1938\) om Spanien](#) (1938).

Den kommunistiska propagandan mot POUM var omfattande. Förutom att utnyttja den kommunistiska pressen, gav man ut speciella skrifter (i synnerhet under 1938, som förberedelse till POUM-rättegången). Dessa översattes ofta till andra språk. Exempel:

	
Fransk översättning av hetsskrift mot POUM.	En annan anti-POUM-skrift. Finns på nätet: Trotskyism in the Service of Franco

Spanska versioner av skrifterna ovan (*Espionaje en España* resp. *El trotskismo al servicio de Franco*) gavs 2007 ut i bokform under titeln *Espionaje en España*, och med en utförlig introduktion av den katalanske historikern Pelai Pagès:

Introduktionen, som analyserar stalinisternas anti-POUM-kampanj, finns i svensk översättning, se [Stalinisterna och POUM under inbördeskriget i Spanien](#). Där citerar Pagès bl a interna Komintern-rapporter, som visar stor irritation över utgången av POUM-rättegången.

Bilaga: Kronologi 1936-37

1936

februari	Folkfronten får makten i nya val; Manuel Azaña (ledare för det borgerligt-republikanska partiet <i>Acción republicana</i>) blir premiärminister; anarkisterna och POUM stöder folkfronten i valen.
mars	Bönder i Extremadura lägger beslag på jord.
1 april	Socialistiska ungdomen (<i>Juventudes Socialistas</i>) och Kommunistiska ungdomen (<i>Juventudes Comunistas</i>) går samman och bildar den Förenade socialistiska ungdomen (<i>Juventudes Socialistas Unificadas</i> , JSU), som ansluts till Tredje internationen. Santiago Carrillo blir dess generalsekreterare.
maj	Azaña blir president, Casares Quiroga premiärminister.
13 juli	Spanska kommunistpartiet (PCE) ger regeringen sitt fulla stöd.
17-21 juli	Francos revolt inleds i Marocko och sprider sig till Spanien. Quiroga ersätts av Martínez Barrio och den senare av Giral.
20-21 juli	Rebellerna besegras i Madrid och Barcelona. Antifascistiska Miliskommittén bildas i Katalonien.
23 juli	Kataloniens socialistparti (<i>Partit Socialista Catalunya</i> , PSUC) bildas genom sammanslagning av Kataloniens socialistunion, Kataloniens kommunistparti, Socialistpartiets katalanska federation och Katalanska proletära partiet. Det nya partiet ansluter sig till Tredje internationen (Komintern)
15 augusti	Frankrike och Storbritannien undertecknar noninterventionspakt. Moskva stöder denna.
21 augusti	Zinovjev och Kamenev avrättas i Sovjet efter första Moskvaprocessen
september	Giral avgår; Largo Caballero blir premiärminister på villkor att det spanska kommunistpartiet (PCE) går med i regeringen. CNT och POUM går med i den katalanska delstatsregeringen (<i>Generalitat</i>). Nin blir justitieminister.
oktober	Centralregeringen gör slut på milisernas oberoende och skapar Folkarmén; Belägring av Madrid börjar. Sovjetunionen börjar skicka vapen. De första frivilliga i internationella brigaderna anländer. Franco blir generalissimo i Nationalistspanien.

- november Centralregeringen, som omorganiserats för att även omfatta CNT (anarkisterna), flyttar till Valencia. Slaget om Madrid inleds. Internationella brigader anländer till Madrid. Durrutti dödas utanför Madrid.⁸⁵ Hitler skickar ”Kondorlegionen” till Spanien.
- 17 december POUM utesluts ur *Generalitat* efter påtryckningar från kommunisterna.
- 21 december Stalin skickar ett brev till Caballero där han insisterar på att den privata äganderätten ska försvaras. Leder till brevväxling.⁸⁶

1937

- januari Kommunisterna inleder kampanj mot POUM som stämplas som ”fascistiskt”.
- februari Málaga faller. Slaget vid Jarama. Kommunisterna påbörjar kampanj mot Largo Caballero.
- mars Slaget vid Guadalajara.
- 25 april Staden Guernica (i Baskien) flygbombas av tyska Kondorlegionen.
- maj Kommunistlett försök att beröva anarkisterna kontrollen över Barcelonas telefonväxel (Telefónica) leder till en arbetarrevolt. Anarkisterna lämnar centralregeringen. Negrín ersätter Caballero som premiärminister.
- juni POUM olagligförklaras av centralregeringen, ledarna arresteras och Andreu Nin mördas. Bilbao faller.
- juli Slaget vid Brunete.
- augusti Republikansk offensiv i Aragonien. Slaget om Belchite.
- oktober Centralregeringen flyttar till Barcelona. Asturien faller.
- december Republikansk offensiv vid Teruel (misslyckas i början av 1938)

1938

- oktober POUM-ledare ställs inför rätta i Barcelona.

1939

- januari Katalonien faller.
- mars Regeringen Negrín störtas genom anti-kommunistisk kupp. Några veckor senare bryter republiken samman.

⁸⁵ José Buenaventura Durrutti (1896–1936), legendarisk spansk anarkist, som ledde Durrutibrigaden under spanska inbördeskrigets första år innan han stupade i strid utanför Madrid.

⁸⁶ Återges i [Stalin, Komintern och den spanska revolutionen](#).